28. ROČNÍK
26. ZÁŘÍ 2022

750 let Vyšehradské notářské školy

3
2022

AD NOTAM

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Z OBSAHU:

Články

Ondřej Drachovský: Určení hodnoty předmětu započtení na dědický podíl a povinný díl

Ondřej Horák: Základní vybavení rodinné domácnosti a problematika tzv. zákonného odkazu (k původu, smyslu a výkladu § 1667 OZ)

Diskuse

Šimon Klein: Elektronický podpis a zákon o právu na digitální služby

Rozhovor

JUDr. Jana Zangiová, členka Komise dohledu Prezidia Notářské komory České republiky, notářka v Praze

Aktuálně

Dědický seminář v Kroměříži 2022

Pro případ, že se na vás podepíší Murphyho zákony.

§

Víme, že i vy notáři jste jen lidé. Proto vám už přes 20 let nabízíme naše služby v oblasti pojištění. Kromě profesního pojištění odpovědnosti za škodu si u nás můžete uzavřít pojištění pro svůj automobil, pro život i na soukromý nebo firemní majetek.

Informujte se o našich speciálních nabídkách u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je

www.koop.cz

ČLÁNKY
Ondřej Drachovský: Určení hodnoty předmětu započtení na dědický podíl a povinný díl ... 3
Ondřej Horák: Základní vybavení rodinné domácnosti a problematika tzv. zákonného odkazu (k původu, smyslu a výkladu § 1667 OZ) ... 9

DISKUSE
Kristián Fischer: Video závěť aneb In video veritas? ... 17
Šimon Klein: Elektronický podpis a zákon o právu na digitální služby ... 27

JUDIKATURA
Předání směnky na řad nabyvateli ... 29

ROZHOVOR
JUDr. Jana Zangiová, členka Komise dohledu prezidia Notářské komory České republiky, notářka v Praze ... 31

AKTUÁLNĚ
Výuka notářského práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze ... 34
Předmět o historii notářství a notářském právu na Fakultě právnické ZČU ... 35
Notářské právo na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci ... 36
Dědický seminář v Kroměříži 2022 ... 37
Zemřel Ondřej Holub ... 39

ZE ZAHRANIČÍ
EU v kostce ... 41
Setkání Vltava-Dunaj 2022 ... 42

STOJÍ ZA POZORNOST ... 43

ZPRÁVY Z NK ČR
Zahájení a ukončení činnosti notářů ... 45
Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů ... 47

STŘÍPKY Z HISTORIE
Stanislav Balík: Střípky z historie 68 ... 51

FEJETON
Věra Sáblíková: V dobrém i ve zlém, aneb, jak jsem podala vyčerpávající výklad ... 52

Úvodník

Vážené kolegyně, vážení kolegové, milí čtenáři

JUDr. Šárka Novotná, prezidentka Notářské komory v Praze

když nás kolega JUDr. Ladislav Vondrák v minulém vydání časopisu Ad Notam (2/2022) vyzýval, abychom se občas zastavili a zpomalili své kroky, tak prázdniny jsou snad jediné období v roce, kdy se lze jeho doporučením hned řídit a třeba si i takové zpomalení „dovolit".

Jsou horké srpnové dny, ležím na lehátku na břehu moře jednoho nejmenovaného jihoevropského letoviska, kroky počítám maximálně na desítky, od pláže do moře a zpět, vítr pofukuje, sluníčko žhne, modrá se hladina moře, modrá se i obloha... Vše hraje do karet lenošení a nicnedělání, pomalu se mi pod vlivem prázdninové atmosféry začnou klížit víčka, když tu ke mně po větru přiletí od vedle slova: „Tati, ty jsi neskutečný „bůmr" (z angl. boomer)!" Zastřihala jsem ušima a přemýšlela, jestli se jedná o slova pochvalná či ne, neb jsem do té doby takové slovo neslyšela. Z tónu pronášejícího teenagera to nešlo poznat. Ač jsem se zatvrdila, že na dovolené jsou přes den internet, e-mail, Twitter a jiné platformy tabu, tak jsem musela ze svých zásad slevit a hned zjistit, jak to vlastně s tímto „anglicismem" vlastně je. Jako správné „Husákovo dítě", které má přednastavený prohlížeč „Seznam", jsem nejdříve zabrousila tam, abych se pak vzápětí musela nechat stejně poučit „strýčkem Googlem". Zjistila jsem, že internetová diskusní platforma „4chan" začala své přispěvatele rozdělovat do čtyř typů: Boomer, Zoomer, Doomer a Blommer, které byly následně přeneseny i do moderní psychologie jako zcela relevantní pojmy. Jak jsem se dočetla, charakteristickými znaky typického Boomera jsou nenávist ke všemu novému, k mladým lidem a jejich způsobu života. Boomer je přesvědčený, že v době svého mládí se on sám choval lépe než současní mladí lidé, a zároveň o tom, že jeho doba byla ve všech ohledech lepší, je pro něj typický specifický styl humoru, který mladí lidé nemají rádi a nepřijde jim

AD NOTAM ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-maily: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblík. Zástupce vedoucího redaktora: Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Filip Plašil, JUDr. Věra Sáblíková, JUDr. Karel Wawerka. Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: Impax, spol. s r. o.

zábavný. Boomer neví, co je IN, patří do starého železa, nemá cenu mu nic vysvětlovat, vystupuje z pozice staršího, kdo má na základě věku zkušenosti, a je to on, kdo ví lépe než mladí lidé, jak by věci měly být a jak by neměly.

To mě donutilo se na chvíli zamyslet. Vždyť i v našich řadách za posledních pár let nastala významná generační obměna. Jako prezidentka NK v Praze vždy velmi těžce nesu, když některý z kolegů se rozhodne jít dříve na zasloužený odpočinek a opouští „naši středočeskou rodinu". Jak se zpívá v jedné z písní Jaroslava Uhlíře, „Statistika nuda je, má však cenné údaje, neklesejme na mysli, ona nám to vyčíslí"…, tak statisticky vyčísleno mezi notáři „Středočechy" bylo za posledních deset let přeobsazeno 73 % úřadů novými kolegy, kdy z 59 úřadů zbylo nevyměněných pouhých 16 a dalších 6 výměn proběhne s určitostí v roce 2023, kdy někteří naši kolegové dosáhnou věkové hranice 70 let. Rovněž celorepubliková statistika se těmto číslům blíží. Dle mého názoru je proto potřeba se na novou generaci a na její pohled na svět dívat s otevřenou myslí, moderně, přemýšlet o jejích názorech a podporovat ji. A věřit, že stejně tak i tato nová generace tento progresivní přístup přenese zase dále.

Čas je, jak víme, nemilosrdný a měří všem stejně. Takže ti, kteří dnes poukazují na Boomery, by se co nevidět stali sami Boomery pro další generaci, pokud by jejich myšlení stagnovalo a uzavíralo se podnětům mladé generace.

Snažím se být osobně optimistou a věřím, že jsme našli a snad i vychovali a vychováváme novou generaci kvalitních notářů, snažíme se předávat své zkušenosti dál. Za uplynulých 2,5 roku (volební období 2020–2022) prošlo notářskými zkouškami 94 notářských koncipientů, z čehož pouze 55 uchazečů bylo úspěšných, snad nadcházející podzimní zkoušky tato statistická čísla značně vylepší. Snažíme se jako školitelé naslouchat mládí a jít dál, nebýt zkostnatělí, a trénovat je podle nejlepšího vědomí, svědomí a dlouholetých zkušeností, ale očekáváme rovněž, že tato mladá generace nebude odmítat to, co je léty prověřeno, že ji „zlomíme", že není vše jen o elektronické komunikaci, a stále má smysl osobní komunikace s klienty, což generace Zoomerů mnohdy nedokáže, a že je potřeba unést „každodenní odpovědnost" notářské profese.

Z ostatních archetypů této internetové platformy mě pak ještě při studiu zaujal tzv. „Důmer" (z angl. Doomer), tj. člověk, pro kterého je charakteristický smutný životní osud, v důsledku kterého ztrácí naději a pocit štěstí a uchyluje se k nihilistickým a depresivním myšlenkám. Tak snad nás nebude přepadávat něco podobného, když aplikujeme zákon AML, který se neustále mění a klade na nás až nesmyslné požadavky a žádá, aby se z nás stali vyšetřovatelé místo notářů, nebo podobně neustále se novelizující zákon o skutečných vlastnících, který v nás snad někdy může vyvolávat myšlenky, dostat se do této smutné kategorie.

Nebuďme Boomeři! Snažme se i nadále, aby nám „neujel" vlak, i když všechny novinky nejen nastudovat, ale i vstřebat je náročné. A nebuďme ani Doomeři! Vždy lze najít na každé věci něco pozitivního, kdy si můžeme říct, není to tak špatné, jak to na první pohled vypadá...

Prožijte krásné nadcházející babí léto a krásné podzimní dny!

JUDr. Šárka Novotná,
prezidentka NK v Praze, předsedkyně
Komise pro vzdělávání NK ČR,
notářka v Praze

Určení hodnoty předmětu započtení na dědický podíl a povinný díl

JUDr. Ondřej Drachovský

PRÁVNÍ ÚPRAVA ZAPOČTENÍ V DĚDICKÉM PRÁVU PATŘÍ DLE MÉHO NÁZORU MEZI PASÁŽE KODEXU, KTERÉ VYVOLÁVAJÍ NEJVÍCE OTÁZEK A VÝKLADOVÝCH OBTÍŽÍ. POTÉ, CO SI VYHODNOTÍME PRVNÍ DŮLEŽITOU OTÁZKU, A SICE CO PODLÉHÁ ZAPOČTENÍ NA POVINNÝ DÍL ČI DĚDICKÝ PODÍL, SE MUSÍME ZABÝVAT TÉŽ OTÁZKOU, JAK TENTO PŘEDMĚT ZAPOČTENÍ OCENÍME (RESP. JAK STANOVÍME JEHO HODNOTU). V ČESKÉ REPUBLICE TUTO OTÁZKU ŘEŠÍ § 1659 O. Z., KTERÝ SE JEVÍ JAKO VCELKU JASNÝ, ALE PŘESTO SE S JEHO VÝKLADEM A APLIKACÍ POJÍ NĚKOLIK OTÁZEK. NĚKTERÉ Z NICH, VČETNĚ NÁVRHU JEJICH ŘEŠENÍ, NABÍZÍ TENTO ČLÁNEK.

1. KOMPARATIVNÍ ÚVOD

Komparace ukazuje, že přístup k pravidlům pro stanovení hodnoty předmětu započtení může být velmi různý. V některých zemích se např. zohledňuje druh věci či osoba obdarovaného či jinak obmyšleného. Třeba v Německu se v případě obdarování spoludědice (§ 2055 odst. 2 BGB) či nepominutelného dědice (§ 2315 odst. 2 BGB) určuje hodnota předmětu započtení podle doby jeho poskytnutí;[1] v případě bezúplatného obmyšlení třetích osob (§ 2325 odst. 2 BGB) se určuje hodnota zuživatelných věcí

1 Podle panující německé nauky by se však měly zohlednit i pozdější změny hodnoty peněžního daru – srov. Rixecker, R. in Säcker, F. J. (ed.) *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 9. Erbrecht*. München: C. H. Beck, 2010, s. 757 ff.; Ann, Ch. in tamtéž, s. 1981 ff; či Langle, K. W. in tamtéž, s. 2038 ff.

(tedy také peněz) podle doby poskytnutí; hodnota ostatních věcí podle doby dědického nápadu – pokud se však jejich hodnota zvýšila, nepřihlíží se k tomu. Podle švýcarského ZGB obecně rozhoduje hodnota započitatelného plnění v okamžiku dědického nápadu. Bylo-li však započítávané plnění úplatně zcizeno před tímto okamžikem, rozhoduje dosažený příjem. Opotřebení a škody se řídí pravidly, která upravují držbu (art. 630 ZGB).[2] V Polsku (art. 995 § 1 KC) se hodnota započitatelného plnění určuje podle jeho stavu v době darování a podle cen (hodnoty) v době určování povinného dílu.

Podle § 794 ABGB (ve znění účinném do 1. 1. 2017) se měla hodnota nemovitých věcí určovat podle doby přijetí, kdežto hodnota movitých věcí podle doby dědického nápadu. Novější rakouská soudní praxe a doktrína se však v zásadě ustálily na tom, že jak u movitých, tak u nemovitých věcí by se měla hodnota předmětu započtení posoudit podle doby dědického nápadu (avšak s celou řadou výjimek a s tím, že je třeba vycházet ze stavu předmětu započtení v době odevzdání).[3] Po ErbRÄG je rozhodná úprava obsažena v § 755 odst. 1 ABGB (pro účely započtení na dědický podíl), resp. v § 788 ABGB (pro účely započtení na povinný díl), přičemž obě tato ustanovení explicitně zakotvují tzv. teorii majetkové oběti *(Vermögensopfertheorie)*, a sice tím, že jako rozhodný stanovují okamžik, kdy darování bylo skutečně učiněno *(wirklich gemacht wurde)*.[4] Obě ustanovení zároveň stanoví, že takto určená hodnota má být přepočtena na ceny v době dědického nápadu, a to dle indexu spotřebitelských cen.

JUDr. Ondřej Drachovský
- doktorand na katedře občanského práva Právnické fakulty UK
- advokátní koncipient advokátní kanceláře ZVOLSKÝ ADVOKÁTI s. r. o.

2. OKAMŽIK ROZHODNÝ PRO STANOVENÍ HODNOTY ZAPOČITATELNÝCH PLNĚNÍ

Pravidla určující okamžik, který je rozhodný pro stanovení hodnoty započitatelných plnění, jsou klíčovou součástí úpravy započtení v dědickém právu, a to především proto, že řeší otázku, koho má postihnout nahodilá zkáza předmětu započtení. Důležitost těchto pravidel vyvěrá z toho, že mezi poskytnutím započitatelných plnění a vypořádáním pozůstalosti (a povinného dílu) může uplynout značná doba, během níž může dojít k významnému vývoji hodnoty předmětu započtení, jakož i k jeho zcizení, zničení apod. Problém s případným zcizením, spotřebováním či nahodilou zkázou je naší právní úpravou do značné míry vyřešen.

První věta § 1659 o. z. obsahuje základní pravidlo, které je obecným východiskem. Druhá věta stanoví spravedlnostní korektiv, který umožňuje, aby soud náležitě zohlednil mimořádné okolnosti konkrétního případu. Českou právní úpravu lze označit za v zásadě vhodnou, ovšem s tou výhradou, že by *de lege ferenda* mohlo být namístě zvážit povinnou valorizaci hodnot započitatelných plnění za pomoci indexu spotřebitelských cen, resp. jiného indexu vývoje cen, který zohledňuje i změnu cen nemovitostí.

Ustanovení § 1659 o. z. se vzhledem ke svému systematickému zařazení použije na obě alternativy započtení. Nepoužilo by se pouze v případě, pokud by bylo prováděno započtení na dědický podíl na základě zůstavitelova příkazu dle § 1663 o. z., který by zároveň obsahoval odchylný okamžik pro ocenění. Nad rámec své dikce by se § 1659 o. z. zřejmě měl vztahovat též na určení hodnoty mimořádných aktivit při jejich vypořádání dle § 1693 odst. 3 o. z., a to na základě analogie *legis*.[5]

Zákon hovoří o *„době odevzdání"*, což je důsledkem geneze § 1659 o. z. – o době odevzdání totiž hovořil též § 607 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Zmíněné slovní spojení lze dle mého názoru vyložit v duchu tzv. teorie majetkové oběti. To znamená, že bychom většinou měli provádět ocenění **k okamžiku převodu vlastnického práva**, popř. vzniku jiného práva (nepominutelnému) dědici, které podléhá započtení (např. vzniku práva odpovídajícího věcnému břemeni). Pouze v případě, pokud si zůstavitel vyhradí oprávnění, které mu umožní jednoduše získat nazpět postavení vlastníka, provedeme ocenění k okamžiku pozdějšímu, tj. k okamžiku, kdy zůstavitel toto své oprávnění pozbude,[6] resp. nejpozději k zůstavitelově smrti.[7]

2 To však platí pouze u tzv. ideální kolace *(Anrechnung dem Werte)*. U tzv. reálné kolace *(Einwerfung in Natur)* je podle většinové nauky rozhodující až doba rozdělování pozůstalosti. Blíže srov. Kostkiewicz, J. K. a kol. *ZGB. Schweizerisches Zivilgesetzbuch*. 2. Auflage. Zürich: OF Verlag, 2011, s. 901; či Leischti, F. A. Realkollation von Grundstücken: Erb-, grundbuch- und prozessrechtliche Bemerkungen. *Schweizerische Zeitschrift für Beurkundungs- und Grundbuchrecht*, Bd. 101, 2020, Heft 1, s. 6 (vč. judikatury citované tamtéž v pozn. pod čarou č. 12).

3 Srov. např. rozhodnutí OGH ze dne 17. 10. 2001, sp. zn. 7 Ob 188/01z; či Apathy, H. in Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R. (ed.) *Kurzkommentar zum ABGB*. 2. Auflage. Wien, New York: Springer, s. 662. Srov. však též Welser, R. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches. Teilband §§ 531–824 (Erbrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz, 2014, s. 243–246, který se více drží textu zákona i úmyslu historického zákonodárce, v důsledku čehož dospívá k tomu, že u movitých věcí má být určující stav i hodnota v době dědického nápadu, takže např. snížení hodnoty opotřebením jde ku prospěchu obdarované či jinak obmyšlené osoby.

4 Srov. k tomu Welser, R. *Der Erbrechts-Kommentar § 531–824 ABGB*. Wien: Manz, 2019, s. 409 (vč. autorů citovaných tamtéž); Umlauft, M. in Fenyves, A., Kerscher, F., Vonkilch, A. (eds.) a kol. *Großkommentar zum ABGB – Klang Kommentar §§ 531–824 ABGB*. Wien: Verlag Österreich, 2021, s. 700.

5 Srov. Drachovský, O., Horák, O. Vypořádání nadstandardních aktivit (zákonných) dědiců (ke smyslu a výkladu § 1693 odst. 3 OZ). *Ad Notam*, 2021, č. 3, s. 7; k odůvodnění podobnosti mezi kolací a právem na vypořádání srov. blíže tamtéž, s. 5; či Ann, Ch. in Kessal-Wulf, S. (ed.) *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Bd. 11. Erbrecht. §§ 1922–2385. §§ 27–35 BeurkG*. 8. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, s. 758.

6 K závěru o pozbytí daného práva není zapotřebí, aby bylo toto právo vymazáno z katastru nemovitostí – srov. rozhodnutí OGH ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 2 Ob 35/17m.

7 Srov. Umlauft, M. Das Vermögensopfer nach dem ErbRÄG 2015. *Österreichische Notariatszeitung*, 2017, č. 7, s. 244–251.

Při určování hodnoty daru budeme zásadně vycházet z (objektivizované) reálné tržní hodnoty (tzv. obvyklé ceny ve smyslu § 492 odst. 1 o. z.). Tou se rozumí hodnota, jež odpovídá ceně, kterou by bylo možné za danou právní pozici běžně získat při jejím hypotetickém prodeji na trhu. To ovšem neznamená, že existence trhu s danou právní pozicí je nezbytná k tomu, abychom dané pozici mohli přiřadit hodnotu. Je dokonce možné stanovit hodnotu i v případě plnění, která jsou nezcizitelná – typicky v případě osobních služebností či věcí zatížených zákazem zcizení. Např. v případě práv odpovídajících osobním služebnostem lze jejich hodnotu obecně vyjádřit příkladmo skrze obvyklé nájemné, popř. skrze určení výše ušetřených výdajů nebo nákladů na pořízení alternativy atd. Osobně se přikláním k první z uvedených variant. To platí obdobně též ohledně povolání nepominutelného dědice za předního dědice či předního odkazovníka.[8] Obě z těchto forem obmyšlení by měly podléhat započtení na povinný díl dle § 1660 odst. 1 o. z.

Subjektivní faktory mohou výslednou hodnotu snižovat (zvyšovat spíše nikoli) – a to typicky v případech, kdy příjemce započitatelného plnění může *in concreto* z poskytnutého plnění pro sebe jen stěží vyvodit jakoukoli konkrétní výhodu. Pod tím si můžeme představit typicky případy, kdy se zůstavitel pokouší zneužít právní úpravy započtení tím, že nepominutelnému dědici daruje věc, která je pro něj využitelná pouze stěží či vůbec (byť by se objektivně mohlo jednat o věc relativně vysoké hodnoty). Pro názornost si můžeme popsat příběh, který řešily rakouské soudy.[9] Zůstavitel se v daném případě (neúspěšně) pokusil saturovat povinný díl tím, že ve prospěch nemocného nepominutelného dědice žijícího v Austrálii zřídil služebnost požívacího práva k nemovitosti nacházející se na území Rakouska. Ta však byla pro nepominutelného dědice nevyužitelná kvůli jeho nemoci a obrovské vzdálenosti od místa jeho bydliště – vzhledem k těmto skutečnostem dovodil soud, že ani eventuality spočívající v pronájmu předmětné nemovitosti či v jejím využití k rekreačním účelům nebyly pro daného potomka reálně využitelné. Takovou zůstavitelovu dispozici označil OGH dokonce za **„výsměch právu na povinný díl“**. U nás bychom mohli argumentovat též § 8 o. z., který stanoví, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

3. MIMOŘÁDNÉ PŘÍPADY DLE DRUHÉ VĚTY § 1659 O. Z.

3.1. VÝCHOZÍ IDEA PRÁVNÍ ÚPRAVY

Zákonodárce si je vědom skutečnosti, že v některých případech je spravedlivé při stanovení hodnoty započitatelných plnění vycházet z jejich obvyklé ceny nikoli ke dni odevzdání (resp. majetkové oběti), ale ke dni zůstavitelovy smrti. Tyto mimořádné případy musí být posuzovány s ohledem na všechny konkrétní okolnosti, a to v duchu zásady individuální spravedlnosti. Východiskem je především idea, že by nebylo spravedlivé, pokud by byla (nepominutelným) dědicům započítávána plnění, která jim – přestože zachovali veškerou opatrnost a péči – nepřinesla žádný prospěch, či jim dokonce způsobila újmu.[10] A naopak; (ostatním) dědicům by nemělo jít k tíži to, že významně vzrostly ceny toliko v důsledku nějaké mimořádné události.

3.2. BLIŽŠÍ KRITÉRIA PRO POSOUZENÍ MIMOŘÁDNÉ POVAHY KONKRÉTNÍHO PŘÍPADU

Druhá věta § 1659 o. z., podle níž může soud stanovit okamžik rozhodný pro započtení jinak, najde své uplatnění **ve výjimečných** (resp. slovy zákona mimořádných) **případech**. Abychom ji mohli aplikovat, neměl by být rozdíl mezi hodnotou k okamžiku pozbytí vlastnického práva zůstavitelem (resp. přesněji majetkové oběti) a hodnotou k okamžiku smrti zůstavitele toliko zanedbatelný; tyto hodnoty by se mezi sebou měly lišit několikanásobně.[11]

Mimořádná povaha daného případu může být vyvolána okolnostmi, které nastaly mezi poskytnutím započitatelného plnění a úmrtím zůstavitele a za které **osoba povinná strpět započtení neodpovídá a které této osobě ani nemůžeme přičítat**.[12] Bude se jednat zejména o významnou změnu hodnoty (jak zvýšení, tak snížení) v důsledku neočekávaných změn územního plánu či v důsledku škodní události, která by postihla i dárce (zůstavitele), pokud by k darování nedošlo; popř. v důsledku významné změny situace na trhu, jakou je typicky podstatná změna ceny darované věci v důsledku nenadálého zvýšení či snížení poptávky, změny cenových předpisů či hyperinflace. Běžné tržní výkyvy včetně nikoli mimořádně vysoké inflace naopak mimořádnou povahu daného případu zakládat nebudou.[13] Zvláště v případě peněžitých plnění učiněných několik let před zůstavitelovou smrtí však může důsledné uplatnění těchto pravidel vést k nepříliš spravedlivým důsledkům – v takových případech může být aplikace druhé věty § 1659 o. z. namístě, a to proto, že zde teleologické argumenty převažují nad

8 Srov. rozhodnutí OGH ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 Ob 167/16x.

9 Šlo konkrétně o rozhodnutí OGH ze dne 29. 1. 2002, sp. zn. 5 Ob 14/02y.

10 Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 2 1969, sp. zn. 4 Cz 121/68; či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013; či Holub, R. *Komentář k občanskému zákoníku. Část pátá. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 129.

11 Např. v případě řešeném Nejvyšším soudem pod sp. zn. 21 Cdo 1939/2013 došlo v mezidobí k šestinásobnému zvýšení hodnoty darované chaty.

12 Srov. přiměřeně Umlauft, M. Fragen zur Anrechnung im Erb- und Pflichtteilsrecht (Teil 1). In: Österreichischer Juristentag (ed.) *Die Reform des österreichischen Erbrechts. Bd. II/2*. Wien: Manz, 2010, s. 148; srov. též příklady uvedené tamtéž na s. 145–146.

13 Srov. Kittel, D. in Petrov, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, s. 1701.

argumenty gramatickými.[14] Gramatickými argumenty rozumím to, že zákon vyžaduje mimořádnost. Růst cen o jednotky procent ročně přitom v našich končinách ničím mimořádným není.

Níže uvádím příklad, který demonstruje, proč by podle mě měly teleologické argumenty převážit nad čistě jazykovým výkladem, resp. jak by se alternativně (možná dokonce správněji) daly takové situace řešit:

Zůstavitel daruje v roce 1998 své jediné dceři částku 500 000 Kč bez účelového určení. Zároveň pořídí závěť ve prospěch svého jediného syna a přikáže, aby se dceři započítal předmětný dar na její povinný díl. Podle mého mínění není správné ani spravedlivé, aby se dnes počítalo jen s hodnotou 500 000 Kč. Na to, na co dceři v roce 1998 stačilo 500 000 Kč, by v roce 2021 potřebovala 849 065 Kč, když průměrná meziroční inflace mezi uvedenými lety dosáhla hodnoty 2,33 %.[15] V roce 2022 by na to vzhledem k letošní inflaci potřebovala ještě o poznání více peněz. Měli bychom proto dle mého názoru počítat nikoli s hodnotou 500 000 Kč, ale s hodnotou vyšší, tj. pokud by zůstavitel zemřel v roce 2021, s hodnotou 849 065 Kč.

Navíc je otázka, zda hodnota peněz skutečně činila 500 000 Kč (posuzováno dnešní perspektivou). Tehdy si za ně totiž mohla dcera koupit mnohem více věcí než dnes, a ***jejich hodnota tudíž byla větší****. Takto by se dalo dospět k závěru, že v případě* ***peněžitých darů musí vždy dojít k přepočtu na jejich dnešní kupní sílu****, a to proto, že zákon hovoří o hodnotě, kterou se zřejmě rozumí hodnota reálná, nikoli nominální.*

Lze nicméně zobecnit, že k závěru o mimořádné povaze konkrétního případu **nebudeme** moci dospět, došlo-li ke změnám hodnoty v důsledku okolností, za které příjemce započitatelného plnění **odpovídá nebo které mu lze přičítat**.[16] Bude se jednat např. o snížení hodnoty v důsledku opotřebení či zničení způsobeného příjemcem plnění, jeho rodinnými příslušníky (pochopitelně jinými, než jsou ti, kterým je případné započtení ku prospěchu), ale patrně i jeho zaměstnanci či jinými pověřenci. Dále může jít o snížení hodnoty darovaného obchodního podílu či darovaných akcií v důsledku úpadku společnosti, nastane-li úpadek z důvodu nedbalosti obdarovaného (nepominutelného) dědice. Obdobně bychom **neměli** přihlédnout ke zvýšení hodnoty darovaného závodu či podílu **v důsledku dobrých podnikatelských rozhodnutí** příjemce plnění; případně k jakékoli změně hodnoty nastalé v důsledku jeho investičních rozhodnutí – ať již dobrých, či špatných.

Lze se opřít též o názor Nejvyššího soudu, podle něhož: *„Změnu hodnoty daru je možno zohlednit pouze tehdy,* ***nemá-li svůj původ*** *ve změně stavu předmětu daru, jež* ***spočívá v zásluhách obdarovaného*** *(např. v následných investicích či opravách předmětu daru uskutečněných obdarovaným po nabytí daru), a jen tehdy, spočívá-li změna hodnoty daru* ***výhradně v mimořádných okolnostech*** *(souvisejících např. se změnou cenových předpisů či situací na trhu), jež způsobí značně rozdílné ceny předmětu daru v době, kdy byl dědici poskytnut, a v době smrti zůstavitele, aniž by na tom měl obdarovaný jakoukoliv zásluhu.“*[17]

Závěrem této části uvádím příklad situace, za níž bychom mohli uvažovat nad určením hodnoty předmětu započtení dle druhé věty § 1659 o. z.:

Zůstavitel daroval své dceři velký pozemek nacházející se poblíž prvotřídní rezidenční čtvrti. Tento pozemek však v době darování nebylo možné zastavět, neboť byl v územním plánu veden v rámci přírodní plochy. Zůstavitel pořídil též formálně bezvadnou závěť, v níž dceru opomenul a zároveň přikázal, aby byla na povinný díl této dcery započtena veškerá bezúplatná plnění, která jí za svého života poskytl. Krátce před zůstavitelovou smrtí (a několik let po předmětném darování) však dojde ke změně územního plánu, v jejímž důsledku se pozemek stane způsobilým k zastavění. Hodnota pozemku se v důsledku toho velmi významně zvýší. V tomto případě bychom dle mého názoru měli při započtení ***počítat s touto zvýšenou hodnotou*** *(ledaže by ke změně územního plánu došlo výhradně v důsledku mimořádného úsilí a mimořádných nákladů obdarované dcery).*[18, 19]

4. REŽIM STANOVENÍ HODNOTY NĚKTERÝCH ZVLÁŠTNÍCH PŘEDMĚTŮ ZAPOČTENÍ

4.1. PLNĚNÍ TRVAJÍCÍHO ČI OPĚTUJÍCÍHO SE CHARAKTERU

V případě dávkových plnění, potažmo v případě plnění v podobě užívacích či požívacích práv bychom měli při určování hodnoty přihlížet k předpokládaným užitkům (tj. k nájemnému, dividendám či podílům na jiných vlastních zdrojích obchodní korporace, nadačním příspěvkům, plněním ze svěřenského fondu apod.).[20] Musíme zpravidla

14 Srov. zejména Welser, R., Zöchling-Jud, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*. 14. Auflage. Wien: Manz, 2015, s. 637; či Apathy, H. in Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R. (ed.), op. cit. sub 3, s. 662–663. Musí se zároveň jednat o peníze, které nebyly poskytnuty za účelem nákupu určité věci – srov. rozhodnutí OGH ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 2 Ob 225/08i; či Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.) *Erbrecht und Vermögensnachfolge*. 1. Auflage. Wien: Springer, 2010, s. 87.

15 Údaje pocházejí z kalkulačky inflace dostupné z: https://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace#inflace [online]. [cit. 22. 7. 2022].

16 Srov. přiměřeně Umlauft, M., op. cit. sub 12, s. 148.

17 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013.

18 Srov. též Šešina, M., Wawerka, K. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 412.

19 V opačném případě – pozemek původně určený k zastavění toto své určení pozbude – bychom ke změně hodnoty patrně přihlédnout neměli, neboť obdarovaná (nepominutelná) dědička bude mít právo na náhradu za změnu v území § 102 účinného stavebního zákona, a její majetková situace by se tak v zásadě neměla zhoršit.

rovněž odhadnout pravděpodobnou dobu poskytování dávek či trvání předmětného práva – typicky budeme muset takový odhad učinit tehdy, jsou-li tato plnění omezena na dobu života daného (nepominutelného) dědice. K takovému odhadu bychom mohli využít např. pojistně matematických metod.[21]

Pokud je však nepominutelný dědic v době vypořádání povinného dílu mrtev, není takového odhadu třeba. V těchto případech nemá smysl pracovat s pravděpodobností, ale měli bychom předmětné plnění ocenit ve skutečně poskytnutém rozsahu.[22] Podobně jako smrt osoby povinné strpět započtení musíme zohlednit též to, že v době vypořádání povinného dílu již víme, že nepominutelný dědic přežil očekávanou délku svého dožití. Úmyslem racionálního zákonodárce totiž nemůže být, aby se vycházelo z odhadů, jejichž nesprávnost se prokáže ještě před vypořádáním povinného dílu. Jinými slovy, pokud je při vypořádání k dispozici informace o reálné hodnotě započitatelného plnění, není namístě používat metody založené na odhadu.

Co se týče ocenění **plnění z fundací a fondových struktur**, musíme odlišit ocenění plnění obdržená *inter vivos*, která oceníme dle jejich skutečně obdrženého rozsahu, od ocenění práva na budoucí plnění, při jehož ocenění musíme opět vycházet z určitého odhadu, a to především ohledně doby jeho trvání; často však rovněž ohledně jeho rozsahu. Rovněž je zapotřebí zohlednit míru vlivu, která osobě povinné strpět započtení v daném fondu či jiném právním uspořádání přísluší – typicky skrze členství v některém z jeho orgánů, případně skrze právo ovlivňovat složení orgánů či osobu svěřenského správce.[23] Pokud je budoucí postavení obmyšleného, a především výše budoucího plnění obdrženého z fundace či svěřenského fondu závislé čistě na **diskreci členů orgánů** fundace či na diskreci svěřenského správce, nejsou taková plnění k započtení vhodná,[24] resp. **musíme je patrně ocenit nulou**[25] (ledaže by zůstavitel v projevu své poslední vůle stanovil jinak).

4.2. SMÍŠENÁ DAROVÁNÍ

K započtení musíme přistoupit i v případě smíšených darování.[26] Abychom vůbec mohli hovořit o smíšeném darování, vyžaduje se vždy darovací úmysl *(animus donandi)* smluvních stran. Primárně tedy **rozhoduje subjektivní stránka**.[27] Takový úmysl budeme obecně moci presumovat při očividném (hrubém) nepoměru vzájemných plnění.[28] Nepoměr mezi plněním a protiplněním však sám o sobě nestačí, jedná se **toliko o indicii**.[29] Jako inspirativní lze uvést závěry německé judikatury, podle níž již samotný nápadný nepoměr mezi plněním a protiplněním zakládá – vzhledem k obecné zkušenosti – domněnku existence darovacího úmyslu, kterou však může protistrana vyvrátit prostřednictvím protidůkazu.[30]

Co se týče určení hodnoty smíšených darování pro účely započtení v dědickém právu, je důležité zmínit, že tyto dispozice podléhají započtení pouze v rozsahu darování. Je ovšem otázkou, k jakému okamžiku určujeme, **zda se vůbec jedná o smíšené darování a jaký je podíl darování**, resp. jaký je podíl úplatnosti na předmětné dispozici. Ve shodě s rakouskou teorií i praxí se kloním k tomu, že okamžikem rozhodným pro taková posouzení by mělo být **uzavření smlouvy**.[31] To, jaký podíl tvoří darování, vyjádříme zlomkem či procentem.[32]

Ocenění předmětu započtení provádíme i zde k okamžiku majetkové oběti, tj. **zásadně k okamžiku účinnosti převodu vlastnického práva** (či vzniku jiného započitatelného oprávnění). V následujícím kroku ponížíme výsledek ocenění tak, aby odpovídal zlomku či procentu, které vyjadřují podíl darování na předmětné transakci.

20 Srov. Hofmann, A. Die sukzessive Erfüllung des Pflichtteils nach dem ErbRÄG 2015 – Überlegungen zur Auflösung des angeblichen Widerspruchs zwischen §§ 766 und 762 ABGB. *Österreichische Notariatszeitung*, 2017, č. 12, s. 452.

21 Srov. právní větu OGH č. RS0011827; rozhodnutí OGH ze dne 26. 2. 1964, sp. zn. 7 Ob 33/64; či rozhodnutí OGH ze dne 11. 3. 1999, sp. zn. 2 Ob 60/99h; případně Apathy, H. in Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R. (ed.), op. cit. sub 3, s. 657.

22 Tento právní názor posvětilo rozhodnutí OGH ze dne 11. 3. 1999, sp. zn. 2 Ob 60/99h, v němž lze nalézt i argumentaci ohledně závěru, proč takový přístup neznamená posun zákonného okamžiku ocenění. Tímto rozhodnutím bylo překonáno rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu publikované jako Gl. U. 11.295.

23 Srov. důvodovou zprávu *(Erläuterungen)* k ErbRÄG (zákonu o změně úpravy dědického práva), s. 33 [online]. [cit. 22. 7. 2018], fname_423847.pdf (parlament.gv.at); a blíže též Müller, K., Melzer, M. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.) *Erbrecht und Vermögensnachfolge*. 2. Auflage. Wien: Verlag Österreich, s. 74.

24 Srov. Binder, F., Giller, P. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 23, s. 283–284.

25 Tento názor se opírá o rakouskou doktrínu – srov. Welser, R., op. cit. sub 4, s. 383 (vč. autorů citovaných tamtéž).

26 Samozřejmě pouze v rozsahu, v jakém hodnota převáděných věcí převyšuje protiplnění, přičemž opět rozhoduje úmysl stran – srov. např. rozhodnutí OGH ze dne 23. 3. 1976, sp. zn. 5 Ob 255/75; Welser, R., op. cit. sub 4, s. 375.

27 K vůli stran jako rozhodujícímu faktoru srov. Welser, R., op. cit. sub 4, s. 375.

28 Není však zapotřebí, aby došlo ke „zkrácení přes polovici" (neúměrnému zkrácení). Blíže srov. Welser, R., op. cit. sub 4, s. 376 (vč. tam citované judikatury). Zřejmý nepoměr mezi plněním a protiplněním v době darování indikuje existenci úmyslu darovat [Apathy, H. in Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R. (ed.), op. cit. sub 4, s. 587; Welser, R., Zöchling-Jud, B., op. cit. sub 14, s. 629].

29 Srov. právní větu OGH, č. RS0019356: *„Předpokladem smíšeného darování není toliko nepoměr mezi plněním a protiplněním, ale **vedle toho rovněž darovací úmysl"*** (překlad autor).

30 Srov. např. rozhodnutí BGH ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. X ZR 48/17.

31 Srov. právní větu OGH č. RS0012978; z doktríny např. Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 14, s. 74; Umlauft, M. Zwei zentrale Fragen des Anrechnungsrechtes im Pflichtteilsrecht: Kritische Überlegungen zur jüngsten Rechtsprechung des österreichischen Obersten Gerichtshofs. In: Schumacher, H., Zimmermann, W. (ed.) *Festschrift Gert Delle Karth*. Jan Sramek Verlag, 2013, s. 971; nověji a podrobně Umlauft, M., op. cit. sub 7, s. 248–249; Welser, R., op. cit. sub 4, s. 377–378.

32 Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 14, s. 74; či Umlauft, M., op. cit. sub 7, s. 251.

Příklad č. 1:[33] *Ovdovělý zůstavitel daruje svůj zastavěný pozemek jediné dceři a zároveň si pro sebe vyhradí služebnost požívacího práva. Zároveň povolá za dědice jediného syna a přikáže provedení započtení veškerých plnění, která v dceřin prospěch bezúplatně učinil. Pozemek měl k okamžiku převodu hodnotu 5 000 000 Kč.*

Nejprve musíme stanovit, jaký je podíl darování na předmětné transakci, a to k okamžiku uzavření darovací smlouvy, k němuž musíme stanovit a následně odečíst kapitalizovanou hodnotu požívacího práva. Ta činila 500 000 Kč. To znamená, že ***podíl darování na předmětné transakci činí 10 %****, a musíme proto při započtení počítat* ***s 90 % hodnoty daru****. Pozemek oceňujeme k okamžiku převodu vlastnického práva (který se od okamžiku uzavření smlouvy lišil jen o několik dnů, hodnota předmětu daru tak činila rovněž 5 000 000 Kč). Budeme proto počítat se započitatelnou hodnotou* ***4 500 000 Kč****.*

Příklad č. 2:[34] *Matka převedla svému synovi pro případ své smrti byt, a to v úmyslu jej obdarovat. Zároveň přikázala započtení tohoto darování. Jako částečné protiplnění se syn zavázal platit matce doživotní rentu. V okamžiku uzavření smlouvy činila hodnota bytu 6 000 000 Kč a kapitalizovaná hodnota renty činila 1 500 000 Kč, což odpovídá* ***75 % hodnoty bytu****. Hodnota daru k okamžiku majetkové oběti, tj. k okamžiku smrti zůstavitelky, činí* ***7 000 000 Kč****. Z této hodnoty započítáváme 75 % –* ***tj. 5 250 000 Kč****.*

4.3. ZOHLEDNĚNÍ VĚCNÝCH BŘEMEN A JINÝCH ZATÍŽENÍ PŘI URČOVÁNÍ HODNOTY PŘEDMĚTU ZAPOČTENÍ

Věcné břemeno **ve prospěch zůstavitele** bychom dle mého **při oceňování** (sic!) zásadně zohledňovat neměli. Třebaže takové břemeno snižuje hodnotu daru z hlediska závazkového práva, z hlediska práva dědického nelze takové vyhrazené právo považovat za něco, co by snižovalo hodnotu započítávaného plnění. To platí i v případě jiné závady, byla-li zřízena ve prospěch zůstavitele (např. obligační právo užívání).[35] Pokud bychom dogmatickým výkladem dospěli k tomu, že věcné břemeno zohlednit musíme, neboť v době odevzdání plnění existovalo, bylo by namístě uvažovat nad aplikací druhé věty § 1659 o. z.[36] Kapitalizovanou hodnotu věcného břemene **však musíme zohlednit při stanovení podílu darování na smíšeném darování**, což znamená, že věcné břemeno ve prospěch zůstavitele rovněž ovlivní výši toho, co nakonec bude započteno – viz příklad č. 1 výše v části 4.2.

Jinak je tomu v případě užívacích či požívacích práv zřízených (vedle zůstavitele i) ve prospěch další osoby, např. jeho manželky. Takové závady musíme při stanovení hodnoty zohlednit – samozřejmě za předpokladu jejich existence v době dědického nápadu. Pravděpodobnou dobu jejich trvání bychom opět mohli určit za pomoci pojistně matematických metod. Podobně je třeba za snížení hodnoty či (částečné) protiplnění považovat též všechna práva – ať již si je dárce (zůstavitel) vyhrazuje pro sebe a/nebo pro jiné osoby – jež nespočívají toliko v povinnosti strpět, ale též v povinnosti obdarovaného něco dávat nebo konat. Může jít typicky o plnění plynoucí z výměnku, dále (doživotní) důchod, ošetřovatelské a pečovatelské služby apod.[37] (viz též příklad č. 2 shora v části 4.2).

5. ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Ambicí tohoto pojednání bylo relativně komplexně analyzovat otázky, které se pojí s určením výše hodnoty započitatelných plnění v dědickém právu po rekodifikaci. Nakolik se mu to podařilo, ponechávám na posouzení čtenářů. Výstupy tohoto příspěvku rozhodně nebyly prezentovány jako nějaká dogmata, naopak uznávám, že řada z nich je diskusní, což bylo i záměrem.

Diskuse totiž v některých otázkách dědického práva téměř chybí, což je dle mého názoru velká škoda, neboť v jejím důsledku stojíme na místě a neposouváme se dál. Doufám proto, že někdo z Vás naváže na tento můj příspěvek, ať již se souhlasnou, či nesouhlasnou reakcí. Odborná literatura totiž dle mého existuje právě proto, abychom v ní (věcně, nikoli skrze osobní invektivy) řešili problémy, a to pokud možno ještě předtím, než nastanou v praxi.

Hojné citace rakouské literatury a judikatury v tomto článku slouží většinou jako opora mých argumentů v otázkách, které ABGB řešil či řeší podobně či shodně jako náš občanský zákoník. Na některých místech odkazuji na texty rakouských autorů jen jako na zdroj, ve kterém jsem se setkal s určitým problémem, který se tento příspěvek snaží řešit prizmatem naší právní úpravy.[38] ■

33 Příklad byl inspirován Umlauftovým příkladem č. 6 – Umlauft, M., op. cit. sub 7, s. 251.

34 Příklad byl inspirován Umlauftovým příkladem č. 8 – Umlauft, M., op. cit. sub 7, s. 251; srov. též výpočet obsažený v rozhodnutí OGH ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 Ob 96/16f, bod 3.4.

35 Srov. Umlauft, M. in Schumacher, H., Zimmermann, W. (ed.), op. cit. sub 31, s. 972 ff. Je však třeba podotknout, že v Rakousku platil v době publikace předmětného příspěvku odchylný přístup k okamžiku, k němuž se provádí ocenění – to se mělo provádět zásadně ke dni zůstavitelovy smrti s tím, že rozhodující stav věci se posuzuje k době odevzdání věci. Totéž platí i o právní větě OGH č. RS0012946. Srov. proto též názory publikované po účinnosti ErbRÄG – Umlauft, M., op. cit. sub 7, s. 249ff.

36 Srov. též rozhodnutí z úradnej sbierky č. 1203, publikované in Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* Praha: V. Linhart, 1936, s. 425: *„Pre posudzovanie nároku z porušenia povinného dielu darovaním rozhodná je zpravidla hodnota daru v čase darovania. Ak bolo však darovanie obmedzené výhradou doživotného užívania pre darovateľa v spojení so zákazom scudzenia a obťaženia, rozhoduje deň smrti zostaviteľa (darovateľa).“*

37 Srov. Umlauft, M. in Schumacher, H., Zimmermann, W. (ed.), op. cit. sub 31, s. 973–974.

38 Tento příspěvek ve značné míře vychází z textu připravovaného komentáře k příslušným ustanovením občanského zákoníku o dědickém právu. Vydání komentáře lze očekávat do konce roku 2022.

Základní vybavení rodinné domácnosti a problematika tzv. zákonného odkazu (k původu, smyslu a výkladu § 1667 OZ)

KE 140. VÝROČÍ JMENOVÁNÍ LUDWIGA SCHIFFNERA ŘÁDNÝM PROFESOREM

doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.

Nabývání vlastnického práva základního vybavení rodinné domácnosti pozůstalým manželem podle § 1667 OZ představuje jeden z nejčastějších příkladů přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti jinak než děděním. V příspěvku bude řešeno zejména vymezení základního vybavení a dále sporné otázky související s jeho charakterem: Může být základní vybavení nějak zohledněno v rámci pozůstalostního řízení? Může s ním zůstavitel nakládat pořízením pro případ smrti? Co pozůstalého manžela vylučuje z nabytí základního vybavení a může se práva na základní vybavení zříct nebo jeho nabytí odmítnout?

I. PŘECHOD MAJETKOVÝCH PRÁV A POVINNOSTÍ PRO PŘÍPAD SMRTI JINAK NEŽ DĚDĚNÍM[1]

S tématem nabývání majetkových práv a povinností v souvislosti se smrtí zůstavitele jinak než děděním (tj. na základě tzv. zvláštních režimů právního nástupnictví pro případ smrti) se pojí řada výkladových problémů, týkajících se jak charakteru spřízněných institutů, tak souvisejících sporných otázek. Náleží plnění do pozůstalosti a budou vypořádávána v režimu řízení o pozůstalosti, nebo jsou nabývána mimo tento režim ve prospěch třetích osob, ale mohou být v rámci řízení o pozůstalosti alespoň zohledněna (např. formou započtení na povinný díl či dědický podíl), resp. zda a jak jsou chráněni nepominutelní dědicové či věřitelé zůstavitele? Může zůstavitel s uvedenými právy nakládat v pořízení pro případ smrti, nebo ovlivnit, které osoby tato plnění nabudou, resp. zda a jak je chráněna autonomie vůle zůstavitele? Jaký bude mít vliv na nabytí těchto práv, pokud se oprávněná osoba dopustí činu zakládajícího dědickou nezpůsobilost, resp. jak je zajištěna ochrana dobrých mravů? Může se oprávněná osoba nabývaných plnění předem zříct nebo je následně odmítnout a za jakých podmínek, resp. jak je chráněna autonomie vůle nabyvatelů?

Sledovaná kategorie „přechodu jinak než děděním“ zahrnuje různorodé způsoby nabývání majetkových práv pro případ smrti, které vychází z právních předpisů různých oblastí, koncepce i doby vzniku.[2] Jedná se sice o výjimky ze zásady univerzální sukcese, jejich společným a určujícím znakem však není nezbytně vyloučení z dědění či řízení o pozůstalosti, ale bezprostřednost nabývání.

Smyslem těchto institutů je garance právní pozice nejbližších rodinných příslušníků zůstavitele: ať již z hlediska užívání společných věcí (přechod nájmu, základní vybavení společné domácnosti), tak zajištění finančních prostředků „provozního“ charakteru (zvl. u mzdových a platových práv z pracovněprávních vztahů), bez ohledu na průběh (často zdlouhavého) pozůstalostního řízení. Odráží se v nich princip rodinné solidarity a souvisí také se zajištěním základních podmínek důstojného života.

Okruh oprávněných osob, na které přecházejí práva a povinnosti na základě zvláštních režimů právního nástupnictví, je různý, většinou však koresponduje s osobami první a druhé dědické třídy (resp. jde o manžela, děti a rodiče), mezi nimiž však bývá preferován pozůstalý manžel (v našich podmínkách jde o odraz institutu společného jmění manželů, z širší perspektivy pak o posílení – tradičně slabého – právního

1 Srov. mj. Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 133 a násl., a Horák, O. Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti). *Právní rozhledy*, 2015, č. 9, zvl. s. 309–310; nejnověji Smetanová, K. *Nabývání práv pro případ smrti jinak než děděním*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci 2022.

2 K. Smetanová (op. cit. sub 1, s. 15–41) rozebírá 13 institutů (osm z oblasti práva soukromého, pět z práva veřejného), ještě by bylo možné doplnit bydlení po zániku manželství, svěřenský fond zřízený pořízením pro případ smrti a smlouvu o účtu.

postavení pozůstalých manželů, resp. zejména manželky). Důležitou podmínkou bývá existence „domácnosti".

Právní teorie i některé úpravy mluví v souvislosti s nabýváním pro případ smrti jinak než děděním, které nastává přímo ze zákona *(ex lege)*, o **tzv. zákonných odkazech**. Tradičně šlo o povinný díl, dále o práva některých osob na zaopatření a v neposlední řadě také o vybavení rodinné domácnosti. Podrobně tuto problematiku rozpracoval rakouský civilista a romanista L. Schiffner (1845–1909), advokát a později profesor na právnických fakultách v Černivci (na dnešní Ukrajině) a v Innsbrucku.[3]

Ve vývoji našeho zákonodárství i právní vědy existují k problematice přechodu majetkových práv jinak než děděním dva základní přístupy: „tradiční" (založený na římském právu a respektu k zásadám dědického práva) a „netradiční" (založený na sovětském právu a narušování tradičních řešení), první reflektoval nejen ABGB, ale ještě i OZ 1950, druhý pak zákonodárství od 60. let 20. století (což bylo posíleno ještě tím, že OZ 1964 již institut odkazu zcela pominul). S přijetím současného OZ, který naopak úpravu odkazu zakotvil velmi komplexně a promyšleně, se však situace zásadně změnila. Při řešení sledované problematiky bychom se proto již mohli rozejít s myšlenkovým světem socialistického práva a naopak následovat tradiční modely. Nejen z důvodů výrazné návaznosti současného OZ na meziválečné osnovy, ale zejména z hlediska účelu, principů a na ně navazujících ustanovení současného dědického práva. Můžeme uvést posílení principu univerzální sukcese, pořizovací volnosti, rodinné solidarity i ochrany dobrých mravů, kdy úprava odkazu i jiných nabývání *mortis causa* (zvl. darování pro případ smrti) bývá tradičně vtahována do dědického práva (dědickou nezpůsobilostí, zřeknutím se práva na odkaz, odmítnutím odkazu, započtením na povinný a dědický podíl aj.), což chrání zájmy dědiců i zůstavitele.

doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.
- docent na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Základní vybavení rodinné domácnosti přesto představuje v rámci nabývání jinak než děděním jakousi kompromisní kategorii mezi „tradicí" a „netradicí". Sice odlišnými cestami, přesto všechny naše občanské zákoníky, včetně těch z let 1950 a 1964, dospívají k témuž cíli – podřadit právní osudy základního vybavení pravidlům dědického práva.

II. ZÁKLADNÍ VYBAVENÍ RODINNÉ DOMÁCNOSTI

1. VYMEZENÍ

V § 1667 OZ se uvádí: „Pozůstalý manžel nabývá vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem. To neplatí, pokud pozůstalý manžel bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost." Spřízněnými instituty jsou „obvyklé vybavení rodinné domácnosti" upravené v rámci rodinného práva (§ 698 a 699 OZ) a „obvyklé vybavení domácnosti" upravené v rámci výkonu rozhodnutí (§ 322 odst. 2 OSŘ), přičemž v odborné literatuře byla dosud věnována pozornost zejména „obvyklému vybavení" (zvl. Melzer a Tégl, Palásek, Psutka či Zuklínová), „základní vybavení" bývá zmiňováno jen okrajově.[4]

V důvodové zprávě k § 1665–1669 OZ se uvádí: „Předně má být chráněn pozůstalý manžel za předpokladu, že se zůstavitelem sdílel domácnost, popřípadě že ji sice nesdílel, ale měl k tomu vážný důvod. Z toho důvodu se navrhuje stanovit, že takovému manželu připadne základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem. Výslovně se zdůrazňuje, že jde o základní vybavení, a že se tedy jedná o užší rozsah, než je vybavení obvyklé, jak je mají na mysli ustanovení o právu rodinném. Do kategorie obvyklého vybavení rodinné domácnosti ve smyslu těchto ustanovení spadá dnes např. osobní automobil, zatímco do základního vybavení spadají jen movité věci, které jsou nezbytně potřebné k zachování funkce domácnosti (nábytek, nádobí, ložní prádlo apod.). Navržené ustanovení tedy zakládá pozůstalému manželu zvláštní nabývací titul mimo vlastní dědění. Proto nerozhoduje, je-li pozůstalý manžel dědicem. Účelem návrhu (shodujícího se s obdobnými úpravami i v jiných státech) je zajistit pozůstalému manželu nejnutnější podmínky k dalšímu životu v souladu se zásadami slušnosti."[5]

Dědickoprávní úprava používá relativně neurčitý pojem „základní vybavení rodinné domácnosti", který blíže nevysvětluje, pouze uvádí, že se jedná o movité věci. Přenechává tím prostor praxi, která může nejen reagovat na společenský a technický vývoj, ale také zohlednit subjektivní situaci jednotlivých rodin.

A) Z obratu **„vlastnické právo k movitým věcem"** dovodíme, že má jít o **věci v právním smyslu** (nikoli tedy součásti věci nemovité), z obratu „i když není dědicem" a základních principů ochrany vlastnictví pak podmínku, že by se nemělo jednat o věci „cizí" – měly by náležet oběma manželům (ať již byly v jejich podílovém spoluvlastnictví, nebo ve společném jmění[6]), nebo alespoň jednomu z nich (což je výslovně uvedeno u vymezení obvyklého vybavení rodinné

3 Schiffner, L. *Die sogenannten gesetzlichen Vermächtnisse. Eine erbrechtliche Studie auf Grundlage des römischen und österreichischen Privatrechtes unter Berücksichtigung anderer bedeutender Codificationen.* Leipzig: Veit, 1895 (dostupné z: https://dlc.mpg.de/image/mpirg_sisis_197904), týž. *Pflichtteil, Erbenausgleichung und die sonstigen gesetzlichen Vermächtnisse nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich.* Jena: Fischer, 1897 (dostupné z: https://dlc.mpg.de/image/mpirg_sisis_197903).

4 K problematice šířeji: Talanda, A., Talandová, I. Právo některých osob na zaopatření. In: Šmíd, O., Vacová, R. a kol. *Výživné*. Praha: Leges, 2017, s. 114–128.

5 Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 682.

6 Stranou ponechejme otázku výkladu § 3038 OZ. Většina současné komentářové literatury dospívá k tomu, že nemá žádný aplikační prostor. Blíže k tomu Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IV/2. § 794–975 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2016, s. 1993–1996.

domácnosti v § 698 odst. 1 OZ). Pokud je nějaká věc ve spoluvlastnictví se třetí osobou (např. s jiným členem rodinné domácnosti), přechází pouze odpovídající spoluvlastnický podíl (§ 1121 OZ). Základnímu vybavení, které by bylo (spolu)tvořeno také věcmi dědiců či odkazovníků, je věnována pozornost v rámci sporných otázek v kap. III, bodu D.

Vzhledem k širokému pojetí věci (§ 489 OZ) se může jednat nejen **o věci hmotné**, ale také **o věci nehmotné (práva)**, a to nejen o ta, která připouštějí trvalý a opakovaný výkon, jako např. práva vyplývající z nájmu či výpůjčky (věcí náležejících do základního vybavení), ale také o pohledávky (např. za zničenou věc náležející k základnímu vybavení). To se však netýká movitého příslušenství pronajaté nemovitosti, které přechází v zásadě spolu s nájmem věci hlavní.

Jako sporné se může jevit, zda „základní vybavení" zahrnuje také movité příslušenství zůstavitelovy nemovitosti, resp. zda se jedná o výjimku z pravidla, že příslušenství sdílí osud věci hlavní (§ 510 odst. 2 OZ), např. německá úprava příslušenství pozemku z nabytí výslovně vylučuje (§ 1932 BGB). Při řešení této otázky bude určující, jak budeme příslušenství chápat, zda úzce „římskoprávně" (příslušenství jako „quazisoučást", tj. věci, které mají velmi úzkou funkční vazbu na věc hlavní, mluví se také o tzv. přirozeném, nesamostatném, nezbytném či kvalifikovaném příslušenství), nebo široce „moderně", jak bylo obvyklé za předchozí úpravy (příslušenství představují vedlejší věci vlastníka s volnější funkční vazbou na věc hlavní, mluví se také o tzv. umělém či samostatném příslušenství).[7] Zatímco kvalifikované („vázané") příslušenství by mělo sdílet osudy nemovitosti (např. klíče, skříně „na míru"), standardní („volné") příslušenství (např. nářadí či nábytek) by naopak mělo náležet do základního vybavení.

B) K pojmu **„rodinná domácnost"**: Pojem „domácnost" (příp. „rodinná domácnost" či „společná domácnost") není v současném občanském zákoníku definován (na rozdíl od § 115 OZ 1964, v němž stálo, že „domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby"). V důvodové zprávě k § 80 OZ (bydliště) se vysvětluje: „Oproti dosavadní úpravě se osnova vyhýbá legální definici domácnosti vzhledem k tomu, že ‚domácnost' se i za nynějšího stavu chápe ve dvou významech (jako pospolitost spolužijících osob i jako zařízené obydlí). Který z těchto významů mají na mysli jednotlivá ustanovení osnovy, vyplývá z jejich formulace nebo z kontextu."[8] Jistě by mohly být vymezeny v zákoně oba uvedené významy, ale nedefinování může mít ještě další a významnější dopad – anticipování moderních forem spolužití, na které praxe může pružněji reagovat (snad už dnes není troufalé tvrdit, že občanský zákoník by měl především sloužit lidem, a nikoli lidé občanskému zákoníku). Naopak pojem bydliště je v § 80 definován poměrně zevrubně: „Člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. […]." V důvodové zprávě se pak uvádí: „Nevylučuje se možnost člověka mít bydliště na více místech."[9]

O jaký význam se jedná u základního vybavení rodinné domácnosti? Půjde o základní vybavení sloužící rodinné pospolitosti spolužijících osob, nebo o základní vybavení rodinného obydlí (typicky domu či bytu)? Z formulace by se mohlo zdát, že půjde o druhý význam (rodinné obydlí), ale podle mého názoru by naopak měl být upřednostněn význam první (rodinná pospolitost), který vyplývá z kontextu (oba spolu ovšem úzce souvisí – stále inspirativní může být postřeh M. Zuklínové, že „vždy jde o jednotu prvků osobních a věcných"[10]). Pokud pomineme otázku bezdomovectví, uveďme alespoň poměrně častou situaci, kdy rodina žije střídavě ve dvou vybavených obydlích (např. přes zimu v bytě, přes léto na chatě). Jinak řečeno, základní vybavení rodinné domácnosti by mohlo zahrnovat i základní vybavení ve více obydlích. Praxe by také měla umět zohlednit, zda pozůstalý manžel sdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost sám, nebo i s dalšími osobami (typicky dětmi).

C) K pojmu **„základní vybavení"**: Většina autorů se shoduje v návaznosti na důvodovou zprávu v tom, že by se mělo jednat o kvalifikovanou část obvyklého vybavení rodinné domácnosti, resp. že by se podle jazykového výkladu mělo jednat „o užší rozsah, než je vybavení obvyklé, jak je mají na mysli ustanovení o právu rodinném".[11]

Kategorie základního vybavení je podle M. Šešiny a K. Wawerky „podstatně užší než kategorie obvyklého vybavení",[12] podle J. Svobody a O. Kličky zahrnuje „vskutku jen to nejzákladnější vybavení, jako je nábytek, nádobí, ložní prádlo, postel apod.",[13] podle M. Zuklínové „jen to, co je nezbytné pro lidský život člověka (roz. člověka jako lidské bytosti), co slouží uspokojování zcela základních životních potřeb (k příjmu výživy a odpočinku) …, to, co k životu potřebuje naprosto nezbytně, do rámce obvyklého vybavení rodinné domác-

7 Blíže Horák, O. Sdílí příslušenství osud věci hlavní? Ke změnám v souvislosti s novým občanským zákoníkem. *Právní rozhledy*, 2014, č. 6, s. 191–194.

8 Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 5, s. 101.

9 Tamtéž.

10 Zuklínová, M. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb *de explicatione serviens*. *Právní rozhledy*, 2014, č. 1, s. 28, pozn. 5.

11 Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 5, s. 682.

12 Šešina, M., Wawerka, K. Komentář k § 1667. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. *Občanský zákoník. Komentář. Sv. IV. (§ 1475–1720)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 415 (2. vyd., s. 427). Do základního vybavení má patřit „např. kuchyňská linka s nádobím, příbory, sporák na vaření, stůl a židle, postel s povlečením a peřinami, zásoby ve spíži, případně i běžná hotovost, sloužící k doplnění zásob potravin pro vaření, vše v rozsahu pokrývajícím běžné denní potřeby jednoho člověka" (1. vyd., s. 415), „např. kuchyňská linka s nádobím, příbory, sporák na vaření, lednička, mikrovlnná trouba, pračka, stůl a židle, šatní skříň, postel s povlečením a peřinami, zásoby ve spíži, sloužící k doplnění zásob potravin pro vaření, v podstatě tedy to, co patří každé běžné rodinné domácnosti" (2. vyd., s. 428).

13 Svoboda, J. Komentář k § 1665–1669. In: Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 464 (navazuje na: Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 148).

nosti budou patřit i další majetkové hodnoty, bez nichž si už dnes nedovedeme život představit",[14] podle M. Paláska „skutečně pouze nejzákladnější položky vybavení domácnosti", přičemž u obvyklého vybavení se jedná „o obsahově širší množinu věcí uspokojujících větší množství životních potřeb rodiny, musí se však nadále jednat o potřeby pro danou rodinu běžně nezbytné",[15] podle Š. Kleina jde „o soubor věcí výrazně úžeji vymezený než obvyklé vybavení rodinné domácnosti" a „zřejmě toliko věci nezbytně nutné k běžnému životu, zejména pak vybavení kuchyně".[16]

Z dosavadní literatury je vidět zjevná snaha pojmově podřadit „základní vybavení" dědického práva „obvyklému vybavení" práva rodinného – pokud jde u obvyklého vybavení o soubor movitých věcí, které slouží „běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů" (§ 698 odst. 1 OZ), pro „základní vybavení" je dovozována „naprostá nezbytnost". Konkrétní výčty se však liší (od minimalistického Kleinova až po poměrně obsáhlý Šešinův a Wawerkův).

Podle mého mínění bychom však neměli dělat rovnítko mezi „základním vybavením" a „základními potřebami". Mohlo by se pak lehce dospět k tomu, že pozůstalý manžel z hlediska „příjmu výživy" potřebuje židli, stůl, jídelní sadu pro jednoho člověka a možná ledničku. Jako inspirativní mi naopak přijde nejnovější příspěvek do diskuse, a to opět od M. Zuklínové, kterým své předchozí názory revidovala: „Už jen použité rozdílné označení (tj. ‚obvyklé vybavení rodinné domácnosti' a ‚základní vybavení rodinné domácnosti') napovídá a svědčí o tom, že jde o různé entity, takže ani není možné jednu podřadit druhé, eventuálně je ztotožnit. Je tomu tak proto, že smysl, respektive účel, každého ze jmenovaných majetkových souborů je jiný. Majetková ochrana pozůstalého manžela cílí jinam než ochrana zajištění života trvajícího rodinného společenství."[17]

Pokud nesetrváme pouze u jazykového vyjádření, ale zohledníme místo a účel institutu v systému práva, resp. v souvislosti s příbuznými instituty (zvl. věci netvořící součást společného jmění manželů, věci vyloučené z výkonu rozhodnutí, nedoplatky mzdy/platu přecházející na manžela), mělo by se vymezení „základního vybavení" chápat šířeji, než je v dosavadní literatuře obvyklé. Nemělo by jít o zajištění „pouhé" existence", ale existence **„důstojné"**, tedy co nejvíce pozůstalému manželovi zmírnit ztrátu (zřejmě) nejbližšího člověka nejen v materiální, ale i lidské rovině, resp. co nejvíce zachovat kontinuitu stavu před a po smrti druhého manžela.

Pokud bychom chtěli vysvětlit rozdíl mezi „základním" a „obvyklým" vybavením, měl by být v návaznosti na Paláskovu úvahu spatřován v rozdílných potřebách rodiny na straně jedné a pozůstalého manžela na straně druhé.[18] Pokud by se „rodina" fakticky skládala pouze z manželů, pak by se neměl konkrétní výčet věcí řazených do „obvyklého vybavení" jako institutu rodinného práva a do „základního vybavení" jako institutu dědického práva nijak výrazně lišit.

Nastavme proto na základě předchozích úvah alespoň rámec, v němž se může praxe pohybovat. Předně věci, které slouží osobní potřebě pozůstalých manželů, jsou podle § 709 odst. 1 písm. a) vyloučeny ze SJM a představují jeho výlučný majetek. „Spodní hranice" věcí tvořících základní vybavení by tak měla odpovídat tomu, co je jako obvyklé vybavení rodinné domácnosti vyloučeno podle § 322 odst. 2 písm. b) OSŘ z výkonu rozhodnutí, tedy „zejména lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, přikrývka a ložní prádlo, pokud hodnota takové věci zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti".[19] Pokud by měl exekutor tyto věci manželovi ponechat, tím spíše by mu je měli ponechat děti či jiní dědicové zůstavitele. „Horní hranice" by se naopak mohla pohybovat až u hodnoty majetku odpovídajícího trojnásobku mzdy/platu zemřelé osoby, přecházejícího podle zákoníku práce a služebních zákonů přednostně na pozůstalého manžela, pokud spolu žili ve společné domácnosti.[20]

Dále si je dobré uvědomit, že vybavení rodinné domácnosti má pro dědice často malou nebo minimální užitnou hodnotu, pro pozůstalého manžela naopak jak zvýšenou hodnotu materiální (jejich ztráta znamená bezprostřední nutnost jejich náhrady), tak i sentimentální. Většinou se také bude jednat o starší věci, které mohou mít svoje specifika z hlediska provozu a údržby. Jinými slovy – pokud vybavení připadne dědicům, mnoho nezískají, ale pozůstalý manžel násobně ztratí.

Na základě výše uvedeného výkladu jen výběrově doplňme, že k základnímu vybavení by měly patřit také nářadí, nábytek, mikrovlnná trouba, mraznička, zásoby potravin, počítač, připojení k internetu, přehrávací aparatura, knihy či obrazy a případně také dopravní prostředek, pokud je nezbytný pro chod rodinné domácnosti.

2. PŮVOD A KOMPARACE

Kořeny úpravy základního vybavení můžeme hledat jak v římském právu *(praecipuum)*, tak zejména ve starých německých právech *(Voraus)*. Jen pro zajímavost doplňme, že obdobná úprava byla obsažena také v městských právech v českých zemích a v česko-moravském zemském právu.[21]

14 Zuklínová, M., op. cit. sub 10, s. 28.

15 Palásek, M. Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Právní rozhledy*, 2017, č. 20, s. 697.

16 Klein, Š. Komentář k § 1667. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1608; 2. vyd., 2019, s. 1708.

17 Zuklínová, M. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti (pojem či institut stále záhadný). In: Šínová, R. (ed.) *Pocta Milaně Hrušákové*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 381.

18 Palásek, M., op. cit. sub 15, s. 697.

19 Na možnost inspirace § 322 odst. 2 OSŘ upozorňuje již Šešina (op. cit. sub 12).

20 Blíže Horák, O. Přechod práv jinak než děděním z pracovního a služebních poměrů. *Právní rozhledy*, 2016, č. 20, s. 713–717.

21 Schiffner, L., op. cit. sub 3, s. 85 a násl.

Zastavme se však až u ABGB (1811), který sice v původním znění tento institut neobsahoval, ale zakotvil ho (pod vlivem § 1932 a 1933 německého BGB,[22] novelizovaného v roce 1957[23])[24] v rámci 1. dílčí novely z roku 1914, která celkově posílila dědické právo manžela. Rakouská úprava pak byla ještě dvakrát novelizována (srov. § 758 a 759 ABGB ve znění z roku 1914[25] a ve znění z roku 1989,[26, 27] dále § 745 a 746 ABGB ve znění novely z roku 2015[28]).[29] Zbývá ještě doplnit, že v rakouském právu je právní postavení manžela silnější než u nás, kdy kromě nájemního práva a základního vybavení domácnosti je pozůstalý manžel také nabyvatelem povinného dílu (§ 757 a 759 ABGB).

V rámci meziválečné rekodifikace se u problematiky zákonného dědického práva pozůstalého manžela důsledně navázalo na ABGB, úprava se však formulačně proměňovala právě u zákonného odkazu movitostí náležejících k manželské domácnosti. Ve srovnání s § 758 ABGB i § 571 VIN 1937 a 1938/46 nebylo v § 670 SN 1931 uvedeno „jako přednostní odkaz", přičemž § 1667 OZ navazuje právě na znění SN 1931. Zřejmě se takové označení zdálo být superrevizní komisi původně nadbytečné, protože o charakteru zákonného odkazu nebylo dobově pochyb (důvodová zpráva stále mluví o přednostním odkazu a žádný zásadní odklon od ABGB nezmiňuje).[30]

Dokonce ani občanské zákoníky 1950 a 1964 nevydělovaly obvyklé domácí zařízení z dědického práva, i když OZ 1950 už nemluvil o přednostním odkazu, ale pouze o dědění (§ 531 OZ 1950[31]), a OZ 1964 už institut nepřevzal, ale i v této době měli o jeho charakteru stále povědomí (v důvodové zprávě k OZ 1964 bylo uvedeno, že „nebylo převzato ani ustanovení o tzv. manželově přednostním nároku na obvyklé domácí zařízení, jehož není zapotřebí vzhledem k nové úpravě bezpodílového spoluvlastnictví k věcem nabytým za trvání manželství").

3. SMYSL A CHARAKTER

Smyslem institutu je ochrana pozůstalého manžela (historicky manželky) jako právně (a většinou i fakticky) nejbližší osoby pro zůstavitele. Má zajistit dosavadní fungování rodinné domácnosti (pospolitosti). Jedná se o jeden z projevů principu rodinné solidarity [viz čl. 32 LPS a § 3 odst. 2 písm. b)] a souvisí také s právem na bydlení (jako základním lidským právem[32]).

Podle důvodové zprávy je účelem nové úpravy „zajistit pozůstalému manželu nejnutnější podmínky k dalšímu životu v souladu se zásadami slušnosti".[33] Nejde však jen o rozměr materiální, ale také osobní a emoční.

Pokud jde o charakter institutu, uvádí důvodová zpráva jen stručně, že ustanovení „zakládá pozůstalému manželu zvláštní nabývací titul mimo vlastní dědění. Proto nerozhoduje, je-li pozůstalý manžel dědicem."[34] K zákonnému odkazu se nijak nevyjadřuje. V literatuře najdeme různé přístupy: a) stejně jako v důvodové zprávě to není řešeno; nebo b) charakter zákonného odkazu reflektován je, a to třemi

22 § 1932 *Voraus des Ehegatten* [Upřednostnění manžela]
(1) Ist der überlebende Ehegatte neben Verwandten der zweiten Ordnung oder neben Großeltern gesetzlicher Erbe, so gebühren ihm außer dem Erbtheile die zum ehelichen Haushalte gehörenden Gegenstände, soweit sie nicht Zubehör eines Grundstücks sind, und die Hochzeitsgeschenke als Voraus. [Je-li žijící manžel zákonným dědicem vedle příbuzných druhé skupiny nebo prarodičů, pak mu kromě dědického podílu náleží předměty patřící k manželské domácnosti, pokud nejsou součástí pozemku, a svatební dary.]
(2) Auf den Voraus finden die für Vermächtnisse geltenden Vorschriften Anwendung. [Na upřednostnění se vztahují ustanovení platná pro odkazy.]

23 § 1932 *Voraus des Ehegatten* [Upřednostnění manžela]
(1) Ist der überlebende Ehegatte neben Verwandten der zweiten Ordnung oder neben Großeltern gesetzlicher Erbe, so gebühren ihm außer dem Erbteil die zum ehelichen Haushalt gehörenden Gegenstände, soweit sie nicht Zubehör eines Grundstücks sind, und die Hochzeitsgeschenke als Voraus. Ist der überlebende Ehegatte neben Verwandten der ersten Ordnung gesetzlicher Erbe, so gebühren ihm diese Gegenstände, soweit er sie zur Führung eines angemessenen Haushalts benötigt. [Je-li žijící manžel zákonným dědicem vedle příbuzných druhé skupiny nebo prarodičů, pak mu kromě dědického podílu náleží předměty patřící k manželské domácnosti, pokud nejsou součástí pozemku, a svatební dary. Je-li žijící manžel zákonným dědicem vedle příbuzných první skupiny, pak mu tyto předměty náleží, pokud je potřebuje k vedení přiměřené domácnosti.]
(2) Auf den Voraus sind die für Vermächtnisse geltenden Vorschriften anzuwenden. [Na upřednostnění se vztahují ustanovení platná pro odkazy.]
Ustanovení je ve znění zákona o zrovnoprávnění muže a ženy v oblasti občanského práva (tzv. *Gleichberechtigungsgesetz*) z 18. 6. 1957, BGBL. I Nr. 26, s. 609, který naopak pod vlivem ABGB posílil postavení pozůstalého manžela (původně neměli vedle potomků právo na přednostní odkaz); srovnání změn dostupné zde: https://lexetius.com/BGB/1932,3.

24 Blíže Weidlich, D. Komentář k § 1932 a 1933. In: Kol. aut. *Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch mit Nebengesetzen*. 76. Aufl. München: C. H. Beck, 2017, s. 2283–2285; Leipold, D. Komentář k § 1932 a 1933. In: Kessal-Wulf, s. (ed.) *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Bd. 10. Erbrecht. §§ 1922–2385. §§ 27–35 BeurkG*. 7. Aufl. C. H. Beck, 2017, s. 175–189.

25 § 758. *Außer dem Erbteile gebühren dem überlebenden Ehegatten als Vorausvermächtnis die zum ehelichen Haushalt gehörenden beweglichen Sachen, neben Kindern des Erblassers jedoch nur das für seinen eigenen Bedarf Nötige.* [Kromě dědického podílu příslušejí pozůstalému manželovi jako přednostní odkaz movité věci náležející k manželské domácnosti, vedle dětí zůstavitele však jen to, co je nutné pro jeho vlastní potřebu.] Ustanovení je ve znění RGBl. Nr. 276/1914.

26 § 758. *Sofern der Ehegatte nicht rechtmäßig enterbt worden ist, gebühren ihm als gesetzliches Vorausvermächtnis das Recht, in der Ehewohnung weiter zu wohnen, und die zum ehelichen Haushalt gehörenden beweglichen Sachen, soweit sie zu dessen Fortführung entsprechend den bisherigen Lebensverhältnissen erforderlich sind.* [Pokud nebyl manžel právoplatně vyděděn, náleží mu jako zákonný přednostní odkaz právo užívat manželské bydlení a movité věci patřící k manželské domácnosti, pokud jsou potřebné pro její vedení odpovídající dosavadním životním poměrům.] Ustanovení je ve znění BGBl. Nr. 656/1989.

27 Blíže: Welser, R. Komentář k § 758 a 759. In: Rummel, P., Lukas, M. (eds.) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 531–824 ABGB (Erbrecht)*. 4. Aufl. Wien: Manz, 2014, s. 174–180.

28 *Gesetzliches Vorausvermächtnis* § 745 [Zákonný přednostní odkaz]
(1) Sofern der Ehegatte oder eingetragene Partner nicht rechtmäßig enterbt worden ist, gebühren ihm als gesetzliches Vorausvermächtnis das Recht, in der Ehe- oder

způsoby: buď se zdůrazňuje (Šešina a Wawerka), nebo problematizuje (Svoboda), nebo registruje (Klein).

M. Šešina s K. Wawerkou k tomu uvádějí: „Jde o nabytí vlastnictví k věcem zůstavitele mimo řízení o pozůstalosti a mimo proces rozdělení společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti. Jde v podstatě o přednostní zákonný odkaz, o nabytí vlastnictví *ex lege*, a tudíž se věci tvořící základní vybavení společné domácnosti nestávají předmětem řízení o pozůstalosti."[35] J. Svoboda a Š. Klein charakter výslovně neřeší, podle Svobody se OZ „naopak poněkud odchýlil od své předlohy, neboť movité věci náležející k manželské domácnosti příslušely ve smyslu § 758 OZO pozůstalému manželovi jako přednostní zákonný odkaz",[36] podle Kleina „WK IV 1662 4 uvádí, že jde v podstatě o zákonný odkaz, je však třeba zdůraznit, že přechod vlastnictví zde nepředpokládá odevzdání či jakoukoli součinnost ze strany dědiců (namístě je tedy snad srovnání s vindikačním legátem)".[37] Přístup všech tří komentářů se zřejmě nerozchází (z komentáře J. Svobody není zřejmé, zda „odchýlením od své předlohy" myslí pouze formulaci ustanovení nebo i jeho charakter), ze základního vybavení jako zákonného odkazu však již autoři nevyvozují konkrétní důsledky. Pokusme se proto na komentáře navázat a představit řešení některých výkladově sporných otázek plynoucích ze vztahu zákonného a běžného odkazu.

III. ŘEŠENÍ SPORNÝCH OTÁZEK

V návaznosti na dosavadní komentáře můžeme nejprve zopakovat, že se základní vybavení sice nabývá mimo řízení o pozůstalosti (srov. také § 154 ZŘS), současně je však vhodné zdůraznit, že může být v tomto řízení v různé podobě zohledněno (viz dále).

Na základní vybavení jako tzv. zákonný odkaz by se měla v zásadě aplikovat ustanovení o odkazu, což u přednostního odkazu podle § 758 ABGB dovodila již meziválečná judikatura (srov. Vážný 1036/21 a 5569/25).[38]

A) Zdůrazněme alespoň tři důsledky (první odráží ochranu dobrých mravů i autonomii vůle zůstavitele, druhý autonomii zůstavitele a pozůstalého manžela, třetí autonomii vůle pozůstalého manžela):

1) Pozůstalý manžel musí být způsobilý dědit stejně jako odkazovník (srov. § 1594 odst. 1 a § 1481–1483 OZ), zůstavitel však může zavrženíhodný čin prominout (§ 1481 OZ); jinou možností, jak odepřít plnění manželovi, který se dopustil zavrženíhodného činu vůči zůstaviteli, by bylo bezprostřední zohlednění obecných právních principů, na nichž spočívá úprava dědické nezpůsobilosti: ochrany dobrých mravů, resp. nikdo by neměl těžit z vlastního protiprávního jednání (§ 6 odst. 2 OZ). Problematičtější je otázka, zda má pozůstalý manžel nárok na základní vybavení, i když by jinak naplňoval nějaký z vyděďovacích důvodů (viz dále u bodu B/1 a C). Zůstavitel má dále možnost přikázat započtení hodnoty základního vybavení na dědický podíl (§ 1658–1660 a 1662–1664 OZ).

2) Možnost manžela se smlouvou se zůstavitelem předem zřeknout práva na základní vybavení (srov. zřeknutí se odkazu v § 1620 odst. 2 OZ odkazující na zřeknutí se dědického práva podle § 1480 a 1484 OZ, kdy smlouva vyžaduje formu veřejné listiny) – jediné smysluplné využití zřeknutí se odkazu je právě u tzv. zákonných odkazů.

3) Možnost manžela odmítnout základní vybavení stejně jako odmítnout odkaz (srov. § 1623 a 1485–1489 OZ) – nabytí věcí, o které nemá pozůstalý manžel zájem, ať již z důvodu, že jsou bez užitkové hodnoty, musí se vystěhovat a nemá je kam dát, nebo k tomu má osobní důvody, by bylo v rozporu s účelem § 1667 OZ a celého dílu 6 upravujícího právo na zaopatření.

Použije se způsob i lhůta odmítnutí (§ 1487 OZ), mělo by jít o právní jednání zastupitelné (§ 1485 odst. 2 OZ), nepodmí-

Partnerschaftswohnung weiter zu wohnen, und die zum ehelichen oder partnerschaftlichen Haushalt gehörenden beweglichen Sachen, soweit sie zu dessen Fortführung entsprechend den bisherigen Lebensverhältnissen erforderlich sind. [Pokud nebyl manžel nebo registrovaný partner právoplatně vyděděn, náleží mu jako zákonný přednostní odkaz právo užívat manželské či partnerské bydlení a movité věci patřící k manželské či partnerské domácnosti, pokud jsou potřebné pro její vedení odpovídající dosavadním životním poměrům.]
(2) Dem Lebensgefährten des Verstorbenen steht ein solches gesetzliches Vermächtnis zu, sofern er mit dem Verstorbenen als dessen Lebensgefährte zumindest in den letzten drei Jahren im gemeinsamen Haushalt gelebt hat und der Verstorbene im Zeitpunkt des Todes weder verheiratet war noch in einer eingetragenen Partnerschaft gelebt hat. Die in Abs. 1 erwähnten Rechte enden ein Jahr nach dem Tod des Verstorbenen. [Druhovi/družce zemřelého takový zákonný odkaz přísluší, pokud žili se zemřelým ve společné domácnosti minimálně v předešlých třech letech a zemřelý v okamžiku smrti nežil v manželství a ani v registrovaném partnerství.]
Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (BGBl. I Nr. 87/2015) nabyl účinnosti 1. 1. 2017.

29 Srov. Welser, R. *Der Erbrechts-Kommentar. §§ 531–824 ABGB.* Wien: Manz, 2019, s. 266–278 (na s. 267 je uveden obsáhlý seznam literatury).

30 *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 184.

31 § 531. Pozůstalý manžel, který žil se zůstavitelem v době jeho smrti ve společné domácnosti, dědí vedle svého podílu nedoplatky zůstavitelovy odměny za práci a opětujících se důchodů až do výše jednoměsíčního příjmu, jakož i zůstavitelovo obvyklé domácí zařízení.

32 Viz nález pléna Ústavního soudu č. 231/2000 Sb.

33 Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 5, s. 682.

34 Tamtéž.

35 Šešina, M., Wawerka, K., op. cit. sub 12, s. 416 (2. vyd., s. 428).

36 Svoboda, J., op. cit. sub 13, s. 464.

37 Klein, Š., op. cit. v pozn. 16, s. 1608; 2. vyd., 2019, s. 1708.

38 „Na přednostní odkaz (§ 758 obč. zák.) dlužno použíti veškerých ustanovení o odkazu." Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 1921, sp. zn. R I 431/21, Rc 1036/21 Sb. Vážného.
„Do základny pro vyměření povinného dílu jest započísti i zákonný přední odkaz manželův dle §u 758 obč. zák." Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1925, sp. zn. R I 939/25, Rc 5569/25 Sb. Vážného.

nitelné, bezvýhradné a neodvolatelné (§ 1489 OZ). Manžel může odmítnout základní vybavení pouze jako celek (jedná se o hromadnou věc). Odmítne-li základní vybavení, hledí se na něho, jako by je nikdy nenabyl (§ 1486 OZ). Odmítne-li dědictví či odkaz zřízený zůstavitelem, neodmítá tím automaticky také základní vybavení.[39]

B) Naopak by se ustanovení o odkazu neměla na základní vybavení aplikovat v otázce 1) nakládání zůstavitele pro případ smrti, a 2) ručení manžela za dluhy zůstavitele (oba odráží princip rodinné solidarity i ochrany dobrých mravů).

1) Odkaz může zůstavitel odvolat (§ 1575 a násl., § 1602 a 1603 OZ), nakládání se základním vybavením však může být sporné. Jak pro § 758 ABGB po novele,[40] tak kupodivu i pro § 531 OZ 1950,[41] bylo dovozováno, že dědění ze závěti má přednost a že se ustanovení uplatní jen při dědění ze zákona; obdobně to je dovozováno také u BGB.[42] Bylo možné argumentovat jak autonomií vůle zůstavitele, tak systematikou (v obou zákonech se úprava nacházela v rámci dědění ze zákona).

V tomto ohledu se však situace změnila jak v rakouském, tak zejména v českém právu, kdy převážil princip rodinné solidarity (po novelizaci ABGB z roku 1989 se u přednostního odkazu zdůrazňuje jeho charakter povinného dílu;[43] v OZ je upraveno v rámci práva některých osob na zaopatření, který jde ještě nad rámec povinného dílu). Zůstavitel tak nemůže jednostranně pořízením pro případ smrti změnit zákonné důsledky nabývání základního vybavení, dokonce ani formou vydědění.

2) Na odkazovníka sice nepřecházejí dluhy zůstavitele, pokud by se však výše dluhů blížila hodnotě pozůstalého majetku, má odkazovník povinnost přispění či vydání předmětu odkazu s užitky dědici na náhradu nákladů učiněných při splnění odkazu a na přiměřenou odměnu (§ 1630 OZ) a přispění na zkrácený povinný díl nepominutelnému dědici (§ 1653 OZ); v případě předlužení pozůstalosti se jeho odkazy poměrně sníží (§ 1631 odst. 1 OZ) a při nařízení likvidace pozůstalosti odkazy zřízené zůstavitelem zanikají (§ 200 ZŘS).

Na rozdíl od rakouské i německé úpravy, kde jde u přednostního odkazu pouze o obligační nárok,[44] se domnívám, že pozůstalý manžel jako zákonný odkazovník nemusí u věcí náležejících do základního vybavení ve výše uvedených situacích přispívat dědici, nepominutelnému dědici ani věřitelům ve srovnání s odkazovníkem povolaným zůstavitelem. Tím se také liší důsledky nabývání odkázaných předmětů přímo *ex lege* na straně jedné a nabývání splatností odkazu a přijetím odkazovníkem na straně druhé.[45]

C) Pokud bez vážných důvodů pozůstalý manžel nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost, vlastnické právo k věcem tvořícím základní vybavení nenabývá, což by měl být spolu s dědickou nezpůsobilostí výlučný důvod k vyloučení z jejich nabývání. Neuplatní se sice možnost vydědění zůstavitelem, jak je naznačeno i v důvodové zprávě,[46] pokud však budeme rodinnou domácnost chápat ve významu rodinné pospolitosti, většina z naplněných vyděďovacích důvodů (jako neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi, neprojevování opravdového zájmu či vedení trvale nezřízeného života) by mohla či spíše měla být vykládána tak, že provinilý pozůstalý manžel se zemřelým manželem rodinnou domácnost právně nesdílel, i když fakticky mohli ve stejném obydlí stále bydlet. Uzavření manželství a zejména setrvání v něm *de iure* sice je věcí volby člověka, *de facto* však bývá situace složitější.

D) Pokud bychom chtěli pozůstalého manžela chránit důsledně, měli bychom na základní vybavení aplikovat také § 1610 odst. 1 OZ, kdy by nabýval vlastnictví i těch věcí ze základního vybavení, které vlastnili dědicové či odkazovníci nebo které s nimi spoluvlastnil (to samozřejmě jen v případě, že by se dědici či odkazovníky skutečně stali). V realitě tomu tak ostatně většinou bývá, kdy potomci, pokud byli zůstavitelem dostatečně zabezpečeni a zakládají si vlastní domácnost, ponechávají své věci (tvořící součást základního vybavení) v původní domácnosti.

E) *De lege ferenda* by stálo za zvážení opět výslovně v § 1667 OZ uvést zmínku o (zákonném) přednostním odkazu a pojem „základní vybavení rodinné domácnosti" nahradit za „obvyklé vybavení manželské domácnosti", dále přiznat vlastnické právo na toto vybavení také spolužijícím osobám za podmínek § 1636 OZ (spolužití se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a péče o společnou domácnost nebo odkázání výživou na zůstavitele). Předcházelo by to jak možným sporům mezi dědici a spolužijícími osobami, tak by to srovnávalo pozice životních partnerů, bez ohledu na to, zda jsou jejich vztahy formalizované.[47]

39 K odmítnutí blíže Horák, O., Černoch, R. K problematice nabytí odkazu (s důrazem na odkaz jednotlivé věci nezapsané ve veřejném seznamu). *Ad Notam*, 2020, č. 3, zvl. s. 6–7.

40 Rouček, F. Komentář k § 757–759. In: Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* Praha: V. Linhart, 1936, s. 385.

41 „Ustanovení § 531 o. z., podle něhož pozůstalý manžel, který žil se zůstavitelem v době jeho smrti ve společné domácnosti, dědí vedle svého podílu i zůstavitelovo obvyklé domácí zařízení, platí jen při dědění ze zákona, nikoli při dědění ze závěti." Srov. rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 5. 1951, sp. zn. 7 Ok 96/51, Rc 81/1964 Sb. NS.

42 Leipold, D., op. cit. sub 24, s. 177 (marg. č. 7).

43 Welser, R., op. cit. sub 29, zvl. s. 268 (marg. č. 1 a 4) a 274 (marg. č. 30 a 31).

44 Tamtéž, zvl. s. 268 (marg. č. 2 a 7), a Leipold, D., op. cit. sub 24, s. 180 (marg. č. 16).

45 K věcněprávnímu charakteru odkazu blíže Horák, O., Černoch, R., op. cit. sub 39, s. 3–8, zvl. s. 5–6.

46 Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 5, s. 683.

47 Jen připomeňme, že to navrhoval již před 100 lety Dr. Václav Svoboda (1874–1935), notář na Smíchově a předseda Spolku notářů československých. Svoboda, V. O dědickém právu v osnově všeobecného občanského zákona. *České právo*, 1924, roč. 6, s. 51.

Dále by bylo vhodné změnit úpravu přechodu nájmu bytu/domu, aby práva a povinnosti z nájmu přednostně přešla nejen na zůstavitelovy potomky, ale také na pozůstalého manžela (§ 767 a 2280 OZ). V některých zahraničních úpravách má (a přiznejme logicky i prakticky) přechod základního vybavení a práva na bydlení obdobná pravidla.

IV. SHRNUTÍ

Na základě provedeného rozboru se domnívám, že základní vybavení rodinné domácnosti:

1) představuje soubor movitých věcí, který by měl splňovat tyto podmínky: a) zahrnuje věci v právním smyslu (hmotné i nehmotné, nikoli však tzv. nesamostatné příslušenství nemovitosti), které náleží oběma manželům, nebo alespoň jednomu z nich; b) svou povahou a hodnotou odpovídá majetkovým poměrům rodiny; c) zajišťuje pozůstalému manželovi (a jeho rodině) důstojnou existenci, resp. co nejvíce zachovává kontinuitu stavu před smrtí a po smrti zemřelého manžela; není důležitý způsob nabytí (výlučně, spoluvlastnictví, SJM);

2) nemělo by se pojmově podřazovat obvyklému vybavení rodinné domácnosti (§ 698 OZ), ale chápat jako spřízněný svébytný institut; jejich rozdílnost by měla být spatřována v rozdílných potřebách rodiny na straně jedné a pozůstalého manžela na straně druhé;

3) má charakter tzv. zákonného odkazu, z čehož by měly být vyvozeny odpovídající důsledky – dědická (ne)způsobilost manžela, započtení na jeho dědický podíl a možnost se předem zřeknout práva na základní vybavení nebo jeho nabytí následně odmítnout; dále nabývání vlastnictví i těch věcí ze základního vybavení, které vlastnili dědicové či odkazovníci;

4) není však o něm možné jednostranně pořizovat pro případ smrti a nepoužije se přispění na čtvrtinu dědictví nezatíženou odkazy (§ 1598 OZ), na náklady a odměnu za splnění odkazů (§ 1630 OZ) a na povinný díl (§ 1653 OZ); v případě předlužení pozůstalosti se nepoužije poměrné snížení (§ 1631 odst. 1 OZ) a likvidace pozůstalosti (§ 200 ZŘS). ■

Program pro notářskou kancelář?
MÁME NA TO SYSTÉM

www.notarskyinformacnisystem.cz
PRO PRACOVNÍKY > ÚSPORA ČASU
Propojení s Czech POINT • Zadáte číslo OP nebo RČ, údaje klienta se načtou automaticky • Automatické vyhledání a načtení dědiců z EO • **Propojení s Veřejným rejstříkem** • Zadáte část názvu společnosti, další údaje se načtou automaticky • **Propojení s ČÚZK** • Automatické načtení Sbírky listin • Automatické lustrace nemovitostí • Vygenerování textového popisu nemovitostí • **Tisk ověřovacích štítků a jejich vyúčtování**
PRO NOTÁŘE > VYŠŠÍ PRÁVNÍ JISTOTA A KLID
U každého klienta kontrola právní způsobilosti podle EO • Kontrola řady dalších údajů: odcizení OP, osoba bez trvalého bydliště, upozornění na datovou schránku a další • Kontroly i v případě běžného ověřování • Automatické generování faktur i upomínek • Zabezpečení dat na úrovni bankovních aplikací
... a mnoho dalších způsobů, jak si zjednodušit práci, předvedeme přímo u vás v kanceláři
INFO@STARFISH.CZ | +420 777 647 357
11 LET VÝVOJE
starfish technologies

Video závěť aneb In video veritas?

Kristián Fischer

ÚVOD

„Tempora mutantur, et nos mutamur in iis."[1] Dokladem pravdivosti tohoto úsloví je mj. skutečnost, že nejrůznější technologie se postupem času staly nezanedbatelným elementem v životě takřka každého jedince. Obecné právo soukromé na jednu stranu technologický rozpuk v některých ohledech reflektuje,[2] na druhou stranu však existuje nejedna oblast občanského práva, u které zákonodárce jaksi moderní technologie přehlížel či je připustil pouze okrajově. Konkrétně jde kupř. o nejčastější právní jednání pro případ smrti, tedy závěť, u níž lze spatřovat spojení mezi projevem vůle pořizovatele a moderními technologiemi veskrze toliko u závěti allografní.[3] Jiné právní řády však ukazují, že toto spojení může být značnější, neb svou *„premiéru"* z hlediska právní přípustnosti již za hranicemi České republiky zažila i závěť zachycená na audiovizuálním záznamu. Právě tato – českému právnímu řádu neznámá – podoba závěti (pro niž budu v příspěvku používat označení video závěť) pak představuje téma tohoto příspěvku. Tento příspěvek přitom do značné míry vychází z mé stejnojmenné práce, jež v letošním ročníku soutěže SVOČ (organizované Právnickou fakultou UK) skončila na 2. místě.

Smyslem tohoto příspěvku je i neznalému čtenáři vštípit představu o významu, potenciálu a limitech video závěti a zasadit video závěť do kontextu současné tuzemské právní úpravy. Cílem tohoto příspěvku není podporovat překotné změny právního řádu v oblasti dědického práva, protože ty by mohly napáchat více škody než užitku.

1. OBECNĚ K FORMÁLNÍM POŽADAVKŮM NA ZÁVĚŤ

Notáři jako soudní komisaři interpretují závěť a hledají odpovědi na související otázky (jako zda je daná závěť vůbec platná nebo jaké přesně vyvolá právní účinky) až v okamžiku, kdy zůstavitel *„nemůže již vydat svědectví o pravosti závěti, jejím obsahu, existenci apod."*[4] Z těchto příčin je nabíledni postulovat pro závěti zvláštní formální požadavky, jejichž účely bych sumarizoval tak, že by měly:

- v co nejvyšší míře zajistit, aby bylo možno dovodit, že nejsou dány důvody pro neplatnost či zdánlivost právního jednání: zejména aby bylo možno dovodit, že zůstavitel byl způsobilý k pořízení pro případ smrti, vůle zůstavitele nechyběla atd. (**požadavek zajišťovací**[5]), a dále

1 Tento příspěvek vznikl v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260 494 **„***Integrující úloha lidských práv v současném právu***"**. Neboli *„Časy se mění a my se měníme s nimi."* – Bečka, J. V. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář, 1977, s. 427.

2 Srov. např. úpravu hlasování *per rollam* orgánů právnických osob dle § 18 a násl. zák. č. 191/2020 Sb.

3 Dogmaticky by se takovéto spojení dalo nalézt i u závěti ve formě veřejné listiny (resp. i u některých závětí s úlevami), u nichž se projev zaznamenává strojově.

4 Stuna, S. a kol. *Základy práva*. Praha: Orbis, 1958, s. 579.

5 Tichý hovoří o kontrolní a preventivní funkci formální přísnosti. Tichý, L. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 236.

- umožnit *„co nejsnadnější a nejpřesnější zjištění skutečné vůle zůstavitele“*,[6] tedy rozřešení hádanky, jak mají být uspořádány poměry pozůstalých po zůstavitelově smrti (**požadavek výkladový**[7]).

Zákonodárce by však podle mého soudu měl mít na paměti rovněž poznatek z oblasti sociologického přístupu k právu, jmenovitě že: *„Mají-li být vydávány účinné právní předpisy, nemůže rozvážná právní politika zanedbávat problematiku intuitivního práva“*[8] (**požadavek intuitivní**). Domnívám se, že jistým limitem pro úvahy zákonodárce by tedy mělo být rovněž to, zda daná forma právního jednání je z hlediska adresátů právní normy intuitivní.[9] Důležitost tohoto faktoru pak zvyšuje to, že v době řešení závěti již nepřichází v úvahu jednání zůstavitele, jímž by opětovně pořídil závěť nebo zhojil její vady, a proto by jejímu pořízení neměly stát v cestě neodůvodněné překážky neintuitivního charakteru. V opačném případě – tedy když by zákonodárce požadavek intuitivnosti opomenul nebo upozadil – by hrozilo, že se neintuitivní právní úprava zkříží *„s přesvědčením, s právními názory, které v případě, že nebudou respektovány nebo schopně vyvráceny, mohou způsobit, že budou mít i nejlepší úmysly špatné a nepředpokládané účinky“*.[10]

Kristián Fischer
- student Právnické fakulty UK
- pomocná vědecká síla Katedry občanského práva PF UK

Dále je podle mě namístě přesunout krátce pozornost k ústavní konformitě formálních náležitostí závěti. Samotný ÚS aprobuje, aby u závětí byly v určité míře přítomny *„přísnost a tradicionalismus“*.[11] *Vedle toho ale testovací svoboda představuje jednu z forem zásady individuální autonomie vůle.*[12] *Ta je přitom chráněna též na ústavní úrovni v čl. 2 odst. 3 Listiny, z kteréžto ochrany podle ÚS vyplývá nutnost, aby stát uplatňování tohoto principu autoritativně omezil, jen je-li to odůvodněno „určitým veřejným zájmem, a pokud je takový zásah přiměřený s ohledem na cíle, kterých má být takovým zásahem dosaženo“*.[13] Vyjma intuitivnosti bude tedy u formálních požadavků závěti v duchu závěrů ÚS zapotřebí vyžadovat spojení s legitimním cílem[14] a proporcionalitu (kdy posledně dva jmenované požadavky budou zřejmě v mnoha případech korespondovat intuitivnímu nazírání na závěti). Ani formální požadavky závěti tedy nemohou být bezbřehé.

Pravdivě též podle mého názoru vyznívají slova z prvorepublikové judikatury, že stanovená forma pořízení pro případ smrti je pro zůstavitele *„prostředkem k účeli (sic) a nikoli účelem samým“*.[15] *Pokud tedy – až na ojedinělé případy*[16] *– bude pro zůstavitele relevantní v zásadě pouze cíl, jehož má být závětí dosaženo, a nikoliv i konkrétní forma závěti, jež k tomuto cíli směřuje, budou zůstavitelé zákonitě volit zpravidla ty formy, jež je budou co nejméně zatěžovat.*

Optikou právě vyjmenovaných požadavků by pak dle mého mínění měly být evaluovány jak existující podoby závěti, tak ty přicházející v úvahu *de lege ferenda*.

2. POSTAVENÍ VIDEO ZÁVĚTI V PRÁVNÍCH ŘÁDECH JINÝCH STÁTŮ

Na první pohled by se mohlo zdát, že video závěť náleží pouze do filmových děl, neb právě v nich můžeme občasně vidět, že sukcese se po zůstavitelově smrti řídí videozáznamem, který ten před svou smrtí nahrál – jenže video závěť není pouze hříčkou snů.

Třebaže v českém právním prostředí i v prostředí nám blízkých právních řádů kontinentálního typu právní kultury se o potencialitě video závěti vedou odborné diskuse zhola minimálně (neřkuli vůbec), v některých dalších státech již video závěť přišla na přetřes nejen v doktríně, nýbrž i v judikatuře.

2.1. DEFINICE VIDEO ZÁVĚTI

Zprvu bych rád vymezil, co vlastně pod pojmem video závěť rozumím. Druhé slovo tohoto sousloví chápu jako závěť ve smyslu § 1494 občanského zákoníku a první jakožto audiovizuální záznam, který bude takovýto projev vůle zůstavitele zachycovat. Přestože video závěť kvůli své povaze nebude nutně představovat audiovizuální dílo ve smyslu § 62 autorského zákona, budou pro ni – jakožto pro videozáznam – platit charakteristiky tohoto předmětu autorskoprávní ochrany, totiž že nehledě na použitou audiovizuální techniku půjde o *„vnímatelné vyjádření zvukově obrazovou (audiovizuální) podobou, vnímatelnou zrakem a sluchem“*.[17]

6 Stuna, S. a kol., op. cit. sub. 4, s. 580.

7 Tichý zmiňuje důkazní funkci. – Tichý, L., op. cit. sub 5, s. 236. Obdobně Eccher hovoří o důkazní funkci. – Eccher, B. *Bürgerliches Recht Band VI*. Vídeň: Verlag Österreich, 2016, s. 61.

8 Podgórecki, A. *Sociologie práva*. Praha: Svoboda, 1966, s. 114–115.

9 Srov. též rozhodovací praxi ÚS, jenž sice nepracuje s pojmem intuitivnost, ale akcentuje nezbytnost předvídatelnosti zákonů a ochrany důvěry v právo v podmínkách demokratického právního státu – např. nález sp. zn. I. ÚS 420/09.

10 Podgórecki, A., op. cit. sub 8, s. 115.

11 Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 91/17.

12 Srov. např. Tichý, L., op. cit. sub 5, s. 54.

13 Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 3381/10.

14 Tento legitimní cíl by se dal vyjádřit slovy, že jím není *„snaha autonomii vůle omezit, nýbrž spíše (…) snaha o to, aby jednání bylo činěno skutečně vážně a aby o projevené vůli existovala právní jistota, že skutečně byla činěna vážně“* – Salák, P. Mimořádné závěti v novém občanském zákoníku. *Ad Notam*, 2017, č. 3, s. 3.

15 Plenární rozhodnutí NS ČSR, č. pres. 110/22, cit. dle: Vážný, F. (ed.) *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských*. Praha: Právnické vydavatelství, 1924, s. 224.

16 Srov. tamtéž.

17 Telec, I., Tůma, P. [§ 62]. In: Telec, I. a kol. *Autorský zákon*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 679.

Protože videozáznamy jsou v některých státech spojeny s dědickým právem jinak než jako samostatná forma závěti, dovolil jsem si pro účely tohoto příspěvku zavést ještě pojem *obdoba video závěti*, který blíže objasňuji zvláště v kapitole 2.7.

2.2. AUSTRÁLIE JAKO ZEMĚ VIDEO ZÁVĚTEM ZASLÍBENÁ?

Ponejprv se zaměřím na přístup zvolený v různých státech Australského svazu. Relevance a inspirativnost tohoto přístupu by podle mě neměly být zapovězeny pouze s odkazem na umístění na opačné polokouli a odlišný typ právní kultury – pro poválečné období je totiž koneckonců typické sbližování a stírání rozdílů mezi kontinentálním a angloamerickým právem.[18]

2.3. QUEENSLAND

Malebný stát Queensland na severovýchodě Austrálie se v oblasti pozůstalostního řízení vyznačuje relativně liberálním náhledem na formální náležitosti závětí. V souladu s § 18 Succession Act 1981 (zákon o nástupnictví státu Queensland, dále jen **SAQ**) totiž soud může nepřihlédnout k podmínkám předepsaným pro platnou závěť[19] (nebo pro právní jednání ji měnící či revokující), existuje-li určitý dokument (resp. jeho část), z něhož plyne úmysl zůstavitele vyjádřit, jak by mělo být naloženo s jeho pozůstalostí. Dokumentem se přitom dle přílohy č. 1 zákona o výkladu právních předpisů státu Queensland (Acts Interpretation Act 1954) nemíní jen listina, nýbrž i disk nebo jiný substrát, z něhož lze získat či rozšiřovat písemná sdělení a obrázky. Není bez zajímavosti, že i předpisy dále zmíněných australských států přiznávají soudům pravomoc připustit určitý dokument jako platnou závěť za takřka totožných podmínek jako v Queenslandu.[20]

Queenslandský vrcholný orgán soudní soustavy není skoupý toto relativně široké pojetí dokumentu následovat, a proto již za závěť uznal pro soudobé české civilisty zcela bizarní jevy, jako např. dokument pojmenovaný v překladu *Závěť.doc*, nalezený v notebooku zůstavitele,[21] a také video závěť, k čemuž nyní poskytnu bližší explanaci.

2.3.1. Sp. zn. [2019] QSC 99

V tomto rozhodnutí se NS Queenslandu potýkal s případem LWQ, jenž několik let před svou smrtí natočil na svůj chytrý telefon video, v němž sdělil, že vše zůstavuje své manželce LMQ, jež posléze se zůstavitelem přestala žít, aniž by se rozvedli. Zůstavitel video bezprostředně po natočení ukázal LMQ uváděje, že jde o jeho závěť. Otázka, zda tento záznam lze pokládat za neformální závěť, byla relevantní mj. proto, že v případě intestátní sukcese by spolu s LMQ dědily i tři zůstavitelovy děti.

NS si v duchu svých předcházejících rozhodnutí a § 18 SAQ položil tři kruciální otázky, totiž zda:

(i) existuje dokument ve smyslu § 18 SAQ, a pokud ano,
(ii) plyne z něj úmysl zůstavitele, aby v něm byly vyjádřeny pokyny, kterak by mělo být naloženo s jeho pozůstalostí,
(iii) vyjádřil zůstavitel výslovně nebo jiným pochybnosti nevzbuzujícím způsobem záměr, aby se tento dokument stal jeho závětí?

K první otázce NS sdělil, že vskutku o dokument jde. Na překážku tomuto závěru pak dle soudu nebyla ani skutečnost, že LMQ předložila soudu jen kopii videa uloženou na zůstavitelově počítači, neboť neznala přístupové údaje k jeho telefonu. Zda je originál nadále v telefonu uložen a jaká je vůbec jeho podoba, by sice bylo možno zjistit skrze forenzní analýzu, její *„náklady by však nebyly opodstatněné vzhledem k hodnotě majetku zůstavitele“*.[22]

U dalších otázek NS připomněl, že video zůstavitel započal slovy: „Toto je má poslední vůle. Natáčím ji na video“[23] a že zjevně v důsledku užitých formulací vyjádřil úmysl, jak má vypadat sukcese po jeho smrti. V odůvodnění je také zmíněno, že LWQ sice před svou smrtí prokazatelně trpěl depresemi, avšak ze způsobu vyjadřování, artikulace a prostředí ve videu nelze žádnou překážku způsobilosti k právnímu jednání dovodit. Předmětné video tedy bylo uznáno za pravou a platnou závěť.

2.3.2. Sp. zn. [2018] QSC 306

Pár měsíců před rozsudkem popsaným v bodě 2.3.1 řešil NS případ zůstavitele JMS, jenž byl v době úmrtí stále ženat, ač se svou manželkou setrvale žili odděleně. Svůj život místo ní sdílel s družkou, jež ho požádala, aby před zamýšlenou projížďkou na motocyklu pořídil závěť. JMS ji – podle svých slov z lenosti – nahrál na video. V něm mj. vyjádřil své testovací záměry spočívající např. v tom, že své – *„již brzy bývalé manželce“*[24] nezůstavuje ničeho. Na nahrávce též JMS vulgárně sdělil, že vyžadované formální náležitosti splní dodatečně. Naneštěstí projížďka skončila pro JMS tragicky, poněvadž utrpěl závažný úraz hlavy, který vedl ke ztrátě paměti, a po více než roce nakonec zemřel na předávkování léky. Videonahrávka byla nalezena v jeho počítači.

Otázky, na něž NS hledal odpovědi, byly stejné jako ve výše uvedeném případu, a i zde NS dospěl ke třem kladným odpovědím. Důvodem pro zamítavé stanovisko nebylo ani to, že zůstavitel si podle všeho po úrazu již na tento projev nepamatoval.

18 Srov. Gerloch, A. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 106.

19 Těmi v souladu s § 10 odst. 2 SAQ je, že závěť musí být v písemné formě a podepsána pořizovatelem a další osobou, a to za přítomnosti pořizovatele a v souladu s jeho pokyny.

20 Victoria: srov. § 9 zákona o závětech státu Victoria (Wills Act 1997) ve spojení s legálními definicemi v úvodu tohoto zákona, kde je definován pojem dokument; Nový Jižní Wales: srov. § 8 zákona o nástupnictví státu Nový Jižní Wales (Succession Act 2006 No 80, dále jen **SANJW**) ve spojení s § 21 zákona o výkladu právních předpisů státu Nový Jižní Wales (Interpretation Act 1987 No 15).

21 Rozhodnutí NS Queenslandu sp. zn. [2012] NSWSC 594.

22 Překlad KF.

23 Překlad KF.

24 Překlad KF.

Soud při posuzování zohlednil zvolené výrazivo převážně odpovídající poslední vůli i čestné prohlášení matky JMS potvrzující, že měl od dětství – navzdory temporálním duševním potížím – vysokou rozumovou a volní vyspělost.

2.4. VICTORIA

2.4.1. Sp. zn. [2020] VSC 170

NS dalšího australského státu byl postaven před otázku, zda obnoví pravomocně skončené řízení o pozůstalosti, v jehož rámci bylo rozděleno jmění zemřelé CB podle její závěti z roku 1986. Pět let po úmrtí CB totiž její syn RB předložil soudu video pořízené zhruba šest týdnů před smrtí zůstavitelky. Prodleva s předložením videa byla dle něj způsobena tím, že si až do poslechu rozhlasového pořadu několik let po smrti své matky myslel, že video není právně relevantní.

I NS Victorie řešil tytéž otázky jako NS Queenslandu v předcházejících rozhodnutích. Tento audiovizuální projev byl shledán jako dokument. Soud dále nicméně konstatoval, že podle tvrzení MB, dcery zůstavitelky, se CB v době pořízení videozáznamu léčila s nádorovým onemocněním, které dennodenně značně zhoršovalo její tělesný i duševní stav. Videozáznam navíc nebyl celistvý, ale byl rozdělen na několik desítek částí (což bylo dle RB dáno použitou technikou). Při řešení zbývajících otázek se NS navíc pozastavil nad tím, že v těchto částech několikrát chyběly krátké časové úseky, kdy RB pozastavil nahrávání, přičemž existovala důvodná obava, že v těchto pauzách mohl s matkou hovořit o tom, co by měla říci v další části videa, případně že v nich mohly být sděleny podstatné informace, jež byly účelově vystřiženy.

Z okolností se podle NS navíc dalo spíše hovořit o tom, že CB zamýšlela tento projev pouze jako předběžné vyjádření toho, co by mělo zaznít v její závěti, kterou chtěla později pořídit, k čemuž soud vedla zůstavitelčina slova *„Udělej to pořádně (roz. závěť) a já si to přečtu a podepíšu nebo co bude třeba.“*[25] Z těchto příčin a také pro zůstavitelčinu očividnou únavu nebylo předmětné video uznáno za závěť.

2.5. NOVÝ JIŽNÍ WALES

2.5.1. Sp. zn. [2015] NSWSC 1107

Zůstavitelka WFCh dne 6. 3. 2012 pořídila s pomocí advokáta písemnou závěť, načež 8. 3. 2012 natočila na video projev vůle částečně tuto závěť měnící s tím, že u natáčení bylo přítomno jedno z jejích dětí. Důvodem tohoto natáčení mělo být, že WFCh si uvědomila, že svým dětem nezůstavila spravedlivě s ohledem na jejich zásluhy, avšak dostavit se opětovně k advokátovi již nebyla pro úbytek sil s to. Nahrávku započala WFCh vyřčením data natáčení a slovy, že je *„při plném a jasném vědomí“*.[26] Úvodní sdělení byla následována srozumitelnými a klidně vyřčenými větami představujícími testamentární záměry WFCh.

NS si v tomto případě nekladl tři propírané otázky, ale soustředil se rovnou na to, zda lze video připustit jako závěť pro účely pozůstalostního řízení. Odpověď zněla, že ano. Ve vzduchu sice visela otázka, zda by video závěť neměla být zneplatněna v rozsahu, v němž jí bylo zůstaveno osobě přítomné při jejím pořizování[27] (což by mělo za následek neplatnost prakticky celé závěti), avšak NS vzal za prokázané, že WFCh svobodně a bez jakéhokoliv donucení vyjádřila své vlastní intence. Dokladem bylo, že po celou dobu hovořila sama, pouze se občas dívala směrem dolů, patrně do poznámek. Neplatnost tedy deklarována nebyla.[28]

2.6. ZHODNOCENÍ UVEDENÉ JUDIKATURY

Přestože otázka validity video závěti se v Austrálii opakovaně dostala do soudních síní, stále se nejedná o problematiku, jež by se v řízeních o pozůstalostech vyskytovala den co den. Právě fakt, že video závěť ani mezi Australany stále nepatří mezi rutinní právní jednání, podle mého zapříčiňuje, že se soudy v popsaných rozhodnutích v zásadě vůbec nezabývaly některými otázkami, které přitom jsou způsobilé významně ovlivnit zjišťování skutkového stavu i následnou právní kvalifikaci. Takovou otázku může např. být, zda video vůbec zobrazuje zůstavitele a zda se místo něj nejedná o grafické ztvárnění nebo o podobného člověka (k otázkám, které by soudy neměly opomenout, srov. část 3). Orgány veřejné moci posuzující video závěť by tedy měly na posuzované video závěti nahlížet prizmatem větší obezřetnosti.

Na druhou stranu je v zájmu předvídatelnosti rozhodování dlužno ocenit onen tříkrokový test.

2.7. UŽITÍ OBDOBY VIDEO ZÁVĚTI

Kvůli koronavirové pandemii byl ve Velké Británii v roce 2020 přijat zákon o změně zákona o závětech Velké Británie [The Wills Act 1837 (Electronic Communications) (Amendment) (Coronavirus) Order 2020], jenž zakotvuje, že se svědci mohou pořizování závěti po přechodné období[29] účastnit videokonferenčně[30] nebo obdobným způsobem. Podle výkladového stanoviska[31] každopádně nelze svědectví obstarat jakkoliv – především je třeba provést videokonferenci přímo v čase pořizování závěti, k tomu by celý proces ideál-

25 Překlad a doplnění textu v závorce KF.

26 Překlad KF.

27 Tento důvod neplatnosti upravuje § 10 odst. 2 SANJW.

28 Tato skutková podstata byla subsumována pod výjimku ze shora popsané neplatnosti zakotvenou v § 10 odst. 3 písm. c) SANJW.

29 Předpokladem je účinnost této normy do 31. 1. 2024.

30 Srov. § 9 zákona o závětech Velké Británie (Wills Act 1837).

31 Srov. Guidance on making wills using video-conferencing. In: *GOV.UK* [online], 12. 1. 2022 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.gov.uk/guidance/guidance-on-making-wills-using-video-conferencing.

ně měl být nahráván a svědci musí mít dostatečně kvalitní spojení, aby se mohli přesvědčit o způsobilosti pořizovatele i o tom, že nakonec listinu podepsal.

Na závěr této odbočky se zastavím ve Spojených státech: zákony některých států USA[32] totiž dovolují, aby videonahrávka zachycující průběh pořizování písemné závěti posloužila jako důkaz dodržení všech náležitostí při sepisu nebo dostatečné svéprávnosti či záměrů zůstavitele. A i ve státech, kde výslovná úprava v tomto smyslu schází, bylo video nejednou připuštěno jako důkaz pravosti a platnosti závěti.[33]

3. RIZIKA SPOJENÁ S VIDEO ZÁVĚTÍ

Ponejprv bych rád podotkl, že důvodem neřešení určité skupiny otázek ze strany soudů při hodnocení video závětí může být také fakt, že soudy sice posuzovaly dané právní případy pouze před nemálo lety, avšak technika i v tomto relativně krátkém horizontu zažila pronikavý rozpuk.

Z toho plyne, že i úskalí video závěti, nad nimiž se nyní budu zamýšlet, jsou vztažena k dnešním dnům a nelze vyloučit, že v budoucnu již o nich nebude třeba přemýšlet nebo se naopak nadto objeví rizika nová.

3.1. ZFALŠOVANÝ VIDEOZÁZNAM

Zvláště v případech, kdy zůstavitel zanechá majetek o vysoké hodnotě, by po penězích lačnící a zároveň technicky zdatné osoby mohly být v pokušení vytvořit a následně předložit zfalšovanou video závěť, tedy takovou, jež by zdánlivě zobrazovala osobní projev zůstavitele, ač by o jeho skutečný projev vůbec nešlo. Zfalšovaná video závěť by pak podle mého názoru mohla být buď:

(i) celá graficky vytvořená (pak by šlo o tzv. *deepfake*), či
(ii) by mohla zachycovat reálnou osobu vydávající se za zůstavitele.

3.1.1. Deepfake

Toto stále častěji skloňované slovo lze podle odborné literatury charakterizovat jako *„zmanipulovaná či uměle vytvořená zvuková a/nebo obrazová média, která působí autenticky a v nichž vystupuje nejméně jedna osoba, která vypadá, že říká nebo dělá něco, co nikdy neřekla nebo neudělala, a která jsou vytvořená pomocí umělé inteligence (...)“*.[34] Tvorba takových materiálů přitom není pouze výsadou profesionálů – volně dostupnými prostředky je kupř. možné z libovolné fotografie vytvořit jednoduchý *deepfake* za méně než osm vteřin.[35] Složitější videa pak sice na jednu stranu vyžadují více času a úsilí, avšak výsledný produkt zase může třeba kopírovat osobitý styl mluvy zobrazené osoby.[36] Ani k výrobě takových videí kromě toho není třeba navýsost sofistikovaných postupů – postačující je fotografie člověka, který se má ve výsledném videu vyskytnout, a tu následně pro účely videa rozpohybuje jiný člověk svými pohyby.[37]

Ač *deepfake* dosud není masově rozšířen v každodenní realitě, měl by jej zákonodárce nejen v rámci úvah o video závěti anticipovat, neb v opačném případě – při soustavném zdokonalování a zároveň zvyšování dostupnosti této technologie – by hrozilo mj. riziko falešných video závětí s dalekosáhlými negativními konsekvencemi.

Nejedná se nicméně o problém, na nějž by neexistovalo žádné řešení – *deepfake* lze totiž identifikovat pomocí manuálních i automatických prostředků.[38, 39] Zákonodárce by tedy mohl s prevenčními cíli zakotvit obligatorní přezkum každého videa, které by mohlo konstituovat video závěť, jenž by mohl být buď v gesci samotných soudních komisařů (resp. soudů), nebo by mohl pramenit z odborného vyjádření či znaleckého posudku ve smyslu § 127 a násl. občanského soudního řádu (dále jen **OSŘ**).

Obtíže by však mohly pramenit hned z několika předpokládaných důsledků takového povinného přezkumu: kupř. některé aplikace na natáčení videa na chytrých telefonech znemožňují následnou analýzu *deepfake*.[40] Jen stěží by se dalo označit za spravedlivé řešení, pokud by musela být odmítnuta video závěť zůstavitele – o jejíž pravosti by jinak nepanovaly pochyby – pouze proto, že zůstavitel by dané video – byť z pochopitelné nevědomosti – natočil za pomoci nevhodné aplikace. Stejně by prizmatem ekvity nemohlo obstát, pokud by určité video nemohlo být v pozůstalostním řízením užito, neb by kvůli sporné účinnosti detekčních instrumentů[41] neprošlo testem autenticity, ač by všechny ostatní skutečnosti svědčily pro jeho pravost. Kromě toho by také byl diskutabilní soulad bez výjimek uskutečňovaného přezkumu se zásadou hospodárnosti řízení.[42] Peripetie by mohly nastat i tehdy, pokud by soudy a znalci byli oprávněni využít jakéhokoliv detekčního instrumentu – ty se totiž mezi sebou liší dostupností a kvali-

32 Srov. § 29-1-5 odst. 3.2 zákoníku státu Indiana (Indiana Code) či § 2904 zákona o civilním řízení státu Louisiana (Louisiana Code of Civil Procedure).

33 Srov. např. rozhodnutí NS Nebrasky sp. zn. 439 N.W.2d 516 (1989), v němž byl vysloven závěr o dostatečné testovací způsobilosti zůstavitelky, třebaže na videu chybně sdělila svůj věk a významné letopočty ze svého života.

34 Huijstee, M. V. a kol. *Tackling deepfakes in European policy*. Brusel: European Parliamentary Research Service, 2021, s. 2 – překlad KF.

35 Srov. Meskys, E. a kol. Regulating Deep Fakes: Legal and Ethical Considerations. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2020, č. 1, s. 24.

36 Srov. Huijstee, M. V. a kol., op. cit. sub 34, s. 13.

37 Srov. tamtéž, s. 9.

38 Dafeng, G. Deepfake Forensics, an AI-Synthesized Detection with Deep Convolutional Generative Adversarial Networks. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*, 2020, č. 3, s. 2861.

39 Automatické detekční systémy vyhledávají kupř. fyzicky nepřirozené pohyby obličeje či hlasové projevy, díky čemuž lze usuzovat na existenci *deepfake*. – Huijstee, M. V. a kol., op. cit. sub 34, s. 18.

40 Srov. tamtéž, s. 19.

41 Srov. Meskys, E. a kol., op. cit. sub 35, s. 13.

42 Zejména kvůli eventuální náhradě hotových výdajů souvisejících s využitím detekčních nástrojů.

tou.[43] S ohledem na právo na spravedlivý proces (a obzvlášť s ohledem na předvídatelnost rozhodování) bych tudíž pokládal za příhodné normovat konkrétní nástroj, jehož by mělo být využito.

Podle okolností by se navíc dalo uvažovat, zda by důsledkem obligatorního přezkumu nebylo zakotvení „dvojího režimu" striktnosti při hodnocení různých forem závěti, kdy by již existující formy byly evaluovány mírněji. Ze všech vyjmenovaných příčin bych považoval za příhodnou úpravu v tom smyslu, že by předkládané video projevy byly spojeny se zjištěním jejich stavu a obsahu, jež by bylo realizováno přiměřeně dle § 142 (resp. § 145) a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Pouze v případě pochybností ohledně pravosti videozáznamu by nastoupila popsaná analýza.

V závěru tohoto zamyšlení bych rád ještě uvedl, že by při zavedení popsané úpravy nebylo sice možné zcela vyloučit uznání propracovaného *deepfake* jako pravé video závěti, avšak toto riziko se vyskytuje již nyní u propracovaných padělků holografů či allografů (zvláště pokud nevzniknou pochybnosti ohledně jejich pravosti). Domnívám se, že i při zavedení video závěti by stále platil závěr, že *„nejčastěji a nejsnáze zneužívána pro podvodná jednání (podvržení závěti)"*[44] bývá allografní závěť,[45] neb z pohledu člověka průměrného rozumu je v dnešní době stále jednodušší podvrhnout allograf než video závěť. Mimoto i znalecké závěry vztahující se k existujícím formám závěti jsou častokráte formulovány na bázi relativně nevysoké pravděpodobnosti nebo nicneříkajícím způsobem,[46] případně se závěry různých znalců významně odlišují.[47]

3.1.2. Video zachycující jinou osobu vydávající se za zůstavitele

„To se podivíte, vážení! Ten člověk, co jsme ho měli za zůstavitele, žádný zůstavitel nebyl."[48] Tak by přibližně mohly začínat rozmluvy v notářské kanceláři nebo u soudu, jestliže by byla video závěť zlegalizována. Toto riziko by nicméně bylo spíše zanedbatelné, neb sehnat osobu s dostatečným hereckým umem, a ještě podobnou zůstaviteli co do vzezření, způsobu mluvy atd. není natolik jednoduchý úkol. Pochybnosti by i zde mohly být vyvráceny znaleckým posudkem, vycházejícím především z komparace s existujícími videozáznamy zachycujícími zůstavitele.

3.2. CHYBĚJÍCÍ ÚSEKY VE VIDEOZÁZNAMU

Jak ukázalo soudní rozhodnutí uvedené v bodě 2.4.1, video potenciálně představující závěť nemusí tvořit souvislý a nepřerušovaný celek, ale může naopak sestávat z vícero sekvencí, mezi nimiž bude prodleva a jež na sebe nebudou navazovat. Důvodem by mohl být jak způsob natáčení zvolený pořizovatelem (např. kdyby zůstavitel záměrně přerušil nahrávání, aby si mohl rozmyslet, co přesně bude dále říkat, a posléze by nahrávání opět spustil), tak již zmiňovaná lačnost po pozůstalosti, jež by vedla k tomu, že by potenciální dědic z videa vystříhal pasáže neodpovídající jeho zájmům. Chyběly-li by zjevně ve videu některé úseky, mohlo by nicméně být trudné odlišit, zda původcem byl oprávněně zůstavitel, či neoprávněně třetí osoba.

I tento rébus je každopádně řešitelný prostřednictvím soudobých detekčních nástrojů, které by se v tomto případě zaměřovaly na tzv. metadata. Úprava délky videa (jakož i jeho editace obecně) vede k *„významným změnám ve struktuře metadat"*,[49] kdy tyto změny lze vyloučit jen obtížně.[50] Z hlediska podmínek, za nichž by se k této detekci přistupovalo, by se podle mě mělo postupovat *mutatis mutandis* podle závěrů vyslovených v bodě 3.1.1. I zde bych navíc rád zaměřil pozornost směrem k existujícím formám závěti, u nichž hrozí obdoba sestříhání videa v tom smyslu, že bude obratně zatajena určitá strana listiny či svědci záměrně zamlčí určitou okolnost týkající se pořízení dané závěti.

3.3. ZVOLENÝ NOSIČ INFORMACÍ A JEHO TRVANLIVOST

Papír, jakožto v současnosti stěžejní substrát zahrnující poslední pořízení, hraje v lidských životech nezanedbatelnou úlohu již více než 1 900 let.[51] Hmotné substráty,[52]

43 Srov. Hasin, S. S. a kol. Comparative Analysis of Deepfake Image Detection Method Using Convolutional Neural Network. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2021, s. 15 [online], [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://downloads.hindawi.com/journals/cin/2021/3111676.pdf.

44 Svoboda, J., Klička, O. [Formální náležitosti závěti]. In: Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 63.

45 Mikeš proto v dobách socialismu, kdy nebyl připuštěn allograf, psával o tom, že je s ním spojena *„pochybná výhodnost"* – Mikeš, J. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 60.

46 Srov. např. usnesení NS čj. 24 Cdo 1755/2021-305, kde znalec zhodnotil pravděpodobnost vlastnoručního sepisu závěti stupněm 7–8 z 10, či rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 1975/2001, kde znalec používal neurčité označení *„klasická pravděpodobnost"*, jež není *„ani nízká, ani vysoká"*.

47 Srov. např. rozsudek NS čj. 24 Cdo 3137/2020-854, kde z více znaleckých posudků plynuly jiné závěry ohledně pravosti podpisu na závěti a souvisejících listinách.

48 Parafrázován výrok poštmistra. In Gogol, N. V. *Revizor: komedie o 5 jednáních*. Praha: Odeon, 1986, s. 209.

49 Xiang, Z. a kol. Forensic Analysis of Video Files Using Metadata. In *2021 IEEE/CVF Conference on Computer Vision and Pattern Recognition Workshops (CVPRW)*. Nashville: TN, 2021, s. 1042 [online], [cit. 1. 4. 2022]. Dostupné z: https://doi.ieeecomputersociety.org/10.1109/CVPRW53098.2021.00115 – překlad KF.

50 Srov. tamtéž.

51 Počátek výroby papíru se datuje do starověké Číny zhruba do roku 105 n. l. – Zuman, F. *Papír: historie řemesla a výrobní techniky*. Praha: SN, 1983, s. 10.

52 Toto sousloví v zájmu koheze s recentními (byť veřejnoprávními) právními předpisy používám ve smyslu nosiče informací, který lze chápat jako *„jakýkoli nosič dat v informační technice, tedy materiál, do kterého nebo na který lze zaznamenávat (‚zapsat') data a z kterého lze data zpět získat (‚přečíst') – např. pevný disk (tzv. ‚HDD' nebo ‚hard disk'), operační paměť (tzv. RAM), disketa, CD-R, CD-RW, DVD-R, DVD+R, DVD-RW, DVD+RW, Blu-Ray, USB key, mobilní telefon."* – Gřivna, T. [§ 230]. In: Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2308, který také zmiňuje, že samotný video-/audiozáznam nosič dat nepředstavuje. Za nosič informací v příspěvku považuji i záznamové zařízení, na němž může být video závěť rovněž uložena (např. mobilní telefon nebo videokamera).

na něž se zpravidla ukládají videozáznamy, však jen za posledních dvacet let prošly výraznou proměnou: původní diskety a VHS kazety nahradil CD ROM, ten byl zase vytlačen USB flash disky atd. A stejně tak dochází k vývoji běžně používané výpočetní a obdobné techniky, která již standardně není schopna reprodukovat záznamy obsažené na starších substrátech (kdy takováto reprodukce není mnohdy stejně obecně možná kvůli uplynutí životnosti nosiče informací[53]).

Nejedna obtíž by se tudíž mohla vyskytnout, pokud by zůstavitel v dnešních dobách uložil video závěť třeba na CD či DVD ROM. Tento nosič již totiž jednak nyní mnohdy nelze na nově zakoupených počítačích a podobné technice bez zvláštního příslušenství přehrávat a jednak se po určité době[54] nachýlí čas jeho životnosti. Nastala-li by tedy smrt pořizovatele až po několika desítkách let, nebylo by možné patrně jeho závěť rekonstruovat. Také ale přichází v úvahu, že by zůstavitel toliko zaznamenal svůj projev na mobilní telefon a kopii tohoto videa by nikam neukládal. Pokud by však pozůstalí neznali přístupové údaje k danému telefonu nebo by po smrti nebyl funkční, přístup k závěti uložené v jeho paměti by se mimořádně zkomplikoval. Východiskem by pochopitelně mohlo být taxativní normování přípustných nosičů informací, které se podle dostupných dat vyznačují životností v řádu nejméně několika desítek let, ale to by pouze vedlo k dalším potížím: z důvodu rozpuku by totiž tento výčet nejspíše musel být pravidelně novelizován, což by zase vedlo k otázce eventuální retroaktivity ve vztahu k původně uznávaným, leč nyní zapovězeným nosičům.

Za lepší řešení bych tedy považoval, aby byl v zákoně uveden pouze příkladmý výčet přípustných hmotných substrátů, na něž by se dala uložit video závěť, s tím, že za zcela klíčovou součást svého návrhu *de lege ferenda* považuji, aby zůstavitelům bylo mimoto uloženo (či přinejmenším umožněno) nahrát pořízený video projev na určité úložiště, obdobné Evidenci právních jednání pro případ smrti nebo Sbírce dokumentů ve smyslu NotŘ (mj. v tom smyslu, že by byla přístupná soudním komisařům).

Nahrání na toto úložiště (resp. tuto sbírku) by optimálně mělo být proveditelné online, tak aby testátor mohl např. zprvu jednoduše na svůj mobilní telefon natočit video závěť a posléze ji byl s to přímo z mobilního zařízení – bez nutnosti osobní návštěvy orgánů veřejné moci atp. – nahrát do předeslané sbírky. Technické řešení sbírky by ještě mohlo vést k zakonzervování způsobilosti videozáznamu být přehrán, čímž by byl zažehnán i výše popsaný problém limitované životnosti. Systém sbírky by také teoreticky mohl provádět konverze formátu videa, díky čemuž by zase nastala minimalizace rizika, že určitý formát nebude po čase k přečtení.

Pochopitelně že i toto navrhované řešení má své stinné stránky, které by neměly být opomíjeny. Jednou takovou je možnost neoprávněného přístupu do dané sbírky – zde je ovšem dlužno opětovně poukázat na výskyt analogických neduhů u platné a účinné právní úpravy. V evidencích a seznamech vedených v souladu s NotŘ jsou také uchovávány citlivé osobní údaje, a i u nich existuje riziko neoprávněného přístupu a souvisejícího zneužití informací. Jistě by se rovněž dalo zauvažovat, zda by nahrávání video závěti do uvažované sbírky nepředstavovalo pro zůstavitele příliš složitý úkon – osobně si však představuji, že by toto nahrávání mohlo být koncipováno tak, aby bylo náročné zhruba jako zaslání videa formou SMS zprávy či e-mailu.

3.4. NEFORMÁLNOST NEBO NESOUVISLOST PROJEVU ČI NESPRÁVNĚ ZVOLENÁ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE

V rozhodnutí v bodě 2.5.1 soud v úvodu poznamenal, že *„neformálnost projevu, která je pro ústní zůstavení obvyklá, může vyvolat nejistotu ohledně platnosti či interpretace video závěti, s níž jde ruku v ruce zvýšené riziko soudního sporu mezi pozůstalými“*.[55] Pokud by zůstavitel pronášel své úmysly spatra, vskutku by se takovéto video zpravidla vyznačovalo méně souvislou a neformálnější mluvou, jež by se mohla negativně dotknout i samotné určitosti a srozumitelnosti pořízení pro případ smrti, a tím i otázky jeho existence. Protože by nemuselo postačovat ani použití výkladového pravidla *in favor testamenti*, nezbývalo by než doktrinálně apelovat na zůstavitele, stejně tak jako australský soud, který v uvedeném rozsudku nedoporučil *„nedbalý přístup k tvorbě video závěti“*.[56]

Tato nevýhoda by se dala vyjádřit slovy právní literatury tak, že k pořízení závěti, s níž není spojen nadbytek formalit, zůstavitel přistoupí *„pod vlivem okamžité nálady, mrzutosti či stresu“*,[57] spíše než po náležitém rozmyslu spojeném s vyhledáním vhodné právní konstrukce. Proto lze shrnout, že riziko video závěti spočívá i v tom, že do ní zůstavitel *„zanese nedostatky obsahového rázu použitím obratů či právnických termínů, kterým správně nerozumí (např. odkazovníka označí za dědice nebo naopak)“*.[58] Doktrína nicméně tyto závěry vyslovila směrem k holografní závěti (a vyloučit je nelze ani u závěti allografní), a tak by se nejednalo o zcela nová rizika vyvěrající z testování.

Kvůli těmto rizikům by nicméně video závěť nemusela dostát **požadavku výkladovému**.

53 Srov. např. Iraci, J. *The Digitization of VHS Video Tapes*. Ottawa: Canadian Conservation Institute = Institut canadien de conservation, 2020, s. 1, týkající se životnosti VHS kazet.

54 Životnost, s níž jde ruku v ruce možnost přehrávat CD/DVD ROM, se pohybuje průměrně od pěti do více než sta let, v závislosti na značce, použitém výrobním materiálu atd. – Iraci, J. *Longevity of Recordable CDs, DVDs and Blu-rays.* Ottawa: Canadian Conservation Institute = Institut canadien de conservation, 2020, s. 13.

55 Překlad KF.

56 Překlad KF.

57 Bílek, P. [§ 1533]. In: Fiala, R. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 177.

58 Tamtéž.

3.5. NÍZKÁ KVALITA VIDEOZÁZNAMU NEBO NEVHODNÝ ZPŮSOB NATÁČENÍ

Pokud by se pořizovatelé video závěti neřídili příručkami pro bezchybné natáčení, mohla by být jako výsledek nedostatečného jasu, nadbytečného šumu, nízkého rozlišení videa (a dalších faktorů souvisejících se zvoleným záznamovým zařízením, prostředím a způsobem natáčení) ztížena identifikace zůstavitele, eventuálně jeho slov. *Ad ilustrandum* uvedu, že by zůstavitel natočil video závěť proti světlu, a proto by posléze při přehrávání nebylo očividné, jde-li vpravdě o osobu zůstavitele. Takovéto video by ovšem nebylo zapotřebí okamžitě zavrhovat s odkazem na jeho možnou nepravost, poněvadž celou řadu takovýchto nedostatků lze též *ex post* zhojit prostřednictvím specializovaného softwaru.[59] Taková softwarová úprava by přitom neměnila samotnou povahu projevu vůle zůstavitele, nýbrž by spíše napomáhala k její lepší rekonstrukci.[60]

3.6. KOMBINACE VÍCERO RIZIK

Konkrétní videozáznam by mohl být jistě spojen hned s několika z výše popsaných úskalí, tedy může jít např. o testament s chybějícími časovými úseky, který bude zaznamenaný v nízké kvalitě. Tehdy by měla být kumulativně uplatněna všechna nastíněná řešení těchto situací, přičemž rub by mohlo představovat zvýšení časových i peněžních nákladů. I zde je však dlužno jedním dechem doplnit, že mnohaleté spory spojené s vysokými náklady mohou vyvolat i nyní existující formy závěti.[61]

4. PŘEDNOSTI VIDEO ZÁVĚTI

Video závěť by s sebou přinesla také rozličné výhody, nad kterými se nyní pozastavím. Jsem si každopádně vědom, že vyčtené klady (stejně jako zápory uvedené v části 3) jsou v různé míře diskusní a že realitu by ukázala až účinná novelizace právních předpisů.[62] Protože má navíc každé pravidlo své výjimky, tak by v praxi jistě nešlo uvedené výhody vztáhnout na veškeré video závěti, s nimiž by soudní komisaři měli tu čest.

4.1. SNAZŠÍ POSOUZENÍ ZDÁNLIVOSTI A NEPLATNOSTI ZÁVĚTI (A VŮLE ZŮSTAVITELE?)

Výskyt esenciálních příčin zdánlivosti může být podle mého mínění lépe posouzen z videozáznamu než z listiny. Video totiž v zásadě zachycuje vnější svět v širší míře než listina, a tudíž bez dalšího umožní snazší posouzení skutkového stavu v době jeho pořízení. U video závěti by sice v některých případech bylo záhodno uskutečnit nejprve různé technické úkony (jak popisuji v části 3), leč dalo by se uvažovat, zda by tyto úkony obvykle nebyly spojeny s menší zátěží než úkony spojené s objasňováním skutkového stavu v době pořízení listinné závěti (či závěti s úlevami), jako je předvolání mnohdy nespolupracujících svědků, následné provedení a hodnocení výslechů apod. Zde mimochodem existuje i v judikatuře vzpomínané[63] neopomenutelné riziko, že paměť svědků, především pak po uplynutí mnoha let, již nebude dostatečná či že svědci účelově zamlčí relevantní skutečnosti.[64]

Jednodušší rozkrytí skutkového stavu by pramenilo konkrétně kupř. z faktu, že autentická video závěť by mohla jen obtížně zakrýt učebnicové příklady zdánlivosti závěti z důvodu chybějící vůle zůstavitele (jako je omámení narkotiky,[65] neb to by bylo rozpoznatelné z mimiky, volených slov atd.). Stejně tak to, že ze strany zůstavitele zjevně nebyla projevena vážná vůle (např. pokud by si zůstavitel pouze utřiďoval své myšlenky, jež by chtěl vtělit do posléze pořízené závěti), by mohl lépe napovědět právě audiovizuální záznam.[66]

Obdobně by video závěť (resp. projev v ní obsažený) byla způsobilá lépe napovědět, zda není dán důvod neplatnosti, který byl již nejednou jablkem sváru mezi pozůstalými, a to nedostatek způsobilosti z důvodu nepříznivého duševního stavu pořizovatele. Ostatně jak jsem předestřel v kapitole 2.7, v některých jurisdikcích je přímo v zákoně zakotveno, že platnost závěti může být posouzena díky videu zachycujícímu její pořízení.[67]

59 Srov. Xiao, J. a kol. Video-based evidence analysis and extraction in digital forensic investigation. *IEEE Access*, 2019, č. 7, s. 55434.

60 Srov. usnesení NS sp. zn. 21 Cdo 5591/2015 nebo 24 Cdo 3641/2021, v nichž NS dovodil, že princip *in favor negotii* nemůže vést k redukci formálních požadavků platné závěti a že napomáhá výkladu formálně bezvadné, leč obsahově partikulárně problematické závěti. Popsanou úpravou závěti by podle mě tento přístup prolomen nebyl.

61 V obecné rovině jsem navíc stoupencem názoru, že by pozornost doktríny měla být směřována k tomu, zda by nebylo účelné zavést nástroje obdobné těm, jaké jsem nastínil v části 3, pro účely civilních soudních řízeních jako takových, když i video důkazy mohou být zdařilý *deepfake* atd.

62 Gerloch v této souvislosti uvádí, že nejkratší možný úsek, po němž lze přezkoumat (ne)efektivitu norem, zpravidla trvá tři až pět let. – Gerloch, A., op. cit. sub 18, s. 288.

63 Srov. plenární rozhodnutí NS ČSR, č. pres. 110/22, cit. dle: Vážný, F. (ed.), op. cit. sub 15, s. 224.

64 Rakouská jurisprudence upozorňuje na časté zkreslování vůle zůstavitele ze strany osob, které tak činí s ohledem na své vlastní zájmy. – srov. Welser, R., Zöchling-Jud, B. *Bürgerliches Recht II*. Vídeň: Manz, 2015, s. 569.

65 Srov. Zuklínová, M. [§ 551]. In: Švestka, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2020 [in právní informační systém ASPI] [online] [cit. 1. 4.2022].

66 Osobně jsem stoupencem doktrinálního názoru, že nevážnost vůle by měla být – obdobně jako při výkladu právních jednání – posuzována ponejprv ze subjektivního hlediska, a nebylo-li by možné jeho uplatnění, tak z hlediska objektivního – tedy podle toho, zda by za daných okolností vnímala vůli jednající osoby jako vážnou osoba průměrného rozumu v postavení toho, jemuž byl projev vůle určen. – srov. Handlar, J. [§ 552]. In: Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1757. Videozáznam by přitom sám o sobě v zásadě zachycoval vícero objektivních okolností k učinění takovéhoto posouzení, a proto by závěr o zdánlivosti závěti mohl být učiněn s větší přesností.

67 Takovéto video by nicméně mohlo posloužit jako důkazní prostředek v souladu s § 125 OSŘ i nyní.

Díky této přednosti by video závěť dostála **požadavku zajišťovacímu**. Zdůrazňuji však, že nyní uvedená přednost by pochopitelně nebyla naplněna tehdy, byla-li by video závěť zcela nebo zčásti zmanipulovaná. Případné manipulace jsou však zásadně odhalitelné, jak jsem se pokusil demonstrovat v části 3.

Jak jsem uvedl v kapitole 3.4, v souladu se zahraniční judikaturou nelze doporučit lehkomyslnost při natáčení video závěti tkvící kupř. v příliš neuspořádané mluvě. Při adekvátním přístupu však může video naopak představovat lépe interpretovatelný projev než písmo. To ostatně dokládají i americké státy vypočtené v kapitole 2.7, v nichž může video posloužit právě jako důkaz zůstavitelových intencí.

Jestliže by se tedy dalo hovořit i o této přednosti, pak by díky ní video závěť dostála i **požadavku výkladovému**.

4.2. NÁSLEDOVÁNÍ TECHNICKÉHO ROZPUKU

Souhlasím s tezí, že uvážený normativní odraz nových sociálních jevů zapříčiňuje, že se právo *„může posouvat od institutu, který na novinky ve společnosti pouze reaguje, na samotného tvořitele nových trendů a výzev v lidské společnosti“*.[68]

Připuštění video závěti by bylo následováním nepřehlédnutelného využívání videonahrávek v lidských životech, ale zároveň i v jistém smyslu udáním nového trendu. Podle zjištění ČSÚ[69] došlo ve skupině lidí ve věku 65–74 let k nárůstu těch, kteří aktivně používají chytrý telefon (sestávající mj. z kamerového aparátu), z 20,6 % v roce 2018 na 40 % v roce 2021 a ve skupině 75 let a výše z 4,2 % v roce 2018 na 14,5 % v roce 2021. Usuzuji tudíž, že ani pořizovatelé závěti pokročilejšího věku by nemuseli být oponenty video závěti.

Díky této přednosti by video závěť dostála **požadavku intuitivnímu**.

4.3. NÁSLEDOVÁNÍ DOSAVADNÍCH ZÁKONODÁRNÝCH ZMĚN

Video závěť by v kontextu českého právního řádu nepředstavovala zcela ojedinělý jev, neb můžeme vzpomenout smlouvy uzavírané distančním způsobem dle OZ, využití videokonference dle § 39 a 102a OSŘ nebo dle § 6 odst. 2 a § 64a notářského řádu (dále jen **NotŘ**).[70] Bylo by na jednu stranu možné vést úvahy tím směrem, že u těchto právních jednání nenastávají právní účinky až po smrti dané osoby, a tudíž dotčená osoba může případné nepříznivé právní následky vyloučit. Na druhou stranu jsem však přesvědčen, že k vyloučení právních účinků by častokráte bylo třeba podstoupit soudní spor s nejasným výsledkem, a proto je i tato již existující úprava spojena s neodmyslitelnými riziky.

4.4. NIŽŠÍ NÁKLADY A USNADNĚNÍ SITUACE PRO POŘIZOVATELE, POZŮSTALÉ I ORGÁNY VEŘEJNÉ MOCI

Výše nákladů – finančních i časových – by se odvíjela od konkrétní právní úpravy, jež by ve věci video závěti byla přijata. Myslím si, že pokud by video závěť upravovaly právní normy, jejichž základní obsahové náležitosti jsem nastínil zvláště v části 3, bylo by jednak její pořízení, ale i následné posuzování obecně spojeno s nižšími náklady, než je tomu u současných forem závěti. Nadto by video závěť – díky své důkazní funkci – mohla pomoci předcházet sporům mezi pozůstalými, což by vedlo k úspoře nákladů souvisejících se sporným řízením. Zároveň by se tedy touto formou mohlo předcházet negativním vztahům mezi pozůstalými.

Stisknutí tlačítka pro nahrávání, vyslovení slov závěti a následné nahrání výsledného záznamu do internetové sbírky – tento souhrn jednání by mohly ocenit i osoby, jejichž fyzické zdraví by nepatřilo k nejlepším, a proto by třeba nebyly schopny bez obtíží samostatně psát, nebo ti, kteří by si nechtěli lámat hlavu s náležitou volbou svědků allografní závěti. Za zamyšlení také stojí, zda by video závěť nesměřovala i k ulehčení nelehkého břímě nevidomých zůstavitelů.

Videozáznam by též mohl najít své uplatnění u závěti s úlevami, především u ústní závěti před svědky dle § 1542 OZ, poněvadž video by mohlo substituovat fakultativní záznam o zůstavitelově vůli dle § 1542 odst. 2 OZ. Tímto způsobem by mohlo dojít ke zvýšení nízké jistoty spojené s mimořádnou závětí.

Nedomnívám se však, že by video závěť mohla substituovat závěť ve formě veřejné listiny, jejíž nesporné přednosti by ani moderní video závěť nemohla upozadit. Video závěť by nicméně patrně byla jednodušším, leč ekvivalentně účinným řešením tehdy, nebyla-li by vůle zůstavitele spojena s žádnými složitými právními konstrukcemi, tedy např. v pří-

68 Vrbová, Z. In: Vrbová, Z. a kol. *Stačí právo držet krok? Dynamika společnosti a vědy na začátku 21. století*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2019, s. 11.

69 *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami za období 2021*. Praha: Český statistický úřad, 2021, s. 33.

70 Přestože praktické zkušenosti s postupy podle uvedených ustanovení NotŘ prozatím nejsou příliš značné, podle nyní dostupných informací představují především prostředky pro elektronickou identifikaci účastníků právních jednání, o nichž bude notářský zápis pořízený s využitím videokonference, dostatečnou prevenci rizik, jež by mohla takovou videokonferenci provázet. – srov. např. Radim Neubauer (Notářská komora ČR): V digitalizaci notářství jsme evropskými lídry In: *Peak.cz* [online], 5. 8. 2021 [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.peak.cz/radim-neubauer-notarska-komora-cr-v-digitalizaci-notarstvi-jsme-evropskymi-lidry/29822/. Komplexnější posouzení by však mělo přijít – vzhledem k datu účinnosti zákona č. 300/2021 Sb., novelizujícího NotŘ – ideálně nejdříve po 1. 9. 2024 – srov. pozn. pod čarou 62.

padě povolání univerzálního dědice, jež nikterak nezkracuje práva nepominutelných dědiců.

I díky této přednosti by video závěť podle mého mínění dostála **požadavku intuitivnímu**, a to v jistém smyslu i z pohledu soudních komisařů.

ZÁVĚR

Závěť je z pohledu (nejen) českého právního řádu právním jednáním, s nímž je výrazně spjat tradicionalismus. Určitá rigidita právní úpravy forem závěti, jakož i jejích zpřísněných formálních náležitostí, je odůvodnitelná: závěť by totiž z obecného hlediska měla těm, kteří s ní po smrti zůstavitele přijdou do styku, s co největší jistotou napovědět, zda vzhledem ke skutkovým okolnostem jejího vzniku není dán důvod neplatnosti či zdánlivosti, a zároveň by měla prozradit, co přesně zůstavitel zamýšlel. Zmínil jsem proto, že se závětí je spojen požadavek zajišťovací a požadavek výkladový. Třetím esenciálním požadavkem, který by podle mého měl být kumulativně naplněn, je požadavek, pro který jsem zvolil označení intuitivní. Ten tkví v tom, že pořízení závěti by mělo být v co největší míře spojeno s takovými úkony, které lze z pohledu průměrného zůstavitele rozumně očekávat. Vzhledem k nebývalému průniku moderních technologií (včetně rozličných videozáznamů) do našich životů by v souladu s posledně zmíněným požadavkem mohla být kupř. závěť, jejíž obsah by zůstavitel vtělil do videozáznamu, a kterou jsem proto v příspěvku nazval jako video závěť.

Nejednalo by se navíc o formu závěti, s níž by orgány aplikace práva nikde napříč světem dosud neměly tu čest. Škálu rozhodnutí, v nichž soudy řešily, zda video zachycující projev vůle zůstavitele lze uznat za platnou závěť, nabízí hned několik australských států. Tamní soudy takřka vždy postupně zjišťovaly, zda lze dané video označit za dokument konstituující neformální závěť ve smyslu australských norem, dále zda z dokumentu plyne, že zůstavitel usiloval o to zachytit v něm, jak by měla být rozdělena jeho pozůstalost, a v neposlední řadě, zda z videa lze seznat *animus testandi* zůstavitele. Ve většině rozebíraných rozhodnutí soudy – berouce do úvahu zvláště způsob vyjadřování či zjevný zdravotní stav zůstavitele – dospěly k závěru, že dané video závěť představovalo.

Domnívám se však, že australské soudy nedostatečně zohlednily některá rizika, která jsou s video závětí inherentně spojena. Video závěť s sebou nese riziko, že nebude autentická, nýbrž že půjde o *deepfake* (tzn. video zdánlivě zachycující zůstavitele, i když ve skutečnosti půjde o uměle vytvořenou osobu), případně že zůstavitele „zahraje" jiný člověk. Autenticita může být též narušena záměrným vystřižením části videa či obdobnou úpravou. Stejně tak nelze vyloučit, že video závěť nebude možné po určité době přehrát (např. v důsledku zastarání nosiče dat) nebo že zůstavitel – pokud by pořízení video závěti bylo zcela neformální – zvolí neakurátní slova. Tyto a další možné obtíže jsou však řešitelné: *deepfake* a jinou manipulaci s videozáznamem lze odhalit prostřednictvím různých technologických detekčních nástrojů a následnou nemožnost přehrání spolu s dalšími problémy by podle mého soudu zase mohla vyřešit online sbírka závětí, do níž by zůstavitelé museli (nebo alespoň mohli) nahrát svou video závěť třeba přímo z mobilního zařízení. Jistěže ani zmíněné detekční nástroje nedisponují bezvýhradnou přesností a zřízení a správa sbírky by byly nákladné, avšak video závěť bych proto nezavrhoval. Ani v případě holografních a allografních závětí totiž soudní znalci nedospějí vždy k jednoznačnému verdiktu, ba dokonce i u těchto druhů závětí (jakož i u závěti s úlevami) se vyskytuje nejedno riziko, včetně riziko zfalšování, kdy zfalšovat listinu patrně bude pro většinu lidí časově i technologicky jednodušší záležitostí než zfalšovat video.

Video závěť je rovněž spojena s nejrůznějšími klady: předně video zachycuje kromě samotného projevu vůle i skutkové okolnosti v době jeho učinění, a proto by video závěť mohla lépe než jiné formy závěti napovědět, zda závěť nebyla zdánlivá či neplatná (především v důsledku chybějící vůle nebo nezpůsobilosti zůstavitele ji pořídit). Video závěť by také kvůli svému komfortu mohla zůstavitele podnítit k větší sdílnosti, díky čemuž by pak dané právní jednání bylo lépe interpretovatelné. S tím souvisí další anticipovaná výhoda, a to potenciálně nižší náklady pro soudní komisaře (resp. soudy), pozůstalé i samotné zůstavitele, protože video závěť by mohla sloužit např. i jako prevence sporů. Video závěť by tedy mohla dostát všem třem uvedeným požadavkům. Nakonec nemohu nezmínit, že umožnění video závěti by bylo vyústěním řetězce společenských i legislativních změn spojených se stále znatelnějším užíváním moderních technologií.

Po zvážení všech okolností bych svůj příspěvek završil názorem, že by bylo vhodné rozšířit doktrinální zájem o tuto problematiku a započít diskusi na téma připuštění video závěti. Český právní řád by se tímto krokem na jednu stranu stal průkopnickým, ale současně by již mohl čerpat inspiraci přinejmenším z australského řešení. Cílem příspěvku tedy rozhodně nemá být podpora bryskního a bezmyšlenkovitého zakotvení video závěti, ale příspěvek má poukázat na to, že video závěť by v případě vhodně zvoleného legislativního řešení mohla v konečném důsledku být přínosem pro všechny zúčastněné osoby a orgány. V takovém případě by notáři i pozůstalí vpravdě mohli zvolat *In video veritas*. ■

Elektronický podpis a zákon o právu na digitální služby

Mgr. Šimon Klein

OSUDY ELEKTRONICKÉHO PODPISU V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY PŘIPOMÍNAJÍ TRAJEKTORII HORSKÉ DRÁHY. ZATÍMCO ZA PLATNOSTI ZÁKONA O ELEKTRONICKÉM PODPISU BYLO MOŽNÉ UZNÁVANÝM ELEKTRONICKÝM PODPISEM ZA URČITÝCH OKOLNOSTÍ NAHRADIT PODPIS OVĚŘENÝ, S ÚČINNOSTÍ NAŘÍZENÍ EIDAS A ZÁKONA O SLUŽBÁCH VYTVÁŘEJÍCÍCH DŮVĚRU ZÍSKAL PLATNOST PODPISU VLASTNORUČNÍHO.

Nyní, s účinností od 1. 7. 2022, dává zákon o právu na digitální služby opět právo na nahrazení úředně ověřeného podpisu elektronickým podpisem. Co to pro nás v praxi znamená?

VÝCHODISKA PRÁVNÍ ÚPRAVY

Ustanovení § 6 zákona o právu na digitální služby počítá hned s několika variantami nahrazení úředně ověřeného podpisu.

1) § 6 odst. 1 písm. a) počítá s variantou, kdy podepisující použije elektronický podpis, který ale není opatřen kvalifikovaným certifikátem (např. tzv. zaručený elektronický podpis), tento podpis před orgánem oprávněným ověřovat podpisy uzná za vlastní a tento orgán k tomuto elektronicky podepsanému dokumentu připojí svou elektronickou ověřovací doložku. V tomto případě tedy nemůže být řeč o nahrazení ověřeného podpisu elektronickým podpisem, jedná se totiž o úřední ověření pravosti elektronického podpisu, jaké upravuje § 74a NotŘ.

2) § 6 odst. 1 písm. b) oproti tomu upravuje postup, kdy podepisující sice nemá k dispozici elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu, má ale prostředek elektronické identifikace s úrovní záruky vysoká (tedy např. občanský průkaz s čipem) a prostřednictvím portálu státní správy použije tento prostředek k vygenerování elektronického podpisu opatřeného doložkou o provedení této vzdálené identifikace.

Nejběžnější forma elektronické identity – BankID ovšem disponuje pouze úrovní záruky značná. Pokud tedy pro tyto účely nedostane bankovní identita výjimku, nebude mít tento postup patrně příliš velké využití.

3) § 6 odst. 2 pak upravuje postup, který bude pro praxi patrně nejvýznamnější, tedy právo na to, aby byl úředně ověřený podpis nahrazen podpisem uznávaným. Předpokladem pro tento postup je, že lze s využitím údajů základního registru obyvatel nebo portálu veřejné správy ověřit totožnost podepisujícího.

Jinými slovy, příjemce podepsaného dokumentu zobrazí vlastnosti podpisu, zjistí sériové číslo podpisu a toto zadá do příslušného informačního systému státní správy. Na základě toho zjistí, které fyzické osobě byl vydán elektronický podpis s tímto sériovým číslem, a elektronický podpis následně může považovat za úředně ověřený podpis této osoby.

Mgr. Šimon Klein
- člen redakční rady Ad Notam
- notář v Praze

4) § 6 odst. 3 pak výslovně stanoví, že pro účely plné moci k sepsání veřejné listiny lze použít pouze postup dle § 6 odst. 1 písm. a), tedy řádně (byť distančně) legalizovaný podpis.

CO TO ZNAMENÁ PRO NOTÁŘSKOU PRAXI

V době psaní tohoto článku patrně mnoho ne. Účastníci nám pravděpodobně budou ve zvýšené míře předkládat dokumenty podepsané uznávaným či kvalifikovaným elektronickým podpisem, avšak v současné době přístup do registru obyvatel skrze portál CzechPoint neumožňuje zjistit sériové číslo certifikátu elektronického podpisu dané osoby.

Nemůžeme proto namísto listin s úředně ověřeným podpisem akceptovat dokumenty podepsané elektronicky, ledaže by šlo o elektronický podpis ověřený dle § 74a NotŘ. Tyto požadavky tedy bude zatím namístě **odmítnout**.

Lze však očekávat, že tento nedostatek bude dříve či později odstraněn a možnost ztotožnit držitele elektronického podpisu nám bude dopřána, ideálně pak integrována přímo do CIS a do aplikace jednačka. Budou to totiž zejména notářské zápisy na dálku, jejichž sepisování tento postup značně ulehčí. Nebude sice možné je použít pro plnou moc k sepsání notář-

ského zápisu, ale podružné dokumenty, jako jsou souhlasy se zápisem do rejstříku, souhlasy s umístěním sídla apod., budou touto cestou patrně poskytovány čím dál tím častěji. To povede ke snížení administrativní zátěže pro nás i pro účastníky a ke zpříjemnění celého procesu zakládání či změn korporací.

JE TATO ZÁKONNÁ ÚPRAVA EUROKONFORMNÍ?

Je však otázkou, zda a jak dlouho tato úprava může obstát ve světle evropského práva. Čl. 25 odst. eIDAS jednoznačně stanoví, že kvalifikovaný elektronický podpis má právní účinek rovnocenný vlastnoručnímu podpisu.

Nařízení eIDAS je přitom přímo použitelným evropským předpisem. Stanoví evropsky jednotný přístup k elektronickým podpisům, aniž by umožňovalo tzv. minimální harmonizaci, kdy by jednotlivé členské země mohly jít ještě nad rámec evropské úpravy. Ustanovení **§ 6 zákona o právu na digitální služby** toto na první pohled reflektuje, neboť neříká, že by kvalifikovaný elektronický podpis měl účinky ověřeného podpisu, pouze uvádí, že za určitých podmínek jím lze ověřený podpis nahradit.

Nelze se však ubránit dojmu, že jakýkoli prostředek, kterým lze nahradit úředně ověřený podpis, má zcela jednoznačně právní účinek rovnocenný úředně ověřenému podpisu. Je tedy možné, že osudy elektronického podpisu budou po trajektorii horské dráhy pokračovat.

VÝKLADOVÁ VÝCHODISKA

Na první pohled se může zdát, že tento výklad zbytečně zvyšuje administrativní náročnost elektronického právního styku, a je tak v přímém rozporu s deklarovaným účelem nařízení. Tak je tomu však jen tehdy, pokud na věc nahlížíme prizmatem českého právního prostředí.

Služba ověření podpisu je v naší zemi velmi neobvykle dostupná, a to jak mnohostí a velkou rozmanitostí subjektů oprávněných podpisy ověřovat, tak neobvykle nízkými poplatky za ověření. V důsledku toho dochází k jakési ověřovací inflaci, kdy zákonodárce vyžaduje úřední ověření pravosti podpisu i v případě úplných banalit, a dokonce i soukromé subjekty požadují ve smluvním styku ověření podpisu tam, kde to zákon vůbec nevyžaduje.

Tato zaběhlá praxe tak zakrývá skutečnost, že principem civilního práva je zásada neformálnosti. Je-li smlouva uzavřena ústně, písemně, prostřednictvím telefonu nebo e-mailu, hraje roli jen v odlišné míře prokazatelnosti obsahu a existence takovéhoto právního jednání. Zvýšené formální požadavky na ověření podpisu, nebo na formu veřejné listiny, bývají až na výjimky kladeny teprve tam, kde se takové právní jednání může dotýkat práv třetích osob, tedy osob, které nejsou vůbec stranami daného právního jednání. Často jde též o právní jednání podstatná z hlediska naplňování jiných evropských hodnot, než je právo na digitální služby, jmenovitě boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. To se týká zejména převodů nemovitého majetku a ovšemže též korporátního práva.

Zde se teprve dostáváme k jádru problému. Pokud si dostatečně neohlídám přístupové údaje k mému elektronickému bankovnictví, pak jedinou osobu, která bude tímto pochybením poškozena, jsem já sám.

Pokud však obdobným nedopatřením umožním zneužití své elektronické identity nebo elektronického podpisu, je situace jiná. Můj podpis (nebo identita) může být zneužit ke spáchání třeba i závažného trestného činu s velkým počtem poškozených osob. Tím hůře, že značná a stále rostoucí část dnešního sociálního, hospodářského, právního a bohužel i protiprávního života se odehrává zcela distančně, prostřednictvím internetu.

Skutečný pachatel se tímto dostává do ještě mnohem lepšího postavení než při páchání trestné činnosti za využití nastrčené fyzické osoby, „bílého koně“. Nemusí riskovat, že by bílý kůň nepochopil či neposlechl instrukci, či snad jej dokonce udal, může trestný čin páchat sám, a přitom zůstávat pohodlně skryt za odcizenou elektronickou identitou a bezpečně v zemi, která jej k trestnímu stíhání nevydá, i kdyby se nakrásně podařilo jej nějakým zázrakem odhalit.

Má civilněprávní odpovědnost za to, že jsem umožnil zneužití mého podpisu či identity, tím sice zůstává nedotčena, ovšem to pomíjí skutečnost, že mé pochybení nemusí být vůbec zaviněné a nemusím ostatně ani mít majetek, ze kterého bych mohl poškozené uspokojit.

ZÁVĚREM

Již i v naší krátké a relativně omezené praxi s notářskými zápisy na dálku jsme se mohli setkat s případy, kdy se klient domníval, že notářský zápis za něj (s využitím jeho podpisu a identity) podepíše asistent či asistentka, a velice se divil, že to nelze. V daných případech to mohlo být roztomile úsměvné, ale zdaleka ne vždy tomu tak musí být, jak je uvedeno shora.

Právě proto je důležité nejen vědět, komu po právu patří daný podpis či prostředek elektronické identifikace, ale také kdo v daném konkrétním případě reálně seděl za obrazovkou počítače a svými prsty zadával PIN kód. Elektronický podpis se v tomto ohledu podobá mnohem spíše podpisovému vzoru v bance než úřednímu ověření podpisu; význam vizuální kontroly podepisujícího dle § 64a NotŘ by neměl být podceňován.

De lege ferenda se proto domnívám, že zákonodárce by si měl spíše dobře rozmyslet, u kterých listin je třeba bezvýhradně lpět na úředním ověření pravosti podpisu a u kterých lze z tohoto požadavku v zájmu rychlosti a flexibility právního styku ustoupit, než se tvářit, že podpis uložený pod heslem na disku počítače je rovnocenný úřednímu ověření podpisu nezávislým orgánem veřejné moci.

V životě vždy platí, že je lepší méně kvalitního než více nekvalitního, a v administrativě to platí dvojnásob. ■

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO A NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Předání směnky na řad nabyvateli

Listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem je namístě za účelem pozitivního rozhodnutí o singulární sukcesi během exekuce (§ 36 odst. 5 ex. řádu) prokázat i předání směnky na řad nabyvateli. Úředně ověřený podpis indosanta (dosavadního oprávněného) na směnce nepostačuje.

USNESENÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU ZE DNE 26. 7. 2022, SP. ZN. 20 CDO 1415/2022

Z ODŮVODNĚNÍ:

1. Soudní exekutor Mgr. J. P., Exekutorský úřad Chomutov, usnesením ze dne 18. 1. 2021, čj. 135 EX 5517/15-155, rozhodl, že do exekučního řízení na místo dosavadní oprávněné Komerční banky, a. s., se sídlem v Praze 1, Na Příkopě č. 969/33, IČO 45317054 – dále jen „Komerční banka, a. s.", vstupuje jako oprávněná AD IN, s. r. o., se sídlem v Praze 6, Na Hubálce č. 707/10, IČO 27096785 – dále jen „AD IN, s. r. o.".

2. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 24. 3. 2021, sp. zn. 26 Co 63/2021, usnesení soudního exekutora potvrdil. Odvolací soud zjistil, že exekučním titulem je v dané věci směnečný platební rozkaz Městského soudu v Praze ze dne 29. 7. 2009, čj. 13 Cm 65/2009-22. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 31. 5. 2005, sp. zn. 20 Cdo 461/2004, a ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 20 Cdo 711/2009) uvedl, že chce-li majitel směnky, jenž doložil své právo k ní nepřetržitou řadou indosamentů, prokázat, že na něj přešla i práva ze směnečného platebního rozkazu vydaného na základě indosované směnky, musí být podpis indosanta na směnce úředně ověřen. V projednávané věci byla směnka indosována na řad AD IN, s. r. o., přičemž osoby jednající za Komerční banku, a. s. (původní oprávněnou), podpisy na předmětné směnce, tedy podpisy tvořící součást rubopisu – indosamentu, před příslušným orgánem uznaly za vlastní (což vyplývá z ověřovacích doložek pro legalizaci ze dne 9. 12. 2020 a ze dne 11. 1. 2020). Byl-li podpis indosanta na směnce úředně ověřen, bylo tak ve smyslu § 36 odst. 3 a 4 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu (dále jen „ex. řád"), prokázáno, že práva, která jsou předmětem exekuce, byla převedena na AD IN, s. r. o. Odvolací soud uzavřel, že další námitky povinného nejsou způsobilé k uplatnění v tomto řízení o vstupu nabyvatele práva do řízení na místo původní oprávněné.

3. Proti usnesení odvolacího soudu podal povinný dovolání s odůvodněním, že napadené usnesení závisí na vyřešení

otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. S odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3880/2013, a ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2344/2015, uvedl, že k účinnému převodu práv ze směnečného platebního rozkazu, tedy ze směnky, nepostačuje její rubopisování, ale musí být také předána nabyvateli. Jak vyplývá z usnesení soudního exekutora, původní oprávněná předala v sídle soudního exekutora předmětnou směnku, z čehož plyne, že směnka doposud nebyla AD IN, s. r. o., tradována, a je tak vyloučeno, aby se tato společnost stala procesní nástupkyní původní oprávněné. V dané věci proto nelze mít za prokázanou podmínku převodu práva ve smyslu § 36 odst. 4 ex. řádu. Opomenutím nedostatku translačních účinků směnečných nároků, jež jsou dle čl. I. § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového (dále jen „zákon směnečný a šekový"), ve spojení s § 1103 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z."), mj. podmíněny i fyzickým předáním směnky indosatáři, se tedy odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu i usnesení soudního exekutora a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

4. Původní oprávněná Komerční banka, a. s., ve vyjádření k dovolání uvedla, že se ztotožňuje s usnesením soudního exekutora i s usnesením odvolacího soudu, a navrhla, aby bylo dovolání odmítnuto.

5. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) – dále jen „o. s. ř." Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání je přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu v otázce naplnění předpokladů pro převod práv ze směnky na řad.

6. Podle § 1103 odst. 2 o. z. vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášť zavázán.

7. Podle čl. I. § 11 odst. 1 zákona směnečného a šekového každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem (rubopisem).

8. Podle § 36 odst. 4 ex. řádu přechod povinnosti nebo přechod či převod práva lze prokázat jen listinou vydanou anebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu.

9. Nejvyšší soud již v minulosti uzavřel, že podmínkou pro převod směnky na řad je vedle rubopisu také její předání nabyvateli (viz § 1103 odst. 2 o. z., čl. I. § 11 odst. 1 zákona směnečného a šekového, dále srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3880/2013, a ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2344/2015).

10. Za takových okolností nelze § 36 odst. 4 ex. řádu (§ 256 odst. 2 o. s. ř.) aplikovat s jiným výsledkem, než že listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem je namístě za účelem pozitivního rozhodnutí o singulární sukcesi během exekuce (§ 36 odst. 5 ex. řádu) prokázat i předání směnky na řad nabyvateli. Úředně ověřený podpis indosanta (dosavadního oprávněného) na směnce nepostačuje.

11. S právě uvedeným závěrem nejsou v rozporu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2005, sp. zn. 20 Cdo 461/2004, ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 20 Cdo 711/2009, ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3271/2018, či ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2116/2020. Z těchto rozhodnutí se pouze podává, že směnku na řad nelze převést smlouvou o postoupení pohledávky, a proto platí, že za účelem prokázání převodu práva ve smyslu § 36 odst. 4 ex. řádu se soudní exekutor (exekuční soud) nemůže spokojit s úředně ověřenou smlouvou o postoupení pohledávky. Jde-li o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 20 Cdo 475/2017, toto rozhodnutí právě uvedené rovněž nepopírá, naznačuje se z něho pouze, že úředně ověřenou listinou ve smyslu § 36 odst. 4 ex. řádu, jímž dosavadní oprávněný prokáže akt předání směnky na řad tomu, kdo do řízení má vstoupit na jeho místo, může být i listina obsahující (neplatnou) smlouvu o postoupení pohledávky – převedení směnky na řad, stvrzuje-li se v ní, že samotná směnka byla nabyvateli předána.

12. Z výše uvedeného se tedy podává, že odvolací soud nesprávně uzavřel, že k prokázání převodu práva ze směnky na řad ve smyslu § 36 odst. 4 ex. řádu (§ 256 odst. 2 o. s. ř.) postačí pouze úředně ověřený rubopis.

13. Vzhledem k tomu, že nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudního exekutora, a proto dovolací soud zrušil i toto usnesení a věc vrátil soudnímu exekutorovi (Mgr. J. P., Exekutorský úřad Chomutov) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

14. Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem o. s. ř.). ■

JUDr. Roman Fiala,
soudce Nejvyššího soudu ČR,
člen redakční rady Ad Notam

JUDr. Jana Zangiová:

„Bylo by dobré zjednodušit proces dědické agendy, např. upravit neúměrně dlouhé lhůty.“

Rozhovor s paní notářkou **JUDr. Janou Zangiovou** vedla nová členka redakční rady Ad Notam, JUDr. Martina Sáblíková.

Paní doktorko, notářkou jste již od roku 1989, což představuje 33letou praxi. Měla jste tak možnost zažít všechny změny, které se v notářství v průběhu let až do současnosti udály. Co je podle Vás kladem a záporem současného notářství? Co by bylo dobré zrušit, a naopak o co notářskou praxi posílit?

Kladem současného notářství je určitě velká dostupnost a rychlost získávání informací o majetku a dluzích zůstavitele v rámci řízení o pozůstalosti. Dále je velkým kladem digitalizace, díky které by se mělo, mimo jiné, i zabránit padělání notářských zápisů a ověřovacích doložek a podvodům s falešnými identitami. Záporem současného notářství je velká rychlost různých změn a nových informací, nejednotnost výkladů k zákonům a v podstatě řešení konkrétních věcí složité notářské agendy ve velkém stresu a tlaku.

V dědické agendě by bylo dobré zjednodušit její proces, upravit neúměrně dlouhé lhůty, např. u vyhlášky pro dědice neznámého pobytu, a hlavně zrušit výhradu soupisu. Tento institut se do pozůstalostního řízení dostal nepochybně z bohulibých pohnutek, ale záměr zákonodárce se zcela míjí s dosaženým účinkem a neúměrně zatěžuje řízení i dědice. Zde bych navrhovala inspirovat se původní úpravou z doby před rokem 2014. Co bych ještě zcela jistě zrušila, je veřejné čtení závětí. Tato úprava má nádech filmů pro pamětníky. Z devadesáti devíti procent se k tomuto čtení nikdo nedostaví a celý předcházející proces je opět z mého hlediska zbytečným plýtváním lidských sil i času. Dále bych například ještě zavedla jediný výrok při nabytí dědictví dohodou dědiců, který by se v usnesení uváděl. Stávající dva jsou dle mého názoru nadbytečné a pro dědice nepochopitelné.

V čem by bylo dobré notářskou praxi posílit, je dle mého názoru zavést tzv. nesporné rozvody manželství u notáře, jak je to možné již v mnoha evropských zemích (Francie,

JUDr. Jana Zangiová

- Je absolventkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy.
- Notářkou se stala v roce 1989.
- Praxi započala na Státním notářství pro Prahu 10. Od roku 1989 působila ve funkci státní notářky na Státním notářství pro Prahu 10. Od roku 1993 je pak notářkou působící v obvodu Obvodního soud pro Prahu 10.
- Od roku 2010 působí jako členka Komise dohledu prezidia Notářské komory České republiky.
- Oblíbeným heslem paní doktorky je: „Neříkej, že někoho dobře znáš, pokud jsi s ním nedědil.“

Španělsko atd.). České soudy jsou přetížené a řešení dobrovolného rozvodu formou dohody u notáře by v praxi znamenalo nejenom odbřemenění soudů, ale i potřebný a vstřícný krok pro rozvádějící se manžele. V tomto směru jsem řešila již mnoho dotazů od veřejnosti. Vždy padla otázka, kdy již budou moci notáři předmětné dohody sepisovat. Nikdy pak nepadla otázka zda. Takže v tomto směru s námi veřejnost již počítá.

Již několik let jste členkou Komise dohledu prezidia Notářské komory České republiky. Při prováděných kontrolách se setkáváte s prací mnoha z našich kolegů. Jaké zkušenosti si z těchto kontrol odnášíte?

Nejsem zastáncem „stresování" kolegů, ke kterým jezdím společně již mnoho let s JUDr. Michalem Voříškem, notářem z Brna na kontroly, ale to neznamená, že bychom přehlíželi pochybení. Musím říct, že úroveň notářů, které kontrolujeme, je rok od roku lepší, z čehož mám vždy radost a dobrý pocit. Zejména při kontrolování notářských úschov musíme být extrémně opatrní z důvodu striktního AML zákona.

Mnoho čtenářů možná neví, že kromě toho, že jste známá notářka, jste též závodně krasobruslila a reprezentovala naši republiku, a nutno podotknout, že velmi úspěšně. Jak na tuto dobu svého života vzpomínáte? Je známo, že život sportovce není vždy med a za úspěchy stojí mnoho potu a dřiny. Jak vypadal v té době Váš běžný den? Jakého největšího úspěchu jste na poli krasobruslení dosáhla?

Má krasobruslařská cesta začala v mých čtyřech letech, kdy mi bylo sděleno, že už jsem příliš „stará". Po několika ne příliš úspěšných letech sólové kariéry si mne v necelých mých deseti letech všimla paní Míla Nováková, tehdejší nejlepší trenérka tanečních párů u nás, která dovedla sourozence Romanovy k titulu mistrů světa. Mé první taneční kroky na ledě začaly s partnerem Karolem Foltánem, se kterým jsme se stali juniorskými mistry republiky. Vzhledem k tomu, že jsem tenkrát přes léto velmi vyrostla a partnera v podstatě přerostla, tak mi trenérka sehnala nového partnera z Brna Honzu Bartáka. Musím zdůraznit, že vrcholový socialistický sport byl extrémně tvrdý a těžký. Rodiče měli přísný zákaz navštěvovat tréninky. Můj běžný den začínal v 8:00 hod. a skládal se z třífázového tréninku na zimním stadionu Nikolajka, a to dvě hodiny na ledě dopoledne, dvě hodiny na ledě odpoledne, dvě hodiny v tělocvičně a poté odjezd do školy – na večerní gymnázium, kde začínala výuka v 19:00 a končila ve 22:30 hod. Byla to neuvěřitelná dřina, díky které jsem ale měla možnost poznat celý svět včetně Japonska. Nikdy nezapomenu na závody v Londýně, na které se přišla podívat britská královna. Co se týče úspěchů, tak jsme s Honzou byli 2x mistři republiky, 2x jsme se zúčastnili mistrovství Evropy, 3x mistrovství světa a dalších mezinárodních pohárových soutěží. Nejlepší výsledek, který jsme dosáhli, bylo 7. místo v Evropě a 8. místo na světě. Bohužel se mi nesplnil životní sen, a to účast na olympiádě v Sarajevu, kam jsme byli nominováni. I tenkrát existovaly velmi

nečestné zákulisní boje, které neměly se sportem nic společného... partner Honza Barták mi oznámil, že musí skončit, ze studijních důvodů, což nebyla pravda, neboť za tím byl tlak a intriky jiného tanečního páru, který se za každou cenu chtěl dostat na olympiádu, což se mu podařilo... Byl to pro mne velký šok, se kterým jsem se dlouho nemohla smířit. Teď s odstupem času si říkám, že to tak asi mělo být, neboť co mě v životě nezabije, to mě posílí. Myslím, že vrcholový sport mě naučil těžké věci v životě nevzdávat, což je pro notáře velmi důležitá vlastnost.

S Vaší osobou se ale setkáváme též prostřednictvím televizní obrazovky, a to zejména o Vánocích. Zazářila jste v pohádce *Za humny je drak*, kde jste hrála princez-

nu Violu, tedy jednu z hlavních rolí. Jak jste se k natáčení této dnes již kultovní pohádky dostala?

Má první a poslední role v pohádce, souvisí hodně s koncem mé krasobruslařské kariéry, protože jsem najednou měla příliš volného času. Přečetla jsem si v novinách inzerát, že pan režisér Radim Cvrček pořádá konkurz na princeznu, kdy je podmínkou, že se musí jednat o neherečku. Tak jsem to zkusila a ono to vyšlo. Nechápu, kde jsem v sobě tenkrát vzala tu odvahu... nebo spíš „drzost" se do něčeho takového pustit.

Při natáčení zmíněné pohádky jste se setkala s mnoha známými herci, a tak se musím zeptat, jaké toto setkání bylo? Vaším hereckým partnerem byl populární herec Maroš Kramár. Jak na něho vzpomínáte? Zůstala jste s někým z tehdejších kolegů v kontaktu?

Když jsem dostala do ruky scénář, tak jsem se málem zhroutila, protože jsem zjistila, vedle jakých zkušených herců, jako byli Jiří Císler, Josef Kemr, Štefan Kvietik, Ivana Andrlová, Maroš Kramár, budu točit. Jediná vyplašená osoba stejně jako já byl Honza Štastný, který v té době studoval gymnázium. Ze začátku jsem měla obrovskou trému, ale díky pomoci celého štábu včetně zkušených herců jsem to zvládala den ode dne lépe.

Byly to nezapomenutelné čtyři letní měsíce natáčení na zámku Milotice, v Drysicích u Vyškova a ve Zlíně se spoustou historek a legrace. Všichni jsme se sžili jako rodina a o to bylo těžší loučení. Maroše Kramára jsem potkala asi po dvaceti letech v Praze a myslím, že se od doby pohádky vůbec nezměnil, neboť je pořád stejně vtipný. S Honzou Štastným jsem se také před mnoha lety potkala v jednom pražském baru, kde jsem se mu snažila vysvětlit, že jsem jeho „pohádková sestra", což vůbec nechápal až do okamžiku, kdy jsem mu řekla, že jsem Viola.

Když shrneme Vaši sportovní a uměleckou kariéru, nedá mi než se zeptat, co Vás přivedlo právě k notářství? Notářství je vždy, a především, práce s lidmi. Notář nikdy neví, kdo mu do kanceláře vstoupí, a nemůže si účastníky vybírat. O krizové situace mnohdy není nouze. Jak je řešíte?

K notářství mne přivedla náhoda. Měli jsme rodinnou přítelkyni JUDr. Stanislavu Němcovou, notářku, která bohužel v roce 1993 tragicky zemřela. Při jedné návštěvě mi řekla, že „nezavřu pusu" a že bych se hodila být jednou notářka. V té době jsme toho o notářích ani já, ani nikdo z mých vrstevníků moc nevěděli. Nicméně, podala jsem si potřebnou žádost na městský soud, byla jsem přijata, a v září 1987 jsem nastoupila na Státní notářství pro Prahu 10 jako notářská čekatelka. Nikdy nepřestanu být vděčná mým tehdejším školitelům JUDr. Pavlu Slavíčkovi, JUDr. Marii Tláškové a JUDr. Cyrilu Svobodovi, že se mnou měli trpělivost a že mne naučili základy notařiny. Mé roky na Státním notářství pro Prahu 10 považuji za jedny z nejhezčích. Za dobu 33 let praxe (což nechápu, jak rychle to uteklo) jsem toho zažila opravdu mnoho... smutné, veselé, tragické, absurdní, stresující situace včetně úmrtí dědice při jednání. O krizové situace, jak profesní, tak lidské, v dnešní době není nouze.

Zastávám však názor, že je nezbytné problémy řešit, a pokud možno je i odstraňovat, ne je mlčky přecházet. S účastníky, a zejména pak s dědici, je třeba nejprve krizovou situaci důkladně probrat, konkretizovat vzniklý problém a pokusit se najít pro všechny akceptovatelné řešení. Někdy je to opravdu těžký úkol, protože pravd se může sejít najednou hned několik a z různých pohledů. Vyhovět pak nelze všem, protože, bohužel, „morálka a právo" jsou leckdy neslučitelné veličiny.

Léto pomalu končí a za pár měsíců budou opět Vánoce. Na co se právě teď těšíte?

Právě teď se těším na jeden týden u moře po třech letech bez dovolené.

Paní doktorko, moc děkuji za rozhovor a přeji Vám krásnou dovolenou.

Děkuji a přeju všem kolegům pevné nervy a hodně sil! ■

JUDr. Martina Sáblíková
foto: archiv JUDr. Jany Zangiové

Výuka notářského práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

V akademickém roce 1999 začala na Právnické fakultě Univerzity Karlovy výuka předmětu Právní pomoc (byl garantovaný a přednášený autorkou tohoto příspěvku Alenou Mackovou). Studijní oporou tohoto předmětu byly monografie garantky Právní pomoc advokátů a její dostupnost (C. H. Beck, Praha, 2001) a Nezávislost soudců (UK Praha, 1996 a 1998). Předmět absolvovaly každoročně stovky studentů a přednášená témata rezultovala rovněž v desítky zpracovaných a úspěšně obhájených diplomových prací.

Paralelně s tímto předmětem byl ve spolupráci se Spolkem českých právníků Všehrd uskutečňován cyklus přednášek Právnická povolání v justici, který měl studentům zprostředkovat osobní kontakt s představiteli justičních povolání.

Od akademického roku 2004 se předmět Právní pomoc na základě setrvale vysokého zájmu studentů o předmět i o uvedený cyklus přednášek spoluorganizovaných Spolkem Všehrd transformoval na předmět Právnická povolání v justici (garantovaný Alenou Mackovou a spolu-přednášený mj. soudci, státními zástupci, notáři a advokáty). I ten se těší velkému zájmu studentů, v aktuálně končícím semestru si jej zapsalo 300 studentů, což je maximální kapacita předmětu (kvůli zájmu studentů byla kapacita 2x navyšována).

Notářství je v tomto kurzu přednášeno čestným prezidentem Notářské komory České republiky JUDr. Martinem Foukalem a ohlas na jeho přednášky je výborný.

Potěšující je rovněž skutečnost, že studenti zpracovali pod vedením Aleny Mackové i velkou řádu témat z oblasti notářství a jeho činnosti ve svých diplomových pracích. Mj. šlo o témata Notář v právním řádu ČR, Notář a civilní proces, Notář v řízení o dědictví (stav a perspektivy), Notář – srovnání postavení v českém a francouzském právním řádu, Právnická povolání v justici a jejich vzájemný vztah, Činnost notářství a prevence soudních sporů, Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, Řízení o pozůstalosti, Řízení o pozůstalosti se zaměřením na přechod dluhů zůstavitele, Výhrada soupisu, Spory o dědické právo v řízení o pozůstalosti, Likvidace pozůstalosti v českém a rakouském právním řádu atp.).

V posledních letech absolvovali studenti předmět sepsáním eseje na vybrané téma, kterým např. v roce 2020 bylo: Které právnické povolání si zvolím za svou profesi a proč? Je více než potěšující, že mnoho studentů vidí právě notářství jako profesi, ve které budou nejvíce moci naplňovat poslání právníka ve společnosti a že jim zmíněný předmět jejich rozhodování o budoucím profesním směřování usnadnil. ■

Prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Předmět o historii notářství a notářském právu na Fakultě právnické ZČU

Výuka povinně volitelného předmětu *Historie a současnost českého notářství* byla na Fakultě právnické ZČU zahájena ve školním roce 2001–2002.

Předmět nepřímo navazuje na povinně volitelný předmět *Právní etika*, jehož počátky výuky jsou spojeny s osobností Karla Čermáka, který přednášky v tomto oboru přibližně v témže školním roce předal stávajícímu garantovi oboru Stanislavu Balíkovi.[1]

Od školního roku 1996–1997 nepřímo na obor *Právní etika* navazuje povinně volitelný předmět *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie;*[2] jako poslední právnická profese je studentům od roku 2014 představována profese soudního exekutora v rámci povinně volitelného předmětu *Výkon rozhodnutí a exekuce v minulosti a současnosti*. Garantem těchto jmenovaných předmětů je Stanislav Balík.

Uvedené předměty vyučují členové katedry právních dějin, na přednáškách se podíleli a podílejí kromě garanta Vendulka Valentová, Petra Krtková, Hana Šatánková a Jan Podola. Tito vyučující jsou též autory či spoluautory monografií o dějinách notářství a profesní etice.[3]

Předmět *Historie a současnost českého notářství* je vyučován jednosemestrově vždy v zimním semestru příslušného školního roku. Znalosti jsou ověřovány ústní zkouškou, v době online výuky na základě dvou písemných seminárních prací. Přednášky jsou zaměřeny na následující témata:

1. Notářství v českých zemích do r. 1850
2. Notářství v českých zemích v letech 1850–1871
3. Notářství v českých zemích v letech 1871–1948
4. Notářství v českých zemích v letech 1948–1992
5. Notářská samospráva
6. Notářský úřad, pracovníci notáře
7. Obecná ustanovení o notářské činnosti I.
8. Obecná ustanovení o notářské činnosti II., zvl. ustanovení o not. činnosti
9. Dohled a kárné řízení
10. Notář jako soudní komisař a insolvenční správce
11. Notářský tarif a odměna notáře
12. Judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu ve věcech notářství.

Počty studentů, kteří si tento povinně volitelný předmět zvolili, uvádí následující tabulka:

Školní rok	Počet studentů
2001–2002	45
2002–2003	53
2003–2004	37
2004–2005	29
2005–2006	35
2006–2007	25
2007–2008	34
2008–2009	35
2009–2010	45
2010–2011	43
2011–2012	44
2012–2013	45
2013–2014	50
2014–2015	50
2015–2016	56
2016–2017	99
2017–2018	101
2018–2019	99
2019–2020	109
2020–2021	111
2021–2022	120
Celkem	**1 265**

Během výuky bylo obhájeno 28 diplomových prací z oboru notářství, o obhajobách je vesměs referováno v rubrice Střípky z historie.

Lze tak uzavřít, že o povinně volitelný předmět *Historie a současnost českého notářství* je mezi studenty stoupající zájem, který dává naději, že absolvent Fakulty právnické ZČU, který si za svoje budoucí povolání zvolí notářství, nebude do profese vstupovat oborem zcela „nepolíben“. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
JUDr. Mgr. Vendulka Valentová, Ph.D.

1 Blíže srov. Balík, S. Vybrané otázky právní etiky. In: Zoufalý, V. (ed.) *XIX. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2011, s. 386–395.

2 Srov. Balík, S. Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie – po třech letech výuky výběrového předmětu na Právnické fakultě Západočeské university. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 1, s. 73–74.

3 Srov. např. Balík, S. Etika advokátů a notářů. In: Sobek, T. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019, s. 221–236.

Notářské právo na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

V půlce září roku 2022 započal nový semestr pro studenty Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V tomto školním roce si studenti mohou jako volitelný předmět zvolit Notářské právo.

Volitelný předmět Notářské právo je určen pro studenty vyšších ročníků, kteří již v rámci povinných předmětů získali potřebné znalosti především z oblasti práva dědického a práva obchodních korporací. Předmět Notářské právo si klade za cíl rozšířit teoretické znalosti studentů o notářské předpisy a zároveň jim umožní získané poznatky aplikovat prakticky. Impulzem pro opětovné zavedení předmětu Notářské právo byli samotní studenti, a to především ti, kteří působí v rámci Studentské právní poradny Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.[1] V posledních letech v rámci Studentské poradny vzrostly žádosti o pomoc z oblasti dědického práva, což ve studentech vzbudilo zájem nejen o toto právní odvětví, ale i o roli notáře v rámci řízení o pozůstalosti, jeho významem při sepisování pořízení pro případ smrti a dalších právních jednání. Někteří z těchto studentů pak projevili zájem o samostatný předmět, kde by se o notářském právu a jeho propojení s jiným právními odvětvími dozvěděli více, což vedlo k obnovení volitelného předmětu Notářské právo pod Katedrou Soukromého práva a civilního procesu.

S ČÍM SE STUDENTI V RÁMCI VÝUKY SEZNÁMÍ?

V úvodních seminářích se studenti seznámí s historií notářství, především pak s jeho vývojem na našem území, přičemž opominuta nebude ani otázka významu notářství, která se v průběhu času měnila. Dále jsou studenti obeznámeni s postavením a funkcí notářů a notářských úřadů v právním systému. Dozví se jaké jsou jednotlivé druhy notářské činnosti a jaká je jejich návaznost na jiné právní obory. Další semináře jsou koncipovány zejména prakticky, když si studenti vyzkouší sepsání různých druhů pořízení pro případ smrti, sami se postaví do role notáře, jako soudního komisaře v rámci pozůstalostního řízení, a to od předběžného šetření až po vydání konečného dědického usnesení. Zakončení kurzu je věnováno zakládání obchodních korporací, kdy studenti budou mít za úkol zjistit, jaké všechny podklady budou potřebovat k založení s.r.o. a zároveň si zkusí sepsat jednoduchou zakladatelskou listinu. Předmět je zakončen ústní zkouškou, která ověří, jaké teoretické a praktické znalosti si účastníci semináře z předmětu odnesli.

VÝUKA PŘEDMĚTU

Výuka Notářského práva probíhá v menší seminární skupině o patnácti až dvaceti studentech, což umožňuje značné interaktivní zapojení všech studentů. Z předchozích semestrů se především osvědčila práce ve skupinkách na konkrétních případech, což studenty učí aplikovat teoretické znalosti v praxi a napomáhá tak k rozvíjení profesních dovedností. Celkově pak vyzkoušení si role notáře, případně účastníka v rámci řešení případů napomáhá k lepšímu pochopení podstaty notářského povolání.

VÝUKA NOTÁŘSKÉHO PRÁVA MÁ SVŮJ SMYSL

Notářské povolání je pro většinu studentů právnické fakulty tak trošku záhadou. V rámci běžné výuky totiž studenti zpravidla nemají možnost se s touto právnickou profesí blíže seznámit, tak jako s jinými právnickými povoláními. Pokud tedy studenti nemají někoho blízkého z okolí, kdo v tomto odvětví působí, zpravidla mají o notářích či o jejich činnosti značně nepřesné informace, ať už se to týká představ o náplni práce notáře či o přístupnosti tohoto povolání. Tyto mylné domněnky se snaží seminář uvést na pravou míru a zároveň povzbudit studenty pro práci v notářství, což se zatím daří úspěšně, neboť někteří ze studentů, kteří tento předmět již absolvovali, nastoupili do notářských kanceláří na praxi, případně jsou již zde zaměstnáni jako notářští koncipienti.

Je potěšující vidět, že výuka tohoto předmětu má svůj smysl, neboť je to motivací i pro samotného pedagoga ve výuce pokračovat a zdokonalovat jeho obsah. Proto se i v tomto akademickém roce těším na studenty, kteří mají zájem dozvědět se více o notářském povolání, a kdo ví, třeba budou nadchnuti natolik, že se brzy setkáme i v praxi. ■

JUDr. Iveta Vankátová, Ph.D., notářská kandidátka a trvalá zástupkyně JUDr. Leony Václavkové, notářky v Olomouci, odborná asistentka na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a supervizorka Studentské právní poradny

1 Studentská právní poradna je praktická výuková činnost, kde studenti pod vedením pedagogů a praktikujících právníků řeší reálné případy primárně pro ty, kdo si z finančního hlediska nemohou dovolit služby advokáta. Studentská právní poradna se zaměřuje na širokou škálu právních problémů, nejčastěji v oblasti občanského práva, dědického páva, rodinného práva, exekucí a insolvencí. Supervizoři, kteří dohlížejí na vypracování konkrétní právní rady, jsou vždy odborníky v daném právním oboru. Viz <https://www.pf.upol.cz/spp/nabizene-kurzy/studentska-pravni-poradna/>.

Dědický seminář v Kroměříži 2022

VE DNECH 15. AŽ 17. 6. 2022 SE V PROSTORÁCH JUSTIČNÍ AKADEMIE V KROMĚŘÍŽI USKUTEČNILO TRADIČNÍ TŘÍDENNÍ SETKÁNÍ SOUDCŮ ODVOLACÍCH SOUDŮ A NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR SPECIALIZUJÍCÍCH SE NA DĚDICKOU PROBLEMATIKU A ZÁSTUPCŮ NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR. PO VYNUCENÉ DVOULETÉ PAUZE PROBĚHL DALŠÍ ROČNÍK TOHOTO OBLÍBENÉHO SEMINÁŘE.

Nový předseda Rady Justiční akademie, soudce Nejvyššího soudu ČR JUDr. Roman Fiala, v úvodu všechny přítomné srdečně přivítal. Zvláště pak přivítal náměstka ministra spravedlnosti Mgr. Michala Fraňka, členy vedení Notářské komory ČR, včetně čestného prezidenta JUDr. Martina Foukala a čestného viceprezidenta JUDr. Miloslava Jindřicha. Vyslovil také poděkování ředitelce Justiční akademie Mgr. Ludmile Vodákové za zázemí, které s pracovníky Justiční akademie pro účastníky připravila.

JUDr. Fiala upozornil na obsahovou i personální kontinuitu senátu 21 Cdo, specializovaného na dědické právo, jehož kompetence nově přecházejí na senát 24 Cdo. Tato změna je mj. důsledkem příchodu Mgr. Jany Misiačkové, dosud soudkyně Krajského soudu v Ostravě.

V kontextu války na Ukrajině připomněl, jak je důležité si vážit toho, co máme, a vyjádřil vděčnost za vše, co dosud naše společnost vybudovala a kam se posunula jak ekonomicky, tak hodnotově. Upozornil však, že v důsledku zhoršující se ekonomické situace mohou lidé začít přemýšlet nad tím, zda jsou spokojeni. Evropa je v pohybu a nevyhnutelně bude docházet ke změnám, které mohou vést k „nové společenské smlouvě“ mezi vládou a obyvateli jednotlivých zemí. Tento proces je velkou příležitostí a výzvou pro stávající státníky. Současně však silně apeloval na stabilitu postojů soudců a notářů při výkonu soudní moci a na takovou interpretaci práva, která se bude i nadále řídit základními hodnotami, ke kterým se naše společnost přihlásila po roce 1989. Připomněl tlak, kterému byli vystaveni soudci za 2. světové války v Německu a kterému řada z nich podlehla, čímž přispěli k nespravedlnosti a utrpení.

Následně vystoupil Mgr. Radim Neubauer, prezident Notářské komory ČR, a vyslovil JUDr. Fialovi upřímné poděkování za pokračování semináře. Vyzdvihl práci notářů nejen v průběhu covidové pandemie, ale též pomoc notářů uprchlíkům z Ukrajiny v rámci ověřování listin a podpisů, a dále vyslovil poděkování všem notářům v souvislosti s intenzivní digitalizací, kterou notářství v uplynulém roce prošlo. Výslovně poděkoval všem členům Komory i Ministerstva spravedlnosti ČR, kteří se s velkým osobním i časovým nasazením digitalizaci v minulých měsících věnovali.

Prezident NK ČR připomněl také aktuální balíček legislativních změn týkající se obchodních společností, včetně jejich zakládání. Hovořil o nesporných rozvodech, jejichž agenda by v budoucnu mohla na notáře přejít. Shrnul, že Komora je připravena na novelizaci dědického práva hmotného i procesního, když bolesti nové právní úpravy velmi dobře zná, ovšem takové změny vždy podléhají širší odborné a politické diskuzi. Poukázal na prodlouženou délku dědických řízení, ke které přirozeně došlo v důsledku zvýšeného počtu úmrtí v souvislosti s covidem. Upozornil, že celé řízení o pozůstalosti by mohl zrychlit přímý přístup notářů do centrální evidence účtů, kterou vede Česká národní banka a ke které již mají přístup např. exekutoři. Přítomné seznámil s požadavkem ČÚZK na anonymizaci osobních údajů v rozhodnutích o pozůstalosti, který však Komora jednoznačně odmítla s tím, že není osobou, která spravuje veřejný rejstřík, v tomto případě katastr nemovitostí.

Následný čas byl věnován odborným přednáškám.

JUDr. Petr Šuk, místopředseda NS ČR, v úvodu vyzdvihl fungování přímých zápisů prováděných notáři. Následně upozornil na novou judikaturu Nejvyššího soudu v oblasti korporačního práva, přijatou převážně v uplynulých dvou letech. JUDr. Petr Šuk podklad přednášky poskytl prostřednictvím Komory všem notářům. Některým otázkám se v rámci přednášky věnoval podrobněji. Připomněl, že přibližně tři čtvrtiny všech společností s ručením omezeným jsou jednočlenné a jednání společníka se společností (případně i jednostranná jednání společníka vůči společnosti a naopak) vyžadují ve smyslu § 13 o. z. ověřenou pravost podpisu. Formální přístup k této otázce však nemusí být bezvýjimečný, když při jejím posuzování měl Nejvyšší soud vždy na zřeteli též smysl a účel této právní úpravy, tedy zabránění antedataci a změně obsahu listin s ohledem na ochranu třetích osob, zejména věřitelů a též zaměstnanců korporace. V případě, že bylo možno bez pochybností doložit jednání společníka, nebylo toto jednání stiženo absolutní (ani relativní) neplatností. Současně však připomněl, že uznávaný elektronický podpis není možné považovat za podpis, jehož pravost byla ověřena. Porušením veřejného pořádku je vždy též porušení ochrany práv třetích osob, které je stíháno absolutní neplatností. Nadále není možné zkoumat intenzitu tohoto porušení – veřejný pořádek buď porušen je, anebo není. V případě,

že jednatel jedná ze své datové schránky, nikoliv z datové schránky společnosti, a současně je zřejmé, že jedná z pozice jednatele, pak je takové jednání platné a učiněné za společnost. Upozornil i na některé aktuální otázky akciových společností – např. omezení převoditelnosti akcií je účinné až zápisem do obchodního rejstříku, a to i vůči akcionářům, kteří o rozhodnutí valné hromady o omezení převoditelnosti prokazatelně věděli. Za stávajícího stavu právní úpravy neúměrné zkrácení nedopadne na obchody s akciemi.

JUDr. Jaroslav Bureš, náměstek ministra spravedlnosti ČR, bývalý soudce Nejvyššího soudu ČR a specialista na insolvenční právo, se věnoval styčným bodům práva insolvenčního a dědického. Konstatoval, že právní úprava insolvenčního zákona ve vztahu k pozůstalosti je velmi strohá, a na toto téma otevřel diskuzi. Notářské publikum ocenilo obecně dobrou spolupráci s insolvenčními správci, bez zbytečného prodlužování řízení o pozůstalosti.

Dědické problematice se věnovali JUDr. Ljubomír Drápal, předseda Krajského soudu pro Středočeský kraj, a JUDr. Roman Fiala. Upozornili na novou judikaturu Nejvyššího soudu ČR z oblasti dědického práva.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 106/2021 se týká dědické nezpůsobilosti (§ 1481 o. z.). Byl vysloven závěr, že čin vylučující dědice z dědění musí i z morálního hlediska směřovat proti zůstaviteli (případně jeho předku či potomku). Konkrétně šlo o situaci, kdy syn dopravil svého nevyléčitelně nemocného otce – lékaře na jeho přání na okraj Macochy, kde ho – opět na jeho výslovné přání – zanechal, a ten pak skočil do propasti. Syn byl odsouzen za spáchání trestného činu napomáhání sebevraždě k podmíněnému trestu odnětí svobody. JUDr. Fiala zdůraznil, že se v rozhodnutí jedná výslovně o posuzování vztahu potomka k zůstaviteli a dědění po něm, nikoliv o otázky euthanasie [pozn. redakce – právní věta: Pro závěr o dědické nezpůsobilosti ve smyslu § 1481 o. z. je rozhodující, zda soud v řízení o pozůstalosti dospěje k závěru, že dědicem spáchaný čin (např. účast na sebevraždě zůstavitele podle § 144 tr. zákoníku) směřuje proti zůstaviteli, nepostačí pravomocný rozsudek soudu v trestním řízení určující, že šlo o úmyslný trestný čin spáchaný dědicem].

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 785/2020 se týká zastavení řízení podle § 154 z. ř. s. v situaci, kdy vypravitel pohřbu nesouhlasí s vydáním nepatrného majetku, a proto je tento vydán – s ohledem na rychlost a hospodárnost řízení, státu (pozn. redakce – právní věta: V situaci, kdy tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele, nelze majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty pro jeho nesouhlas vydat a bylo by v zásadě namístě projednání pozůstalosti, lze uvážit, zda by náklady státu a náklady účastníků řízení vzniklé se zjišťováním dědiců a s vlastním projednáním pozůstalosti nebyly výrazně nepřiměřené hodnotě a charakteru zůstavitelem zanechaného majetku. Případný závěr o výrazném nepoměru mezi majetkem, který by měl být projednán, a finanční a časovou náročností dalšího řízení o pozůstalosti, může vést k aplikaci § 154 z. ř. s., přičemž tím, komu bude majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty vydán, může být i stát).

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 3958/2019 se zabývá pojmem společná domácnost.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 2440/2021 se zabývá vyděděním, konkrétně otázkou, zda zůstavitel skutečně pomoc potomka potřeboval a zda mělo dítě – s ohledem na svou osobní životní situaci – možnost pomoc poskytnout.

Dále rozhodnutí vyjadřuje názor, že modifikace podílu (§ 1693 odst. 3 o. z.) není možná tam, kde se jedná o standardní, běžné vztahy v rodině, tedy konkrétně případ, kdy dítě zvelebuje nemovitost, která sice patří zůstaviteli, avšak současně dítě s rodinou v této nemovitosti bydlí.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 2335/2021 se věnuje správě pozůstalosti [pozn. redakce – právní věta: Činnost správce pozůstalosti vedoucí k dovršení přiznaného restitučního nároku je činností naplňující prostou správu podle § 1405 o. z. (činit vše, co je nutné k zachování spravovaného majetku) tak, aby nedošlo ke zhoršení stavu přiznaného restitučního nároku zejména tím, že se vlivem času (kdy převod pozemků uplatňují i další restituenti) zmenší výběr vhodných náhradních pozemků ve vlastnictví státu].

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 1940/2021 se věnuje situaci, kdy svědci závěti prohlásili, že závěť byla před nimi, současně přítomnými svědky, zůstavitelem označena za jeho závěť a jimi podepsána. Nejvyšší soud připouští, že svědci mohou svou výpověď následně změnit a je na soudu, aby posoudil, které výpovědi uvěří a proč.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 1770/2020 se opět věnuje správě pozůstalosti, tentokrát obsahu pojmu běžná správa. V konkrétním případě šlo o prodloužení licenční smlouvy o pět let. V řízení bylo zjištěno, že právní zástupkyně zůstavitele, která byla současně správkyní pozůstalosti, tak za zůstavitele v minulosti činila opakovaně a se souhlasem zůstavitele. Proto bylo toto jednání vyhodnoceno jako běžná správa, ke které nebylo třeba souhlasu dědiců ani soudu. Nejvyšší soud uzavřel, že otázku běžné správy je třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 2713/2019 připomíná, že pro dodatečné projednání pozůstalosti se zásadně použije právo platné ke dni smrti zůstavitele, a toto pravidlo se vztahuje i na určení obvyklé (popř. obecné) ceny, kterou je třeba též stanovit zpětně ke dni smrti zůstavitele, v souladu s tehdy platnými předpisy.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 1820/2020 upřesňuje, že se (oproti předchozí právní úpravě) zjišťuje existence důvodů vydědění potomka nejen za dobu před pořízením vydědění, ale i poté, tedy že se vydědění vztahuje i na skutečnosti, které nastaly od pořízení listiny o vydědění do smrti zůstavitele.

Rozhodnutí sp. zn. 24 Cdo 2236/2020 se týká situace, kdy listina obsahující závěť a vydědění byla uznána za pravou a platnou, potomek pouze brojí proti důvodům vydědění. V takovém případě je třeba účast potomka v řízení o pozůs-

talosti ukončit. Potomek pak má možnost se svého povinného dílu domáhat soudní cestou. Z publika, ze strany notářů i soudců, zazněla připomínka, že tento judikát by měl být – vzhledem ke svému významu – zařazen do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. JUDr. Drápal doplnil, že v případě, že potomek nebyl vyděděn a svého práva na povinný díl se výslovně vzdá (tj. nestačí, když se vyjádří, že jej v dědickém řízení neuplatňuje, naopak musí výslovně, písemně či do protokolu prohlásit, že uznává závěť za pravou a platnou a svého práva na povinný díl se vzdává jednou provždy), není třeba jeho účast nijak ukončovat ani mu doručovat jakákoliv usnesení v řízení o pozůstalosti. V případě, že potomek sice uzná závěť za pravou a platnou, ovšem svůj povinný díl v rámci řízení o pozůstalosti pouze neuplatnil, pak je třeba mu doručit všechna usnesení o obvyklé ceně společného jmění a o obvyklé ceně pozůstalosti. V případném dalším, sporném soudním řízení bude pak opomenutý potomek tímto rozhodnutím pozůstalostního soudu o ceně vázán.

Oba soudci pak odpovídali na dotazy z publika. Nad některými otázkami se rozvinula živá diskuze. JUDr. Drápal se následně podrobněji zabýval např. postavením věřitele v řízení o pozůstalosti a správě pozůstalosti.

JUDr. Jiří Svoboda, notář v Praze, se fundovaně věnoval aktuálním otázkám manželského majetkového režimu v kontextu mezinárodního práva. Podklady přednášky poskytl prostřednictvím Komory všem notářům.

Další aktuální přednáška JUDr. Petra Kliky a Mgr. Matěje Dubna se týkala problematiky AML a povinností notáře. Oba přednášející seznámili přítomné s vybranými částmi nových komentářů různých právnických vydavatelství a snažili se o praktický přístup k celé problematice. Otevřena byla též otázka střetu s GDPR. Záznam přednášky je uložen na stránkách NK ČR, ve vnitřní zóně určené notářům.

V průběhu semináře zastihla účastníky smutná zpráva o úmrtí emeritního notáře JUDr. Ondřeje Holuba. Poděkování za jeho dlouholetou práci na místě vyjádřili Mgr. Radim Neubauer i JUDr. Roman Fiala. Přítomní účastníci uctili památku JUDr. Ondřeje Holuba minutou ticha.

Celý seminář v Kroměříži provázela obyčejná lidská radost z osobního setkání s ostatními kolegy. Nezbývá než doufat, že se seminář bude konat v této podobě i v budoucnu, protože takováto setkání jsou krásným prostorem a příležitostí k otevřeným diskuzím, které posouvají a obohacují práci soudců i notářů. ■

JUDr. Kateřina Brejlová,
členka redakční rady Ad Notam,
notářka v Rožnově pod Radhoštěm

Zemřel Ondřej Holub

NA DĚDICKÉM SEMINÁŘI POŘÁDANÉM NEJVYŠŠÍM SOUDEM ČR V POLOVINĚ ČERVNA 2022 V KROMĚŘÍŽI SE PŘÍTOMNÍ NOTÁŘI DOZVĚDĚLI TĚŽKO UVĚŘITELNOU ZPRÁVU, ŽE 15. ČERVNA 2022 VE VĚKU 75 LET ZEMŘEL NÁŠ CELOŽIVOTNÍ KOLEGA A VELKÁ OSOBNOST ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ JUDR. ONDŘEJ HOLUB. TATO ZPRÁVA SE DOTKLA VŠECH PŘÍTOMNÝCH, ALE POCHOPITELNĚ ZEJMÉNA TĚCH STARŠÍCH, KTEŘÍ VE SPOLEČNOSTI ONDŘEJE HOLUBA PROŽILI CELÁ DESETILETÍ NOTÁŘSKÉ PRÁCE. A ŽE JE NA CO VZPOMÍNAT.

Ondřej Holub se narodil 23. září 1946 ve Strakonicích a záhy se celá rodina přestěhovala do Prahy, takže celý další Ondřejův život je spojen s hlavním městem. Jeho spolužáci na Právnické fakultě UK byli pozdější pražští notáři JUDr. Jan Hofmann, JUDr. Libuše Vildová, JUDr. Marcela Vymlátilová a JUDr. Josef Sládek.

V roce 1968 se Ondřej zapojil do přípravného výboru pro obnovu historicky známého právnického studentského spolku VŠEHRD a osobně mohu potvrdit, že vysoká charismatická postava Ondřejova byla na četných schůzích probíhajících na fakultě v této rušné době nepřehlédnutelná.

V roce 1970 však již končil studia v době podstatného utužení režimu. Při volbě povolání hrála podle jeho vyprávění roli náhoda, neboť při procházce po pražském Ovocném trhu vstoupil do zdejší soudní budovy a navštívil zde sídlící Státní notářství pro Prahu 1, kde ho ihned přijal vedoucí státní notář dr. Ladislav Mašek a v dlouhé debatě mladému studentovi vysvětlil, co je to notářství a proč je tak krásné. Ještě týž den byl Ondřej přijat za notářského čekatele. Nastoupil tak do povolání, o které měl z absolventů tehdejší právnické fakulty jen málokdo zájem. Nikoho ze zájemců nečekala zvláštní profesní kariéra.

Ondřej Holub nepřímo inspiroval i své další výše uvedené spolužáky a ti všichni se na notářství přihlásili rovněž. Tak vlastně začala další etapa ve vývoji bývalého státního notářství a vznikala mladá generace českých notářů, která postupně nahradila odcházející zbytek tzv. starých pánů a po listopadových událostech v roce 1989 vytvořila základ našeho dnešního svobodného českého notářství.

Když pozdější Ondřejova praxe jako notářského čekatele probíhala na Státním notářství pro Prahu 3, měl jsem možnost Ondřeje poprvé osobně poznat, neboť jsem se sám jako končící student práv rovněž o notářství zajímal. Vedoucí notář mě po úvodním rozhovoru poslal za čekatelem, v němž jsem ke svému úžasu poznal Ondřeje Holuba. Myslím, že právě od tohoto data začalo mé dlouholeté přátelství s Ondřejem. Na tomto notářství mě seznámil s legendárním notářem Karlem Lukešem, osobností a skvělým znalcem notářské profese. Po notářské zkoušce se z Ondřeje stal v roce 1972 státní notář pro Prahu 9.

Po krátkém pracovním intermezzu v oddělení notářských poplatků Ministerstva financí se Ondřej vrátil na notářství zpět. Nastoupil na Státní notářství pro Prahu 4 a v tomto obvodu působil až do svého odchodu do důchodu v roce 2011. Nejdříve řadu let jako vedoucí státní notář a po odstátnění notářství jako jeden z notářů jmenovaných do tohoto obvodu.

Ondřej byl však také notářský teoretik a intelektuál. Jeho publicistická činnost byla rozsáhlá. Již v roce 1982 publikoval tehdy významný článek s názvem „Projednání dědictví a anonymita vkladů".

V prosinci 1989 se účastnil historického setkání notářů ve vinárně na Malé Straně. Odsud pocházela výzva adresovaná tehdejší první porevoluční ministryni spravedlnosti dr. Dagmar Burešové, aby byla obnovena klasická podoba svobodného notářství v naší zemi. Ondřej se stal významným aktérem nově založeného Sdružení notářů ČR, v němž zastupoval pražské notáře a ve sdružení zastával funkci jednatele. V roce 1992 – tedy těsně před obnovou klasického svobodného notářství u nás – byl zvolen do funkce předsedy celého sdružení.

Dlouhá léta se aktivně účastnil života nově vznikající notářské samosprávy. Nejdříve v pozici předsedy legislativní komise Notářské komory ČR, později jako dlouholetý a aktivní člen její komise pro vzdělávání. Ve své profesní aktivitě vychoval tři výborné pražské notáře – Mgr. Erika Mrzenu a JUDr. Ing. Ondřeje Kličku, a v neposlední řadě i svého syna Mgr. Šimona Kleina, který jako člen redakční rady našeho notářského časopisu pokračuje ve vysoké úrovni publikačních aktivit svého otce. Působil ve vzdělávací komisi NK ČR, kde se ujal přednáškového působení zejména na mladé adepty notářského povolání.

Podstatná byla jeho dlouholetá účast v redakční radě našeho notářského časopisu „Ad Notam". Uvedu názvy některých jeho článků z 90. let minulého století, např. „Formální a obsahové náležitosti usnesení v řízení o dědictví", „Teze k problematice sdružování v komorách z hlediska postavení a úkolů Notářské komory ČR" či „Činnost notáře podle obchodního zákoníku". Témata příspěvků dokládají, že Ondřej problémy notářství opravdu žil.

Domnívám se, že o mnohém hovoří také účast na krásné a hodnotné publikaci „Dějiny notářství v českých zemích", kterou na zakázku Notářské komory ČR zpracoval autorský kolektiv pod vedením dnešního děkana plzeňské právnické fakulty Stanislava Balíka v roce 2014. Ondřej se v ní věnoval složitému období zestátněného notářství v letech 1948 až 1992.

Ondřeje jsem považoval za intelektuála v dobrém slova smyslu, každou věc rozebíral do její podstaty. Měl jsem možnost prožít nekonečnou řadu setkání s ním. V letošním roce jsme se podle údajů v mém kalendáři snad sešli 28. února, ale další termíny byly neustále odkládány s ohledem na jeho nedobrý zdravotní stav. Z posledních setkání jsem nabyl dojem jeho prohlubující se tolerance a potěšení z pěkných věcí života, k nimiž nesporně patřila i radost z rodiny, dětí a vnoučat.

Dlouhá desetiletí žil ve šťastném a pevném manželském svazku. Jeho paní JUDr. Jana Kleinová rovněž působila dlouhá léta jako pražská notářka a Ondřej býval jejím notářem-společníkem.

Věřím, že tak činím i jménem těch, kteří Ondřeje znali, když vyjádřím Ondřejově rodině hlubokou soustrast a poděkování notářské obce za jeho dobré činy ve prospěch českého notářství.

Bez obětavých a vzdělaných lidí, jako byl Ondřej Holub, by nesporně české notářství nebylo tam, kde se dnes nachází. Čest jeho památce. ■

Připravil JUDr. Karel Wawerka

EU *v kostce*

ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ

Česká republika zveřejnila program a priority svého předsednictví v Radě Evropské unie. Hlavních pět pilířů tohoto materiálu tvoří

- zvládnutí uprchlické krize a poválečné obnovy Ukrajiny,
- energetická bezpečnost,
- posilování evropských obranných kapacit a bezpečnosti kybernetického prostoru,
- strategická odolnost evropského hospodářství,
- odolnost demokratických institucí.

V kontextu spravedlnosti se pak má předsednictví zaměřit na společný postup Evropské unie v otázce justiční spolupráce a dalších aspektů trestních věcí v návaznosti na agresi proti Ukrajině, včetně spolupráce s Mezinárodním trestním soudem v Haagu. Dalším tématem trestněprávní legislativy je revize směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Pokud jde o otázky soukromého práva, mezi prioritami přetrvává téma ochrany zranitelných osob, a to jak dětí, tak i zranitelných dospělých. Zahájena by měla být diskuse o možném novém nástroji, který by upravoval spolupráci členských států v této oblasti. Projednávány mají být také předpisy z balíčku věnovaného digitální justiční spolupráci. Ty směřují k možnosti stran komunikovat se zahraničními soudy elektronicky a předávat elektronicky také předmětné žádosti a další potřebné dokumenty.

Dále by mělo české předsednictví na úrovni předmětné pracovní skupiny Rady zahájit projednávání návrhu týkajícího se přeshraničních rodinných situací a uznávání rodičovství mezi členskými státy Evropské unie.

V rovině ochrany lidských práv se v důležité fázi nacházejí diskuse o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy. Diskutována by pak měla být revize fungování Agentury Evropské unie pro základní práva, stejně jako závěry podávající se ze zpráv o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie, které jsou každoročně vydávány Evropskou komisí.

Českému předsednictví v rámci Rady Evropské stránky jsou věnovány webové stránky www.eu2022.cz, kde je také možné stáhnout jeho kompletní program a kalendář pořádaných akcí. Pořádány jsou i regionální akce v jednotlivých krajských městech.

HAAGSKÉ ÚMLUVY

Evropská unie 29. srpna oznámila přistoupení k Úmluvě o uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V účinnost by pro Evropskou unii tato Úmluva měla vstoupit 1. září 2023. Přístupu k Úmluvě bezprostředně předcházelo schválení Radou a Evropským parlamentem v předchozích měsících, dříve také veřejná konzultace. Přistoupení k Úmluvě oznámila také Ukrajina. Více informací a text Úmluvy v angličtině, francouzštině, němčině a několika dalších jazycích je dostupný na webových stránkách Haagské konference mezinárodního práva soukromého: www.hcch.net.

EVROPSKÁ NOTÁŘSKÁ SÍŤ: FORMULÁŘ TÝKAJÍCÍ SE RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI

Evropská notářská síť ve spolupráci s ukrajinským notářstvím vypracovala formulář týkající se souhlasu s vycestováním dítěte a dalších náležitostí vztahujících se k výkonu rodičovské odpovědnosti v současné situaci. Formulář je dostupný na webo-

vých stránkách www.enn-rne.eu a lze jej stáhnout v kombinaci ukrajinštiny s kterýmkoliv úředním jazykem Evropské unie.

AML

Komise zaslala Rumunsku odůvodněné stanovisko týkající se možné nesprávné transpozice 5. AML směrnice. Rumunské úřady vyňaly určité kategorie korporací a dalších právních subjektů z povinnosti k registraci skutečného majitele, přičemž taková výjimka není směrnicí předvídána. Rumunsko se může vyjádřit a přijmout nápravná opatření ve dvouměsíční lhůtě, v opačném případě může být věc postoupena Soudnímu dvoru Evropské unie.

ŽALOBA RUSKÉHO CENTRÁLNÍHO DEPOZITÁŘE KVŮLI SANKCÍM

Ruský Národní vypořádací depozitář podal žalobu u Soudního dvora Evropské unie, kterou se dožaduje zrušení sankcí uvalených v průběhu června, které znemožnily platbu dluhu zahraničním věřitelům. Následovalo označení Ruska za zemi v platební neschopnosti jednou z ratingových agentur.

BREXIT

Evropská komise zahájila čtyři řízení proti Spojenému království, která se týkají neplnění částí Protokolu o Irsku a Severním Irsku. Jedná se mj. o celní požadavky, daň z přidané hodnoty a spotřební daně.

SAVE THE DATE – NENECHTE SI UJÍT NADCHÁZEJÍCÍ UDÁLOSTI

1. až 3. 12. 2022 – 30. kongres Mezinárodní unie notářství (UINL) v mexickém Cancúnu; více informací je dostupných na webových stránkách www.30uinlcongress.mx.

Hlavními tématy kongresu jsou výkon funkce notáře ve virtuální sféře a výkon funkce notáře v souvislosti s obnovou národních ekonomik v období po pandemii. ■

JUDr. Berenika Wünschová, ředitelka kanceláře NK ČR
JUDr. Petr Klika, právník, NK ČR

Setkání Vltava-Dunaj 2022

O víkendu 9. až 11. září 2022 se rakouští a čeští notáři zúčastnili půlkulatého 25. ročníku tradičního podzimního setkání Vltava-Dunaj. Letošní ročník se konal po dvouleté koronavirové přestávce a pořádající Notářská komora pro Vídeň, Dolní Rakousko a Burgenland si dala na organizaci velice záležet. Setkání se konalo ve Spa hotelu Bründl v kouzelném lázeňském městě Bad Leonfelden v Horních Rakousích, kde v pátek večer prezident pořádající notářské komory Mag. Michael Lunzer a prezident Notářské komory pro Horní Rakousy Mag. Friedrich Jank uvítali účastníky při zahajovací večeři. V sobotu dopoledne následoval odborný program zaměřený na rakouskou a českou úpravu obchodního rejstříku a katastru nemovitostí. Dr. Christoph Grumböck, čerstvě jmenovaný notář ve Steyeru, přednesl příspěvek na téma základní principy pozemkové knihy a obchodního rejstříku. V rámci přednášky byla na konkrétním příkladu vysvětlena struktura a obsah výpisu z pozemkové knihy a přednášející provedl posluchače procesem vypořádání kupní smlouvy s účastí notáře a úvěrujících bank. Ve vztahu k obchodnímu rejstříku mají rakouští notáři od 1. 7. 2022 novou povinnost podávat návrhy na zápis ve strukturované podobě. Při praktické ukázce Dr. Grumböck předvedl zpracování zadaných informací do formuláře, který usnadní a urychlí zápisy do rakouského obchodního rejstříku.

Těžištěm české přednášky bylo zejména poskytnutí užitečných informací pro vyhledávání údajů dostupných z českých informačních systémů online, a dále praktická ukázka přímého zápisu notářem do obchodního rejstříku, která rakouské kolegy velice zaujala. V této souvislosti byly též zmíněny elektronické notářské zápisy, které v mezinárodním srovnání řadí české notářství mezi technologickou elitu. Přednášky vzbudily díky svému názornému zaměření živou diskusi během odborné části i následných neformálních rozhovorů. Tato vzájemná inspirace jistě najde bohaté uplatnění v dalším rozvoji českého i rakouského notářství.

Sobotní odpoledne bylo věnováno prohlídce blízkého historického města Freistadt zakončené návštěvou pivovaru a slavnostní večeří s tematickým pivním párováním a pestrým hudebním doprovodem. Na závěr se proslovy rozloučili prezidenti Mag. Michael Lunzer, Mag. Friedrich Jank a čestný prezident NK ČR JUDr. Martin Foukal, kteří vyzdvihli význam těchto setkání pro další rozvoj obou notářství a pro přeshraniční přátelství i spolupráci. Čestný prezident NK ČR JUDr. Martin Foukal poděkoval rakouským kolegům za skvělou organizaci letošního setkání, které proběhlo v mimořádně přátelském a vřelém duchu, a pozval přítomné na 26. setkání Vltava-Dunaj, které proběhne na podzim příštího roku v jižních Čechách. ■

Mgr. Diana Urbanová, notářská koncipientka

PRÁVNÍ ROZHLEDY 9/2022

ČLÁNKY

Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 1. část
JUDr. Jakub Hollmann, Ph.D., Praha

DISKUSE

Povaha podnájmu a její vliv na obsah závazku, zvláště na použitelnost § 2314 ObčZ při podnájmu obchodních prostor
Mgr. Tomáš Pavliš, Brno

JUDIKATURA

Nejvyšší soud České republiky: Žádost kvalifikovaného akcionáře o doplnění pořadu jednání valné hromady § 369 ZOK
Kvalifikovaný akcionář musí svoji žádost o doplnění určité záležitosti na pořad jednání valné hromady doručit akciové společnosti natolik včas, aby představenstvo (správní rada) mohlo rozhodnout o doplnění pořadu jednání valné hromady a současně zajistit, že akcionáři budou seznámeni s doplněním pořadu jednání způsobem a ve lhůtě určené § 369 odst. 2 ZOK.
Nedoručí-li kvalifikovaný akcionář svoji žádost s dostatečným předstihem, umožňujícím zachování zákonem předvídaného postupu, představenstvo (správní rada) nemůže jím navrhovanou záležitost doplnit do pořadu jednání již svolané valné hromady, neboť by tím zasáhlo do práv ostatních akcionářů. Akcionář nemůže své právo požádat o doplnění pořadu jednání valné hromady uplatnit kdykoliv (tj. i poté, kdy již nemůže být doplněný pořad jednání oznámen ostatním akcionářům). To platí i pro právní úpravu účinnou od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2020.
Nezařadí-li představenstvo (správní rada) navrhovanou záležitost na pořad jednání již svolané valné hromady a neuveřejní-li doplnění pořadu jednání způsobem a ve lhůtě určené § 369 odst. 2 ZOK, ač kvalifikovaný akcionář svoji žádost podal včas, nemůže být tato záležitost projednána na již svolaném jednání valné hromady.
Usnesení Nejvyššího sodu České republiky z 18. 1. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3620/2020

PRÁVNÍ ROZHLEDY 10/2022

ČLÁNKY

Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 2. část
JUDr. Jakub Hollmann, Ph.D., Praha

PRÁVNÍ ROZHLEDY 11/2022

ČLÁNKY

Splatnost dluhu v závazkovém právu (teoretická část)
JUDr. Tomáš Král, Praha

PRÁVNÍ ROZHLEDY 12/2022

ČLÁNKY

Splatnost dluhu v závazkovém právu (praktická část)
JUDr. Tomáš Král, Praha

PRÁVNÍ ROZHLEDY 13–14/2022

JUDIKATURA

Nejvyšší soud České republiky: Předkupní právo a právnická osoba jako osoba blízká
§ 22 odst. 2, § 1124 odst. 1 ObčZ
Pro účely § 1124 odst. 1 ObčZ ve znění účinném od 1. 1. 2018 do 30. 6. 2020 nelze za převod osobě blízké považovat převod právnické osobě, jejímž je prodávající jediným společníkem a jednatelem.
Rozsudek Nejvyššího soud České republiky z 9. 3. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3547/2020

Vrchní soud v Praze: Zápis svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů provedený notářem – poplatková povinnost
§201, § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ
§ 9 odst. 2 ÚřSZ
§ 5, § 7a odst. 1 a 4, § 9 odst. 10, § 10 odst. 2, § 11 odst. 8, § 16a, položka 39 bodu 1 písm. b) sazebníku SoudP
§ 11 odst. 1 písm. m) SoudP ve znění k 2. 9. 2021
§ 1448 ve spojení s § 118 a násl. ObčZ
Při zápisu svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů notářem nevzniká poplatková povinnost, notáři proto nevzniká povinnost poplatek vybrat a odvést.
Usnesení, jímž soud prvního stupně uloží notáři povinnost zaplatit soudní poplatek, není usnesením o vedení řízení; je proti němu přípustné odvolání.
Usnesení Vrchního soudu v Praze z 27. 4. 2022, sp. zn. 9 Cmo 47/2022

SOUDNÍ ROZHLEDY 6/2022

CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ

27. Exekuční postih nyní již výlučného majetku manžela povinného
§ 262b odst. 1 OSŘ
§ 719 odst. 2, § 727 odst. 2 ObčZ
§ 351 odst. 1 NotŘ
Je-li smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu zapsána do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu až po vzniku závazku, jenž založil dluh, který je vymáhán jako výlučný dluh povinného, manžel povinného se její existence ve vztahu k oprávněnému nemůže dovolat.
Usnesení NS z 8. 3. 2022, sp. zn. 20 Cdo 448/2022

SOUDNÍ ROZHLEDY 7–8/2022

VĚCNÁ PRÁVA – NOVÁ JUDIKATURA

Aktuální judikatura NZ v oblasti společného jmění manželů (vybrané otázky)
Mgr. Michal Králík, Ph.D., Zlín, Brno

35. Souhlas s umístěním sídla společnosti s ručením omezeným v nemovitosti ve společném jmění manželů jako záležitost týkající se společného jmění
§ 586 a 714 ObčZ
§ 14 odst. 2, § 86 písm. e) VeřRej
Souhlas s umístěním sídla společnosti s ručením omezeným v nemovitosti ve společném jmění manželů představuje záležitost týkající se společného jmění manželů; jde-li v konkrétním případě o záležitost nikoliv běžnou, je souhlas s umístěním sídla učiněný jedním z manželů platný, nenamítl-li jeho neplatnost druhý z manželů.
Usnesení NS z 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 629/2019

VÝBĚR ROZHODNUTÍ V OBLASTI CIVILNĚPRÁVNÍ

Společné dluhy při vypořádání společného jmění manželů
Rozsudek NS z 29. 6. 2021, sp. zn. 22 Cdo 753/2020 (Rc 23/2022)
V řízení o vypořádání společného jmění manželů má soud společné dluhy přikázat zásadně oběma manželům rovným dílem, nejsou-li tu výjimečné okolnosti odůvodňující přikázání dluhu jen jednomu z nich nebo každému z manželů v jiném než rovnodílném poměru.
Je-li v řízení o vypořádání společného jmění manželů přikázán společný dluh jen jednomu z manželů, nelze zásadně druhému z nich uložit povinnost uhradit peněžitou částku v rozsahu poměrné části přikázaného dluhu.

PRÁVNÍ RÁDCE 06/2022

Sankce pro (ne)skutečné majitele
Všechny společnosti by již touto dobou měly mít zapsaného skutečného majitele. Jaké sankce hrozí, pokud tomu tak není?
Lenka Sklenářová, advokátka Noerr
Pavel Hrdý, advokátní koncipient Noerr

BULLETIN ADVOKACIE 5/2022

Podnájem v novém občanském právu
Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D., advokát, Katedra soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci
Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D., advokát, Katedra soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci

BULLETIN ADVOKACIE 6/2022

Aktuální otázky správy pozůstalosti a rozsahu správy majetku
JUDr. Václav Vlk, advokát v Praze

ZPRAVODAJ JEDNOTY ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ 2/2022

Účastníci řízení o pozůstalosti
JUDr. Ladislav Muzikář ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze, člen redakční rady Ad Notam

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., s účinností od 15. 7. 2022, na základě výsledku konkurzu, jmenoval **JUDr. Lucii Kavanovou** notářkou v obvodu Okresního soudu ve Vyškově, se sídlem v Bučovicích.

K 1. 8. 2022 jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Terezu Schovánkovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Českých Budějovicích se sídlem v Českých Budějovicích.

Zároveň ministr spravedlnosti s účinností od 15. 8. 2022, na základě výsledku konkurzu, jmenoval **Mgr. Michaelu Valuškovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Mostě se sídlem v Mostě.

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., na základě výsledku konkurzu, s účinností od 1. 9. 2022, jmenoval **JUDr. Lucii Melzerovou, Ph.D.**, notářkou v obvodu Okresního soudu v Přerově, se sídlem v Lipníku nad Bečvou.

K 15. 9. 2022 jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Bc. Soňu Matějkovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou se sídlem v Kostelci nad Orlicí.

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., jmenoval s účinností od 1. 10. 2022, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Šimona Březinu** notářem v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 9, se sídlem v Praze.

Ke stejnému datu 1. 10. 2022 jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Petra Diviše**, notářem v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 9, se sídlem v Praze.

K témuž datu 1. 10. 2022 jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Ondřeje Stupku**, notářem v obvodu Okresního soudu Brno-venkov se sídlem v Brně.

Zároveň ministr spravedlnosti s účinností od 1. 10. 2022, na základě výsledku konkurzu, jmenoval **Mgr. Pavlínu Mytyzkovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Hodoníně se sídlem v Hodoníně.

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., jmenoval s účinností od 1. 1. 2023, na základě výsledku konkurzu, **JUDr. Ing. Vandu Kavanovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Opavě, se sídlem v Opavě.

JUDr. Lucie Kavanová

Mgr. Tereza Schovánková

Mgr. Michaela Valušková

JUDr. Lucie Melzerová, Ph.D.

Mgr. Bc. Soňa Matějková

Mgr. Šimon Březina

Mgr. Petr Diviš

Mgr. Ondřej Stupka

Nově jmenovaným notářkám a notářům přejeme mnoho úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu **Mgr. Ondřeje Stupku** z funkce notáře v obvodu Okresního soudu v Třebíči se sídlem v Třebíči ke dni 30. 9. 2022.

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **paní Annu Volencovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Chrudimi se sídlem v Chrudimi ke dni 31. 12. 2022.

Ministr spravedlnosti odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **JUDr. Ilonu Remešovou**, z funkce notáře v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 8 se sídlem v Praze k 31. 12. 2022.

Ministr spravedlnosti odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **JUDr. Jitku Némethovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Kutné Hoře se sídlem v Kutné Hoře dnem 31. 12. 2022.

K datu 31. 12. 2022 ministr spravedlnosti odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **JUDr. Ivanu Demutovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Lounech se sídlem v Žatci.

Dále ministr spravedlnosti odvolal k 31. 12. 2022 podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **JUDr. Miroslavu Duchoňovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Lounech se sídlem v Podbořanech.

Mgr. Pavlína Mytyzková

JUDr. Ing. Vanda Kavanová

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., odvolal podle § 11 písm. a) not. řádu, na vlastní žádost, **Mgr. Ivanu Schovánkovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Berouně se sídlem v Berouně dnem 31. 3. 2023.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví, štěstí a osobní spokojenost. ■

redakce Ad Notam

Složení slibu do rukou ministra spravedlnosti

Dne 26. července 2022 složili slib do rukou ministra spravedlnosti JUDr. Pavla Blažka, Ph.D., podle § 9 odst. 2) notářského řádu, notářské kandidátky Mgr. Daniela Římánková, Mgr. Kateřina Slaninová, Mgr. Lucie Dercová, Mgr. et Mgr. Lucie Dědinová a Mgr Lenka Holcová a notářští kandidáti Mgr. Tomáš Kulhánek, Mgr. Tomáš Malota a Mgr. Jan Voříšek

Ke slavnostnímu složení slibu do rukou ministra spravedlnosti blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Lounech se sídlem **v Žatci**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Ivaně Demutové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 12. 2022. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 25. října 2022.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 24. listopadu 2022 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Lounech se sídlem **v Podbořanech**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Miroslavě Duchoňové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 12. 2022. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 31. října 2022.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 29. listopadu 2022 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Chrudimi se sídlem **v Chrudimi**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Anně Volencové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 12. 2022.
Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 1. listopadu 2022.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 1. prosince 2022 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Třebíči se sídlem **v Třebíči**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři Mgr. Ondřeji Stupkovi, který ukončí činnost notáře v tomto úřadě ke dni 30. 9. 2022. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 7. listopadu 2022.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 6. prosince 2022 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Střípky z historie 68.

Ve dnech 21. až 22. září 1872, tedy před 150 lety, se v Praze konal I. sjezd notářů rakouských. Podrobnou zprávu o jeho průběhu a výsledku rokování přinesl časopis Právník. Bylo konstatováno, že *„v sjezdu notářském súčastnilo se z přihlásivších se 253, dle výkazu presenční listiny při veřejné valné hromadě vyložené 204 notářů a koncipientů notářských, z nichž bylo z Čech 125, z Moravy 23 a ze Slezska 5, při čemž však podotknouti dlužno, že mnozí z přítomných toho opomenuli, zapsati se do presenční listiny. Při tak valném účastenství, jakož i při čilém ruchu účastníka lze nazvati výsledek sjezdu nad míru uspokojujícím“*. Sjezd po valné hromadě jednal ve čtyřech odborech, kterým předsedali notáři Pravoslav Trojan z Rakovníka, Řehoř Kardášek z Krumlova, Karel Frendl z Brna a Hynek Trankowski z Přemyslu.

●

„Dějiny práva jsou obrazem postupného vychování národa. Kterací rozmanití činitelé působili na vychování jednotlivce, zračí povaha jeho; podobně právo národa není leč výsledkem různých živlů po století působištích v rozvoj ethického i sociálního jeho rázu.“ Těmito slovy začíná recenze edice statutů a zákonů města a ostrova Korčuly *(Statuta et leges civitatis et insulae Curzulae)*, kterou v roce 1877 v Záhřebu vydal český právní historik Jaromír Haněl. Statuta upravovala i dědické právo: *„Závětění vázáno bylo obřadnostmi zvláštními; vyhledávalo se ku platnosti poslední vůle zřízení spisu notářem před třemi svědky aneb bez něho před 4 svědky, kteří však do 20 dnů po úmrtí obsah pořízení coram jurato notario ot duobus judicibus prohlásiti měli, aby o tom zřízena byla listina veřejná (I. 41, II. 46). Péči tak podrobné o bezpečnou formu testamentů tím více diviti se sluší, jelikož ani statuta benátská (IV. kn. c. 1) nevyhledávala takových slavnostních formalit,“* uvedl recenzent, který si povšiml i vývoje úpravy vztahu dřívějšího a pozdějšího testamentu. Podle staršího textu statut byl účinný první, tedy nejstarší testament, až později naopak testament poslední.

●

Táborský advokát a později profesor sociologie na Masarykově univerzitě Emanuel Chalupný (1879–1958) publikoval v roce 1921 v rubrice *Denník* časopisu Právník příspěvek *K reformě §u 530 tr. zák. při vzájemných urážkách na cti*. Kritizoval platnou právní úpravu proto, že *„pomíjení trestnosti urážek na cti šestinedělním prodlením dle $ 530 tr. z. stalo se v praxi, jak obecně známo, pramenem křiklavých křivd při vzájemných urážkách na cti, a prémií na úskočnost a sudičství. Pohádají-li se dva občané a při tom pronesou urážky, tu obyčejně ten, který se provinil více, přivede druhého, méně vinného, k odsouzení trestnému tím, že podá naň žalobu v poslední den lhůty a tím mu znemožní podati včas protižalobu, která by zpravidla přivodila vzájemné prominutí urážek.“* Jako příklad uvedl případ, kdy

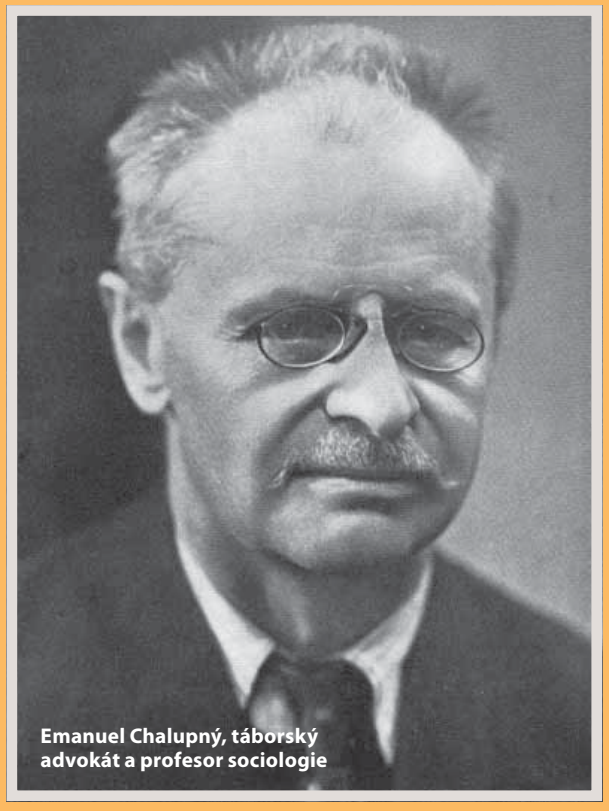

Emanuel Chalupný, táborský advokát a profesor sociologie

„manželka notářova a dva jiní občané v hádce pronesli vzájemné urážky. Manžel její podal na oba žalobu v poslední den lhůty, a když soudce v odsuzujícím rozsudku jim povolil podmíněný odklad trestu, ještě podal odvolání proti nízkému prý trestu a proti podmíněnému odkladu! Tak daleko jde zloba lidská, když zákon ji umožňuje!“ V poznámce pod čarou pak Chalupný uvedl, že *„případ v textu uvedený má ovšem ještě smutnější pozadí. Notář byl totiž zde nejen režisérem, nýbrž i hlavním svědkem. Okolnost, že podal žalobu v poslední den lhůty, svědčí o tom, že si byl vědom trestnosti urážek, které pronesla jeho choť, ale jako svědek tvrdil, že ona tehdy urážek nepronesla!“*

●

František Xaver Kovář (nar. 1855) patřil podle *Almanachu československých právníků* Michala Navrátila z roku 1930 tehdy *„mezi nejstarší české notáře a je dosud neúnavně činný, jak ve své praksi, tak ve stavovském životě notářském a právnickém vůbec“*. Notářem byl od roku 1891 zprvu v Bechyni, posléze v Přelouči a nakonec od roku 1913 v Nymburce. Tam byl po leta předsedou okrašlovacího spolku. Věnoval se i turistice, zejména do Českého ráje, *„kdež spoluzaložil letovisko Příhrazy“*, a byl *„propagatorem abstinentního hnutí“*. Napsal řadu článků do notářských časopisů České právo a Notariatszeitung. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

V dobrém i ve zlém, aneb jak jsem podala vyčerpávající výklad

KAŽDÝ MÁME SVÉ OBLÍBENÉ KLIENTY, KTEŘÍ NÁS PROVÁZEJÍ TAKŘKA PO CELOU DOBU NAŠEHO PROFESNÍHO ŽIVOTA. PRODĚLÁVAJÍ S NÁMI VŠECHNY ZÁKONNÉ ZMĚNY, AŤ JIŽ JSOU KU PROSPĚCHU VĚCI, ČI TY MÉNĚ POVEDENÉ, A POSTUPNĚ NÁM SVĚŘUJÍ VÍCE A VÍCE ZE SVÉHO SOUKROMÍ. NAŠÍ RADY SI VÁŽÍ, I KDYŽ KONSTATACE: „KDYŽ POTŘEBUJI NĚCO K MAJETKU ČI FIRMĚ, JDU RADĚJI ZA VÁMI, NEŽ ZA PRÁVNÍKEM", NENÍ PRO NOTÁŘE ZASE TAK ÚPLNĚ LICHOTIVÁ.

Nicméně, u srdíčka zahřeje, že jsme vnímáni jako něco jedinečného, na co jenom „právník" nestačí. Mým oblíbeným klientem je pan Karel. Pan Karel u mě již třikrát dědil po předcích, zakládala jsem mu mnoho společností a vymýšleli jsme spolu i to, jak rozdělit jeho majetek, pokud by ho no, řekněme, například přejel vlak.

Pan Karel je velmi bohatý muž v nejlepších letech, který nezprivatizoval státní podnik ani netopil konkurenci v Orlické přehradě, ale k majetku přišel, kromě zmíněného dědictví, i tvrdou prací. Proslul zarytým staromládenectvím a ženy obecně, až do nedávna, neměl ve velké lásce.

Vyrazil mi tedy dech, když jednoho dne vpadl do mé kanceláře s úsměvem od ucha k uchu a hlasitým sdělením: „Budu se ženit a budu otec!" Vůbec jsem ho nepoznávala, ale měla jsem radost, že ten velký majetek po něm jednou nerozhází jeho nezdární a rozmazlení synovci, ale že přejde do rukou přímého pokračovatele rodu. Po pěti minutách velkých gratulací z mé strany se ale zachmuřil a vyrazil mně dech podruhé, a to otázkou, jak pro něho bude ekonomicky výhodné se oženit. Tak to už jsem ho poznávala.

Zprvu jsem se ho snažila mravně usměrnit, jako že manželství je základem rodiny a společnosti a že dětem je lépe v úplné rodině, a podobně. Chvilku mě poslouchal, říkal, že ze slušnosti, ale následně mě ujistil, že chce vědět zejména všechna ekonomická fakta, a ne, byť sebehezčí, proklamace o kráse manželství a úplné rodiny.

A tak jsme se do toho pustili. Bez příkras a věcně. Probrali jsme uzavření manželství i jeho rozvod, společné jmění manželů a jeho úskalí, případné modifikace manželského majetkového režimu, rodinnou domácnost i vyživovací povinnost, dědění v zákonné dědické posloupnosti i dědění na základě závěti a případné vydědění potomka, pokud by byl, dle slov pana Karla, „závadný", důchody, zákaz zaměstnávání manžela manželem podle zákoníku práce, a mnoho dalších věcí. Pan Karel si rozdělil list papíru na dvě kolonky, tedy na pro a proti, a k oběma částem si horečně psal poznámky.

Když jsem se mu podívala přes rameno, byla kolonka proti zaplněná až hrůza. Zato v kolonce pro svítil jediný záznam, a to „vdovecký důchod". Cítila jsem se zhrzeně, protože do výkladu jsem dala poměrně dost sil a umu, a on to snad nepochopil. „Jenom jeden záznam pro, pane Karle? Po tom všem, co jsem vám vysvětlila?" Pan Karel se na mě zářivě usmál a s nesmírnou úlevou v hlase řekl: „Právě, že po tom všem. A já vám moc děkuju. Kdyby byl ten výklad jenom trochu míň podrobný, asi bych se oženil. Teď, když už tohle všechno vím, vím taky to, že se nikdy ženit nebudu. Žádná svatba, žádné společné jmění manželů, ostatně nevím, proč ho zákonodárce manželům vnucuje, žádné nucené smlouvy o jeho modifikaci, a ani žádné rozvody před soudem. K tomu musím navíc dodat, že jste mě pěkně zklamala, že byste mě nemohla když tak rozvést vy."

„A co ten váš nový křehký vztah, pane Karle?" hlesla jsem. „No, co by, pokud to vyjde, budeme spolu v dobrém i zlém, ale bez svatby. Za ten vdovecký důchod všechno to omezování se fakt nestojí. A navíc, když se neožením, budu ji moct i zaměstnat, a to se vyplatí."

Pan Karel má tedy jasno. Za to já mám pěkné dilema. Až zase někdo přijde na rady, je pro zachování institutu manželství v naší zemi lepší poskytnout podrobný výklad, nebo jen minimalistický, a k tomu ujištění, že láska hory přenáší?

Nevím, ale každopádně už zase někdo klepe na dveře, tak snad se nechce ženit... ■

JUDr. Věra Sáblíková
prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu,
členka prezidia NK ČR, předsedkyně komise dohledu NK ČR,
členka redakční rady časopisu Ad Notam, notářka v Praze

CONTENTS

ARTICLES
Ondřej Drachovský: Determining the value of the subject of inclusion in the inheritance share and the mandatory part 3
Ondřej Horák: Basic equipment of a family household and the issue of the so-called legal legacy (on the origin, meaning and interpretation of § 1667 of the Civil Code) 9

DISCUSSION
Kristián Fischer: Video testament or In video veritas? 17
Šimon Klein: Electronic signature and the law on the right to digital services 27

CASE LAW
Delivery of the promissory note to the payee 29

INTERVIEW
JUDr. Jana Zangiová, member of the Supervisory Commission of the Presidium of the Notarial Chamber of the Czech Republic, notary in Prague 31

CURRENT EVENTS
Teaching of notarial law at the Faculty of Law at Charles University in Prague 34
Course on the history of notaries and notarial law at the Faculty of Law at ZČU university 35
The notarial law at Faculty of Law at Palacký University in Olomouc 36
Inheritance seminar in Kroměříž 2022 37
Ondřej Holub died 39

FROM ABROAD
The EU briefly 41

WORTHY OF ATTENTION 43

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER
Commencement and termination of the activities of notaries 45
Applications for vacant notary offices 47

EXCERPTS FROM HISTORY
Stanislav Balík: Excerpts from history 68 51

FEATURE ARTICLE
Věra Sáblíková: In good times and bad times, or as I put an exhaustive interpretation 52

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL
Ondřej Drachovský: Bestimmung des Wertes des Gegenstandes der Einbeziehung in den Erbanteil und obligatorischen Teil 3
Ondřej Horák: Grundausstattung eines Familienhaushalts und die Frage des sogenannten gesetzlichen Erbes (Zur Entstehung, Bedeutung und Auslegung des § 1667 BGB) 9

DISKUSSION
Kristián Fischer: Videotestament oder In Video veritas? 17
Šimon Klein: Elektronische Signatur und das Gesetz über das Recht auf digitale Dienste 27

RECHTSSACHE
Übergabe des Schuldscheins an den Kreditgeber 29

GESPRÄCH
JUDr. Jana Zangiová, Mitglied der Aufsichtskommission des Präsidiums der Notarkammer der Tschechischen Republik, Notarin in Prag 31

AKTUELL
Unterricht des Notarrechtes an der Juristischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag 34
Kurs über die Geschichte der Notare und des Notarrechtes an der Juristischen Fakultät von ZČU 35
Notarrecht na der Juristischen Fakultät in Olomouc 36
Erbseminar in Kroměříž 2022 37
Ondřej Holub starb 39

AUS DEM AUSLAND
Die EU- Kurzkommentar 41

WISSENSWERTES 43

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren 45
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter 47

GESCHICHTSSPLITTER
Stanislav Balík: Fragmente der Geschichte 68 51

FEUILLETON
Věra Sáblíková: Im Guten wie im Bösen, oder wie ich erschöpfende Erklärung abgegeben habe 52

CONTENU

ARTICLES
Ondřej Drachovský: La détermination de la valeur de l'objet à inclure dans la part successorale et la part obligatoire 3
Ondřej Horák: L'équipement de base du ménage familial et la question du soi-disant héritage légal (sur l'origine, le sens et l'interprétation du § 1667 du Code civil) 9

DISCUSSION
Kristián Fischer: Le vidéo testament ou In video veritas? 17
Šimon Klein: La signature électronique et la loi sur le droit aux services numériques 27

LA JURISPRUDENCE
Le transfert du billet à ordre au cessionnaire 29

ENTRETIEN
JUDr. Jana Zangiová, un membre de la Commission de surveillance du Présidium de la Chambre des notaires de la République tchèque, une notaire à Prague 31

ACTUELLEMENT
L'enseignement du droit notarial à la Faculté de Droit de l'Université Charles de Prague 34
Le cours d'histoire du notariat et du droit notarial à la Faculté de Droit de l'Université de Bohême de l'Ouest à Pilsen 35
Le droit notarial à la Faculté de Droit de l'Université Palacký de Olomouc 36
Le séminaire sur le patrimoine à Kroměříž 2022 37
Ondrej Holub est décédé 39

À L'ÉTRANGER
L'UE en bref 41

MÉRITE VOTRE ATTENTION 43

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Début et cessation d'activités des notaires 45
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes 47

FRAGMENTS D'HISTOIRE
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 68 51

FEUILLETON
Věra Sáblíková: Pour le meilleur ou pour le pire, ou comme j'ai donné une explication exhaustive 52

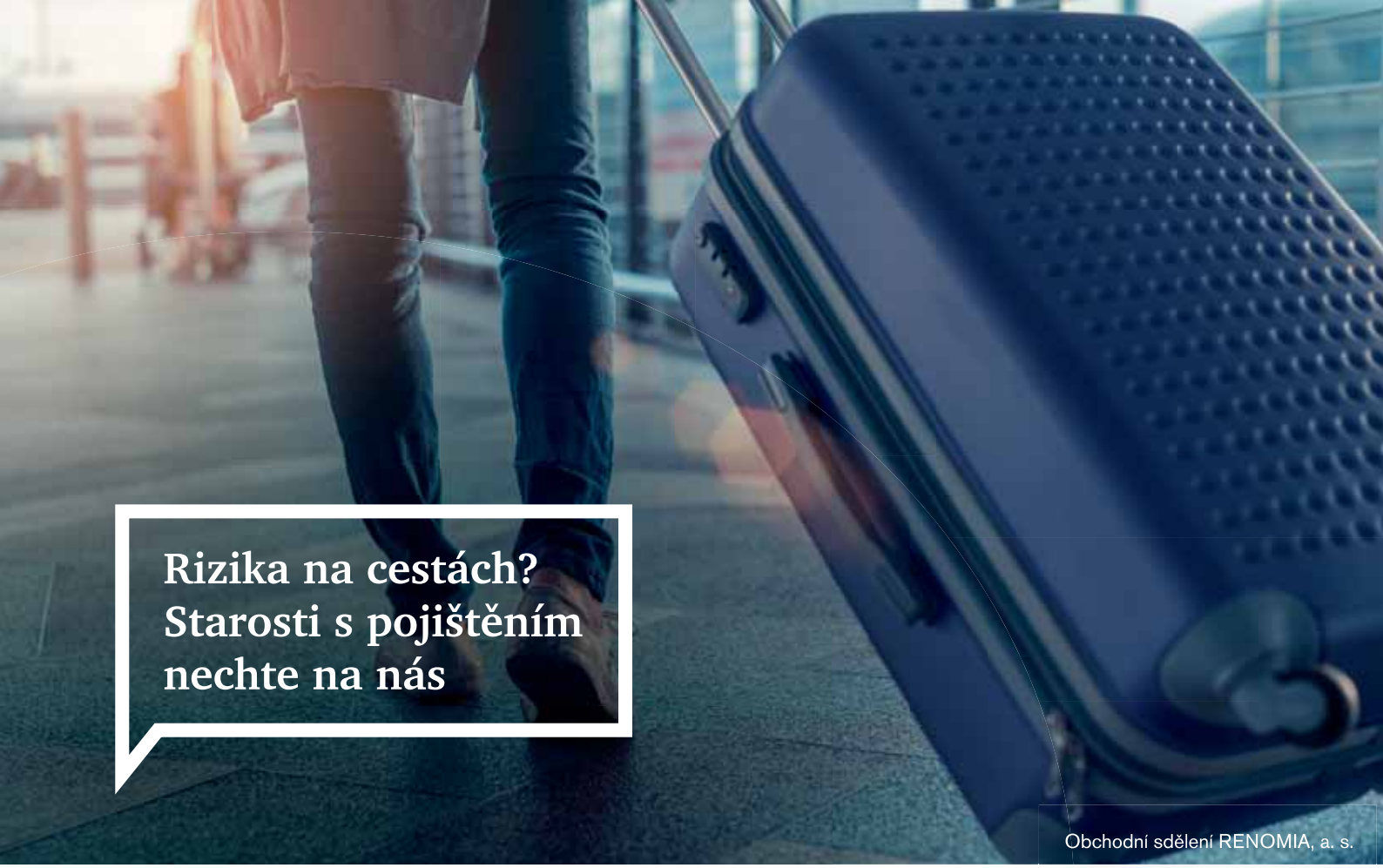

Obchodní sdělení RENOMIA, a. s.

Exkluzivní podmínky cestovního pojištění pro členy NKČR

Jako dlouhodobý partner Notářské komory ČR v oblasti pojištění Vám nabízíme výhodná pojistná řešení pro Váš profesní i soukromý život. Šetříme tak Váš čas i finance. Využijte například exkluzivní podmínky **cestovního pojištění** pro notáře, rodinné příslušníky a zaměstnance.

Speciálně vyjednané podmínky rychle, jednoduše a výhodně z pohledu rozsahu pojistné ochrany i výše pojistného ošetří rizika na Vašich soukromých i pracovních cestách.

- varianta **roční karta** – neomezený počet zahraničních cest v rámci pojistného období, které není třeba hlásit pojistiteli
- varianta **jednorázové pojištění** – sjednává se zvlášť před každou cestou a pojistné je stanoveno za osobu a den pobytu v zahraničí
- nadstandardní rozsah pojistné ochrany včetně rizik spojených s covid-19 ve všech variantách
- volba variant územního rozsahu Evropa nebo Svět
- komplexní asistenční služby nepřetržitě 24/7 v českém jazyce
- vždy Vám nabídneme nejvýhodnější pojištění dle Vašich konkrétních požadavků a zajistíme rychlé a snadné sjednání před Vaší cestou

Více o službách RENOMIA a dalších exkluzivních produktech pro členy NKČR najdete na: www.renomia.cz/notari

RENOMIA

Vždy ve Vašem zájmu.